

מפתחות

רשימת ערכי המפתחות

ברכת להכניסו	אב ואם - בן ובת
ברכת החמה	אבירה
בתי ערי חומה	אברהם אבינו
גוי - בן נח	אדם המזיק
גירושין	אהבת לרעך כמוך
גלגל	אזיר
גניבה וגזילה	אומנות
גניבת נפש	אונאה
גרות	אונס
דוד המלך	אחז המלך
דיינים	אחיו הגדול
דיני שמים	אחיך
הגשה	אינו בתורת
הואיל ואישתרי אישתרי	אישות
הפקר	אישתרי - הואיל ואישתרי אישתרי
הקדש	ארץ ישראל
הקהל	אשה
הקטרה	בגדי כהונה
השגחה	בחירה
התחייבות	ביאה
זכי'	ביאת מקדש
זמן גרמא	בית הכסא
כללי	בית המרחץ
מילה	בכור אדם
היכא שהמצוה מוגבלת לזמן מסוים בגלל	בל תשחית
סיבה בהמציאות ולא מחמת הזמן	בנות צלפחד
המצוה של עבודה	בני בנים
	ברכות

משל אב או משל בן	זקנה
לאחר מיתת האב	זקנים
שאשת איש פטורה מכיבוד אב	חדש - עומר
מחילת האב	חובל
אביו רשע	חופה
כיבוד אב ומצוה לעשות	חזקיהו המלך
אבי אביו ואבי אמו	חינוך
בנו והוא רבו	חלה
מלך	חרש
כלאים	טבילה
כלאי הכרם וזרעים	טומאה
כסף	יבום
לא תתחתן כם	יהושע
לפני עור לא תתן מכשול	יובל
לקט שכחה ופאה	יוחסין
מודה בקנס	יום טוב
מוחזק	ילפותות
מום	כללים שונים
מוסיפים על העיר ועל העזרות	בענין המדות: ק"ו, צד השוה (מה הצד),
מזיק	מה מצינו (בנין אב), ובענין "פירכא",
מחילה	ו"יוכיח"
מילה	בענין המדות: היקש, גזירה שוה
מכירה	שני כתובים הבאים כאחד
מלזה	אסמכתא
מלחמה	יפת תואר
מלך	יראת שמים
מעקה - לא תשים דמים בביתך	ירושה
מצוות	ירושלים
מקלל	כהונה
משה רבינו	כהן גדול
משכון	כיבוד אב ואם
נגעים	כבוד ומורא
נוב וגבעון	מקלה
נידוי	צירים שונים בענין כבוד ומורא
	"אתה ואמך חייבים בכבוד אביך"

יעוד אירוסין עושה או נישואין עושה	נישואין
יעוד - לבנו	נסים
יעוד - מעות הראשונות לקידושין ניתנו	נסכים
או לא	נערה, בוגרת
שחרורו - כללי	נשיא הסנהדרין
שחרורו - ע"י שש	סוטה
שחרורו - ע"י הפקר ומוחזקות בעצמו	סומא
שחרורו - ע"י שטר	סיחון
שחרור - ע"י סימנים	סמיכת קרבן
שחרורו - ע"י גרעון כסף	סנהדרין
שחרורו - ע"י חליפין	ספקות
בורח	עבד כנעני
הענקה	דרכי קנייתו
ירושה	מדריגת עבד כנעני ומהות העבדות
נרצע	איסורו לקהל והתירו לשפחה כנענית
עבודה	חיובו במצות
עבירות	מה שקנה עבד קנה רבו
עוג מלך הבשן	שחרורו - כללי
עולם הבא	שחרורו - ע"י שן ועין
עומר	שחרורו - ע"י כסף
עונשים	שחרורו - ע"י שטר
עוסק במצוה פטור מן המצוה	שחרורו - ע"י הפקר
עושה מעשה עמך	גר שמת והניח עבד כנעני
עלי הכהן	עבד עברי
עלי לרגל	קניית ומכירת עבד ואמה
עמיתך	קנייתו - ע"י כסף
עציץ	קנייתו - ע"י שטר
ערבות	קנייתו - ע"י חליפין
עריות	קנייתו - ע"י משיכה
ערלה	מכירתו ע"י ב"ד
עשה דוחה לא תעשה	מהות העבדות - כללי
פאה	מהות העבדות - גופו קנוי וקנין איסור
פאות	ההיתר לישא שפחה כנענית
פדיון הבן	חלה
	יעוד - כללי

מכר לו עשר קרקעות בעשר מדינות	פי שנים
והחזיק באחת מהן	פלגש
קנין חליפין	פסולי עבודה
קנין חצר	פרו ורבו
קנין כסף	צדקה
קנין מסירה	ציצית
קנין משיכה	קדשה
קנס	קדשים - קרבנות
קרבן פר העלם דבר של ציבור, ופר כהן	קטן וקטנה
המשיח	קטן אינו מוליד
קריאת שמע	זכי'
קריעה	אישות (קידושין, חופה, יעוד, יבום)
קרקע	קידוש החודש ועיבור השנה
ראש ישיבה	קידוש לבנה
רב ותלמיד	קידושין
רבעי	כללי
רוב	האמירה
ריש גלותא	קידושי כסף ושטר
רשע	קידושי האב את בתו
שאול המלך	קיום מצות
שבועה	כללי
שבועה עמים	עוסק במצוה פטור מן המצוה
שדה אחוזה	מצוה הבאה בעבירה
שואל	קימה
שוטה	קנין
שומר	כללי
שטרות	לך חזק וקני
שילה	מתנה על מנת להחזיר
שילוח הקן	קנין אגב
שיעבוד	קנין ד' אמות
שכחה	קנין הגבהה
שכירות	גדר קנין הגבהה, וכן בהשוואה לקנין משיכה
מהות שכירות	הגבהה בידו והגבהה מכחו
דיני הקנין שפועל שכירות	דיני מעשה הקנין: שיעור ההגבהה, דבר שדרכו בהגבהה ודבר שאין דרכו בהגבהה, הגבהה ברשות המוכר
כחו של השוכר בהדבר המושכר	קנין חזקה
שכיר, ושכר שכיר	כללי
שכר ועונש	דיני מעשה הקנין
שליחות	
שמואל הרמתי	
שמיטה - יובל	

שמן המשחה - משיחה
שער (הגוף)
תורה
תחיית המתים
תלמיד
תלמיד חכם

תנאי
תנופה
תנ"ך
תפיסה
תרומות ומעשרות

מפתח ענינים

וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודם:
האם הוא חייב בכה"ג לוותר לבנו, או האם
הוא רק רשאי.

שס"א (קטע "והנה לקמן" וקטע
אחרון).

שדברי רבי יהודה הם רק בנוגע לבנו, אבל
הוא קודם לאדם אחר שאינו בנו אפילו אם
השני זריו וממולח ותלמודו מתקיים בידו.
שס"ה (קטע "ועכ"פ").

דברי הרמב"ם שאפילו לפי רבי יהודה אין
האב רשאי להתבטל לגמרי, אלא יעבוד
הבן קצת.

שס"ב.

בענין אם הנ"ל אמת גם היכא שכדי
שילמוד האב קצת לא יוכל הבן להיות
תורתו אומנתו (אבל יספיק לקבוע עתים
לתורה).

שס"ב.

בענין מה יהי' היכא שיש רק בכח אחד
מהם לקבוע עתים לתורה ביום ובלילה,
והשני יצטרך להבטל לגמרי, האם גם
בכה"ג סובר רבי יהודה שבנו קודם.

שס"ב.

בענין החיוב ללמד את בנו אומנות
ולהשיטו במים ולהשיאו אשה.

שנ"ג, שנ"ד.

עוד בענין החיוב להשיטו במים.

חלק ההערות דף כ"ט הערה י"ב
והערה י"ג.

בענין מה שהרמב"ם לא הביא את הדברים
הנ"ל.

שנ"ד.

בענין ללמד את בתו אומנות ולהשיטה
במים.

שנ"ג סק"ב.

אב ואם - בן ובת

בענין כיבוד אב ואם, עי' בערך כיבוד אב
ואם.

בענין חינוך למצות, עי' בערך חינוך.

עי' עוד בערך בני בנינים.

הדרך שאין חיוב ללמד את בנו יותר
ממקרא, אבל מצוה מיהא איכא ללמדו גם
משנה וגמרא והלכות ואגדות.

שס"ה (קטע "והנה לכאורה" וקטע
"וגם").

שיטת הרמ"ה שאם דחיקא לי' שעתא
להאב, סגי במקרא לחוד, אבל אם לא
דחיקא לי' שעתא הרי הוא צריך ללמד את
בנו גם משנה וגמרא והלכות ואגדות.

שס"ה (קטע "והנה י"ל").

דרכו של המקנה שחייב ללמד את בנו הכל
בחנם, אבל בשכר הרי הוא חייב ללמדו רק
מקרא.

שס"ה (קטע "והנה המקנה" ולהלן
שם).

דרכו של המהרש"א שאת בנו חייב אדם
ללמד גם משנה וגמרא והלכות ואגדות,
אבל את בן בנו הרי הוא חייב ללמד רק
מקרא.

שס"ה (קטע ראשון ולהלן שם).

בענין אם צריך ללמד את בנו רק חמשה
חומשי תורה או האם גם נביאים וכתובים.

שס"ה בהערה.

דברי העי' שאפילו המ"ד שפוטר מללמד
את בן בנו, אבל מצוה מיהא איכא.

שס"ה (קטע "והנה לכאורה").

בענין "הוא ללמוד ובנו ללמוד הוא קודם
לבנו": האם זה חיוב, או האם זה בגדר
זכות אבל הרי הוא רשאי לוותר לבנו. וכן
בענין מה שסובר רבי יהודה שאם בנו זריו

בענין אם אשה חייבת ללמד את בנה את הדברים הנ"ל.

שנ"ג סק"ב.

בענין המחלוקת אם מספיק בזה שהאב מלמד את הבן עיסקא או האם הוא צריך בדוקא ללמדו אומנות.

חלק ההערות דף ל' הערה כ"ד.

ונתרגו, וחירף בחזרה, אע"פ שאין זה מדת חסידות, אבל אין עבירה בידו.

שע"א (קטע אחרון).

דברי רש"י בדף כ"ח שאם חבירו קרא אותו רשע מותר לשונאו.

חלק ההערות דף כ"ח הערה ט"ו.

אבידה

המחלוקת בין תוס' והרמב"ן בענין אם הלאו של לא תוכל להתעלם הוא על העובדא שהתעלם, או האם הלאו הוא על זה שאינו מקיים את העשה של השבה.

ת"ב.

השיטה שהלאו של לא תוכל להתעלם נחשב יותר חמור מלאוים אחרים כיון שיש עמו גם עשה.

ת"ג.

בענין מה שמבואר בגמ' שאשה חייבת בהשבת אבידה כי השבת אבידה היא מצות עשה שלא הזמן גרמא, דקשה למה אשה אינה חייבת בהמצות עשה אפילו אם היתה נחשבת זמן גרמא, משום שהיא חייבת בהלא תעשה, וכדדרשינן גבי מצות מצה שכיון שהיא בכל תאכל חמץ הרי היא גם בקום אכול מצה.

חלק ההערות דף ל"ד הערה א'.

אברהם אבינו

בענין מה שהיתה לו מדריגה דוגמת נשיא הסנהדרין.

שצ"ו (קטע "והנה לפי דברינו" ולהלן שם).

אדם המזיק

דברי השיטה שלא נודעה למי שאין אומרים אדם מועד לעולם כשהי' אונס גמור.

שט"ז (קטע "וקרוב").

אהבת לרעך כמוך

דברי החינוך והסמ"ע שאם חרפו אותו,

אור

בענין אור שאין סופו לנוח.

שכ"ה סק"ג, שכ"ה* סק"י.

בענין אור ידו.

שכ"ה סק"ד, שכ"ה* (בתחילתו קטע "ועי").

בענין אור חצירו של המוכר.

שכ"ה סק"ג סק"ה, שכ"ה* סק"י סק"ז.

אומנות

בענין חייב אדם ללמד את בנו אומנות, עי' בערך אב ואם - בן ובת.

אונאה

בענין "שכירות ביומי' מכירה היא", ובענין אם אמרינן כן רק לענין אונאה או האם גם לענין שאר דברים.

רפ"ו סק"א, של"ב (קטע "ועיין עוד בריב"ש" ולהלן שם), של"ג (קטע "וכתב הקצה"ח").

אונס

דברי השיטה שלא נודעה למי שאין אומרים אדם מועד לעולם כשהי' אונס גמור.

שט"ז (קטע "וקרוב").

אחז המלך

בענין מה שחזקיהו בנו גרר עצמותיו על גבי מטה של חבלים.

שע"ו (קטע "ועיין עוד בסנהדרין" ולהלן שם).

אחיו הגדול

היכא שיש ב' שמות של איסור, וכן היכא שיש ב' סיבות לשם אחד.

רע"ו (קטע "והנה ביבמות").

בענין אם הואיל ואישתרי אישתרי הוא בגדר דחוי' או הותרה.

רע"ו (קטע "והנה ביבמות").

בענין הואיל ואישתרי אישתרי היכא שבאו שני האיסורים בבת אחת.

רע"ו (קטע "והנה ביבמות").

בענין לומר הואיל ואישתרי אישתרי לענין שיהי' עבד עברי' כהן מותר בשפחה כנענית.

רע"ה סק"ו, רע"ו.

בענין לומר הואיל ואישתרי אישתרי לענין שיהי' כהן מותר ביפת תואר.

רע"ח.

ארץ ישראל

בענין אם ארצות סיחון ועוג הובטחו לאברהם אבינו, או האם נתקדשו רק מדין כיבוש רבים שמי' כיבוש.

חלק ההערות דף ל"ח הערה ח'.

שאיילת רב אסי מרבי יוחנן אם מותר לצאת מארץ ישראל לקראת אמו.

שע"ג.

דברי המהרי"ט שמותר לצאת מא"י בדרך ארעי אם יש צורך בכך.

שע"ג.

הסברא שמאחר שיצא לצורך מותר לו כבר לשהות בדרך קבע.

שע"ג.

אשה

בענין דברי הרא"ש שאשה אינה מצווה בערבות, ע"י בערך ערבות.

ע"י עוד בערך זמן גרמא.

ע"י עוד בערך כיבוד אב ואם ואם - אשה.

בענין אשה במצות הקהל, ע"י בערך הקהל.

בענין אם יש חיוב כבוד לאחיו הגדול היכא שהקטן הוא רבו מובהק של הגדול, והיכא שהקטן אינו רבו מובהק אלא רבו שאינו מובהק או סתם חכם שהוא יותר גדול ממנו.

חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"א.

אחיך

ע"י בערך עושה מעשה עמך.

אינו בתורת

דרכו של ר"ת שגוי אינו יכול לקנות עבד עברי בשטר כי אינו בתורת גיטין וקידושין.

קצ"ט (קטע אחרון), ר', ר"א.

אישות

ע"י עוד בערך קידושין, ובערך חופה, ובערך נישואין.

בענין אם יעוד נחשב אותו סוג אישות של פרושת כי יקח, או האם הוא סוג חדש של אישות, ועוד בענין יעוד, ע"י בערך עבד עברי - יעוד - כללי, ולהלן שם.

בענין אם פלגשות היא רק היתר ביאה, או האם היא סוג חדש של אישות, ועוד בענין פלגש, ע"י בערך פלגש.

דברי רש"י שקטן אינו יכול לקדש אשה כי כתיב כי יקח איש, והסברא דהוי משום שקטן אינו יכול לעשות חלות.

רמ"ה (קטע "וצ"ב" ולהלן שם).

בענין אם היציאה של מיתת הבעל היא עם גמר מיתה או האם רק לאחר גמר מיתה.

ר"צ.

אישתרי - הואיל ואישתרי אישתרי

בענין הואיל ואישתרי אישתרי היכא שהאיסור הראשון נדחה, והיכא שהותר, וכן

בגדי כהונה

"אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם":
בענין אם הכוונה היא שהם נחשבים ממש
זרים לעבודה כי למדריגת כהונה לעבודה
צריכים לבישת בגדי כהונה, או האם זה
כעין עונש של ירידת מדריגה אבל מדינא
מדריגת כהונה לעבודה אינה תלוי' בבגדי
כהונה, או האם הכוונה היא רק שהתורה
פסלה את העבודה כאילו הם זרים, או האם
הכוונה היא שהתורה הדביקה עליהם את
הפסול של זרים אע"פ שאינם זרים.
תי"ג.

בענין קושיית תוס' שהקשו למה צריכים
פסוק כדי לומר שאשה אינה עובדת
בקרבנות, דאיך היתה עובדת בלי בגדי
כהונה.
תי"ג.

שצ"ט (קטע "ולפי דרכו"), חלק
ההערות דף ל"ג הערה י"ד.

בית המרחץ

ע"י בערך בית הכסא.

בכור אדם

בענין פי שנים, ע"י בערך פי שנים.

בל תשחית

שכהן שעושה בעצמו מום ופוסל את עצמו
לעבודה עובר בבל תשחית.

חלק ההערות דף כ"א הערה כ"ג.
בענין היכא שהוא משחית לשם צורך מסוים.
חלק ההערות דף כ"א הערה כ"ג,
דף ל"ב הערה כ"א.

בנות צלפחד

בענין איך ה' מותר להן להמתין ולהתחתן
בגיל מבוגר ולסמוך על הנס שיולידו בגיל
מבוגר.

שס"ג (קטע אחרון).

בחירה

בענין אם אפשר לאדם להרע להזולת בלי
שיהי' נגזר עליו.

חלק ההערות דף ל"ט הערה כ"ו.

בני בנים

בענין אם עבד עברי עובד את בן הבן, ע"י
בערך עבד עברי - ירושה.

בענין המחלוקת אם אדם חייב לכבד את
אביו אביו ואם אביו, וכן את אביו ואם
אמו. וכן לפי המחייבים מה הוא יסוד
החייב ומה הוא חייב לעשות להם, ע"י בכל
זה בערך כיבוד אב ואם - אביו אביו.

בענין החייב ללמד את בן בנו תורה, ע"י
בערך אב ואם - בן ובת.

ברכות**ברכת להכניסו**

המחלוקת ראשונים בענין היכא שאין שם
האב, ואיש אחר מל, האם מברכים
להכניסו.

שנ"ח סק"ז.

ביאה

דברי המ"מ שאפילו אם ביאה נישואין
עושה אבל הרי היא אכתי אסורה בעוד
ביאה עד שיעשה חופה, וביאורו של הגר"ח
דהיינו משום שהכוונה בביאה נישואין
עושה היא רק דהוי קנין אלים, אבל אינה
נחשבת מעשה חופה.
רמ"א סק"ב.

ביאת מקדש

בענין אם מצורע בעל קרי שנכנס למקדש
עובר על ב' איסורים או האם הוא עובר רק
על איסור אחד אבל מב' סיבות.

רע"ו (קטע "והנה ביבמות").

בית הכסא

בענין אם צריך לעמוד בפני רבו מובהק
בבית הכסא.

(וכן עבד כנעני) צריכה לקנות את הגט אלא סגי במעשה נתינה.

רי"ז (קטע "והקצה"ח"), רצ"ז (ודברי החזו"א שצריכים גם נתינה וגם זכי'), שי"ג סק"א (קטע "מיהו אכתי"), שכ"ה סק"ד ובההערה הראשונה שם, שכ"ה* סקי"ח ובההערה שם.

בענין "הרי זה גיטך והנייר שלי".

רצ"ז (קטע אחרון).

הדרך שהיכא שזרק הגט לתוך חצירה הרי זה מועילה מדין קנין חצר ולא מדין מעשה נתינה.

שכ"ה סק"ד בההערה הראשונה, שכ"ה* סקי"ח בההערה.

הדרך שאפילו רש"י שכתב שקנין אגב מועיל בגירושין הרי הוא מודה שהיינו רק קנין אגב אבל לא שאר קנינים.

של"ח* (קטע "והנה על דרך").

דברי התורת גיטין שאפילו אם קנין אגב או סודר אינם מועילים בקנין גט אבל משיכה והגבהה שפיר מועילות.

שכ"ה סק"ו, שכ"ה* סקט"ז.

דברי תוס' בכתובות שמונתן בידה ילפינן שהגבהה בידו קונה אפילו אם אינו מגביה טפח.

שכ"ה סק"ד.

דברי רעק"א שצריכים שכל הגט יהי בתוך ידה ושלא מועילה הגבהה מכחה.

שכ"ה סק"ו, שכ"ה* סקט"ז.

גלגל

בענין יסוד הדין של גלגל לעומת שילה. חלק ההערות דף ל"ז הערה י"ט.

גניבה וגזילה

דברי רש"י בב"מ דף י' ע"ב ד"ה גגו וכו' שלא סגי בקנין גניבה אלא צריכים גם מעשה.

שכ"ט (קטע "והנה הקצה"ח" וקטע "ברם").

ברכת החמה

הדרך שברכת החמה אינה חיוב נפרד, אלא הרי היא ציור אחד של הדין הכללי שהרואה דברים נפלאים בהבריאה מברך עושה מעשה בראשית, ומש"ה לא חשיב זמן גרמא.

שנ"ח סק"ג.

בתי ערי חומה

בענין "לוה וגואל, וגואל לחצאין".

חלק ההערות דף כ' הערה י"ד - י"ז.

גדר נגאל לחצאין.

רס"ו - רס"ח.

גוי - בן נח

המ"ד שסובר שישראל הבא על נכרית הולד ממזר.

רפ"א (קטע "ועל כל פנים").

בענין אם לגוי יש קנין חזקה.

חלק ההערות דף כ"ו הערה ל"ו.

דרכו של ר"ת שגוי אינו יכול לקנות עבד עברי בשטר, וכן אפילו קרקעות בשטר, כי אינו בתורת גיטין וקידושין.

ר', ר"א.

בענין אם ישראל הבועל אשת איש של ישראל או אשתו של עכו"ם הרי הוא עובר על ודבק באשתו ולא באשת חבירו, או האם פסוק זה נאמר רק לעכו"ם.

רע"ז סק"ד.

בענין אם לגוי שנוטל לולב או עושה מצוה אחרת, יש שכר של אינו מצווה ועושה.

חלק ההערות דף ל"א הערה י"ד.

שלפי הצד שעבד עברי כהן מותר בשפחה כנענית, ה"ה לעבד עברי ישראל בשפחה כנענית מהז' עממים.

חלק ההערות דף כ"א הערה כ"ד.

גירושין

דברי הקצה"ח בסי' ר' סק"ה שאין האשה

שצ"ג בההערה.

דיינים

בענין נשיא הסנהדרין, עי' בערך נשיא הסנהדרין.

בענין הסנהדרין, עי' בערך סנהדרין.

בענין אם מה שאין דין יכול למחול על קללתו הרי זה רק לאחר הקללה אבל לפני הקללה הרי הוא יכול לתת רשות לקללו.

שצ"א (קטע "מיהו מדברי").

בענין אם מותר לשקר לדיינים היכא שהוא יודע שהאמת עמו.

חלק ההערות דף כ"ו הערה ל"ט.

דיני שמים

דברי רש"י בב"מ שהיכא שחייב מדיני שמים מועילה תפיסה.

שט"ו (קטע ראשון ולהלן שם).

הגשה

בענין אם היכא שאדם שפסול לעבודה, כגון אשה, הגיש את המנחה, הרי זה פוסל את המנחה, או לא כיון שהמנחה כשירה בדיעבד בלי שום הגשה כלל.

חלק ההערות דף ל"ו הערה כ"ו.

הואיל ואישתרי אישתרי

עי' בערך אישתרי.

הפקר

בענין אם הפקר הוא רשות בפני עצמה ששייכת לכל, או האם הגדר של הפקר הוא שאינו שייך לאף אחד.

רצ"א, רצ"ב.

דברי הקצה"ח שקנין אגב מועיל גם מהפקר אע"פ שאין בכה"ג דעת אחרת מקנה, אבל הרי הוא מועיל בכה"ג רק בצבורין.

של"ח, של"ח*.

שיטת הריטב"א שבמפקיר עבדו לפי שמואל שסובר שאין צריך גט שחרור,

המחלוקת בין רב אחא ורבינא אם מועילה משיכה ברה"ר, ודברי תוס' בענין אם פליגי רק בגנב או האם גם במקח וממכר.

שי"ט סק"ב (קטע "הנה בכתובות"), שכ"ה* סק"ב.

בענין שיטת רש"י שהטעם למה אם סוברים שקרקע נגזלת, וגזל קרקע, הרי הוא נעשה גזלן גם על הפרה הרבוצה בה, הרי זה משום קנין אגב.

שכ"ט (קטע "ברם"), של"ח (קטע ראשון) (בענין למה לא פירש"י שמועיל משום קנין חצר), ש"מ (קטע אחרון) (כהנ"ל), שמ"ב.

בענין אם החיוב השבה של גנב, וכן החיוב של גנב לשלם דמים, הם אותם חיובים כמו של גזלן.

רל"ה (קטע "ומעתה").

בענין אם החיוב תשלומין כשאינן הגזילה בעין נכלל הוא בזהשיב, או האם הוא מהא דכתיב ושילם, או האם הוא משום שלא גרע משואל שכל הנאה שלו חייב באונסין.

רל"ה (קטע "ומעתה") ובההערה שם.

גניבת נפש

דברי הרמב"ן בפרשת משפטים שכשהגנב מוכרו צריכים שהלוקח יכניסנו לרשותו ולא סגי שיעשה קנין משיכה או הגבהה כשהוא עומד בחצר שהיא של שניהם.

שכ"ה סק"ו, שכ"ה* סקט"ז.

גרות

שבגר שמת, שהנכסים נשארים הפקר, אין הכוונה שהתורה מפקירה את הנכסים, אשר נוכל לומר שהתורה עושה כן רגע לפני גמר המיתה בשעה שהוא עוד חי, אלא הכוונה היא שמכיון שמת ואין להחפצים בעלים א"כ בדרך ממילא הרי הם נשארים הפקר. ר"צ.

דוד המלך.

שדוד המלך הי' גם נביא.

חלק ההערות דף ל"ט הערה כ"ו.

התחייבות

בענין אם אדם יכול לחייב את עצמו בדברים בעלמא בפני עדים או ע"י שטר אע"פ שלא הי' מחויב.

ר"י, של"ג (קטע) גם יש אפשות", חלק ההערות דף י"ח הערה כ"ג, דף כ"ו הערה ל"ה.

זכי

בענין זכי' בשביל קטן, וזכיית קטן בשביל עצמו, וזכיית קטן בשביל אחרים, ע"י בערך קטן וקטנה - זכי'.

בענין אם זכי' היא מטעם שליחות או אינה מטעם שליחות.

רצ"ד (קטע) והנה יש כמה ראשונים", רצ"ח, ש"א, ש"ב סק"א.

דרכו של הר"ן שאפילו אם זכי' היא מטעם שליחות אבל בכל זאת אכתי יתכן שמועילה זכיית אחרים בהגט שחרור של עבד כנעני אפילו אם שליחות אינה מועילה.

ש"א.

הדרך שאפילו אם זכי' היא מטעם שליחות, אבל אכתי יש חילוק ביניהן, והיינו שבשליחות חשיב כאילו הזוכה עצמו עשה את המעשה קנין, ואילו בזכי' הכוונה היא שהמעשה קנין עולה בשבילו, ושייך לו, כמו בשליחות, אבל אינו כאילו הוא עצמו עשהו (וזכי' לאו מטעם שליחות פירושה הוא שהמעשה שייך לזה שעשה אותו רק שהזוכה מקבל את התוצאות של המעשה).

ש"א (קטע) "ועיין בברכת שמואל".

דברי הברכ"ש בשם הגר"ח שהכוונה בזכי' אינה מטעם שליחות אינה שזכי' אינה בגדר חלות של שליחות, אלא הכוונה היא רק שאינה הדין שליחות שלומדים מאתם גם

ההפקר מועיל בדרך ישיר גם על הקנין איסור.

ר"ג (קטע) "מיהו כל זה" ולהלן (שם), רצ"ו בההערה הראשונה.

הקדש

בענין אם מותר להגזבר לשלם בשביל חפץ יותר מכדי דמיו.

חלק ההערות דף ל"א הערה י"ב. "היום את אשתי ומחר אין את אשתי". "שי"ג סק"א (קטע) "מיהו נראה".

דברי עולא ורבא שקדושת דמים פקעה בכדי אבל לא קדושת הגוף, ושקידושין הן כקדושת הגוף, ושלכן אם אמר היום את אשתי ומחר אין את אשתי אין הקידושין נפקעין.

י"ג סק"א (קטע) "מיהו נראה".

"משכו במאתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד על מנה נותן מאתים, מ"ט לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש": דטעם זה מועיל רק מדרבנן. ש"ב.

הקהל

הדרך שהאשה עצמה חייבת לבוא להקהל ואין הכוונה רק שהבעל חייב להביאה.

חלק ההערות דף ל"ד הערות ל"ח והערה מ"ה.

הקטרה

בענין היכא שמי שפסול לעבודה, כגון אשה, הקטיר את האימורין, האם זה פוסל את הקרבן, או האם אינו פוסל כיון שהקרבן כשר בדיעבד בלי שום הקטרה כלל (ולא עוד אלא שכבר הוכשר לאחר הזריקה).

חלק ההערות דף ל"ו הערה כ"ו.

השגחה

בענין אם אפשר להרע להזולת בלי שיהי' נגזר עליו.

אתם, אלא הרי היא דין חדש של שליחות הלמד מקרא דזכי, וממילא כל אלו שממועטים משליחות מהדרשה של אתם גם אתם אינם ממועטים מזכי.

רצ"ד בההערה, רצ"ח (קטע "וי"ל"), רצ"ט בההערה, ש' (קטע "והנה יש נפ"מ"), ש"כ סק"א.

דברי הרי"ט אלגזי בכורות דף י"א דהיכא שהוא זכות גמור אז זכי הרי היא שליחות ממש, והיכא שאינו זכות גמור אז אינה מדין שליחות ממש אלא הרי היא מדין ומגדר שליחות.

ש"א בההערה הראשונה.

הדרך שהיכא שאין צריכים לדין שליחות אז אפשר לחוב לאדם שלא בפניו (אבל לא לזכות בשבילו אם לא ניחא לי' כי אי אפשר לעשותו בעלים בעל כרחו).

רצ"ד (קטע "שו"ר"), רצ"ה (קטע "גם יש לומר").

זמן גרמא

כללי

בענין אם הפטור של זמן גרמא הי' קיים גם קודם מתן תורה.

שנ"ו (קטע ראשון), חלק ההערות דף כ"ט הערה כ"ב.

הסברא שהיכא שיש להמצוה תכלית מסוימת, והאדם זקוק לה והתורה קבעה לחובה שישג את התכלית, כגון הקרבת קרבן, דוקוקים להכפרה, לא שייך לפטור אשה משום זמן גרמא.

ת"י (קטע "מיהו יש ליישב").

שאע"פ שציור אחד של המצוה שייך רק בזמן מסוים אבל בכל זאת לא חשיב זמן גרמא כיון שציורים אחרים שייכים בכל הזמנים.

שנ"ח סק"ג, ת"א (קטע "מיהו לכאורה").

בענין למה אשה חייבת לחנך את בנה בסוכה הלא סוכה היא מצוה שהזמן גרמא.

ת"א (קטע "והנה הקה"י").

בענין למה צריכים פסוק לחייב אשה בכיבוד אב הלא גם בלא זה הרי היא צריכה להיות חייבת שהרי כיבוד אב הוא מצות עשה שלא הזמן גרמא.

חלק ההערות דף כ"ט הערה י'.

בענין אם הטעם למה עבד כנעני פטור ממצות עשה שהזמן גרמא הוא משום דילפינן לה לה מאשה, או האם גם בלא"ה מיפטר כי מצד הסברא הרי הוא פטור מהכל חוץ מהדברים דילפינן מלה לה מאשה שהוא חייב בהם.

ת"ז.

מילה

תירוצי הראשונים למה לא שייך לפטור אשה ממילת בנה משום דהוי מ"ע שהזמן גרמא.

שנ"ח.

סברת הראשונים שלא שייך לפטור משום זמ"ג היכא שהחיוב הוא דבר שהוא חייב לעשות לאחרים כגון מילה.

שנ"ו (קטע "גם י"ל" וקטע "מיהו אכתי לא הבנתי"), שנ"ח סק"ד, ת"א (קטע "והנה תוס'").

הסברא שלפני היום השמיני אין זה נקרא שעוד לא הגיע הזמן של המצוה, אלא הרי זה נקרא שחסר החפצא משום דבעינן תינוק שהוא בגיל של שמונה ימים.

שנ"ח סק"א.

סברת התוס' רי"ד דשייך לפטור משום זמ"ג רק היכא שהפטור הוא בזמן מסוים כמו לילה או שבת אבל לא היכא שאינו זמן מסוים כגון לפני ח' ימים דמילה.

שנ"ח סק"ב.

סברת הרש"ש דשייך לפטור רק כשאי אפשר שאדם אחר חייב בהזמן הזה.

שנ"ח סק"ב.

בענין אם אשה חייבת למול את העבדים שלה.

שנ"ו (קטע "וע"ע בהמקנה").

שאע"פ שציור אחד של המצוה שייך רק

המצוה של עבודה

נוסף על המובא לעיל ב"כללי", וכן ב"היכא שהזמן גרמא משום שיש חסרון בהמצאות ולא מחמת הזמן".

בענין למה צריכים פסוק שאשה אינה עובדת בקרבנות הלא הוי מצות עשה שהזמן גרמא.

ת"י - תי"ב.

חידושו של הריטב"א שממצות ש"אינן בחובה לגמרי אלא שבאין להכשיר קרבנו אם ירצה שיעלה לרצון" אי אפשר לפטור נשים מצד היות המצוה זמן גרמא.

תי"ב.

זקנה

בענין אם החיוב קימה בפני זקן הוא מבן ס' או מבן ע'.

חלק ההערות דף ל"ב הערות ס"ב פ' ופ"ב.

דברי התוספתא והמדרש ש"איזה הידור אמרה תורה והדרת, לא יעמוד במקומו ולא ישב במקומו ולא יהא סותר את דבריו וכו'" (שהם דברים של מורא ולא של כבוד).

שצ"ז (קטע "ולפי דרכם").

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן: שיטות התנאים בענין אם צריכים שיהי' חכם, ובאיזו מדה.

שצ"ז, שצ"ח (קטע "והנה יש להעיר" וקטע "והנה אולי").

דברי הרמב"ן שיש חיוב עמידה רק בפני חכם שהוא גדול ממנו אבל לא בפני חכם השווה לו.

שצ"ט (קטע אחרון).

בענין קימה שאין בה הידור.

שצ"ט.

בענין אם מותר להתרחק בכוונה שלא יגיע הזקן לתוך ד' אמותיו ולא יצטרך לקום.

חלק ההערות דף ל"ג הערה ח'.

בזמן מסוים אבל בכל זאת לא חשיב זמן גרמא כיון שציורים אחרים שייכים בכל הזמנים ואפילו קודם יום השמיני (כגון החיוב של אדון למול את עבדיו).

שנ"ח סק"ג, ת"א (קטע "מיהו לכאורה").

סברת הראשונים שכל ההו"א לחייב אשה למול את בנה הרי זה רק מדין החיוב על ב"ד אבל לא מצד החיוב של דאב.

שנ"ח סק"ד.

סברת הפ"י שלא פטרינן אלא ממצוה שאי אפשר לעשותה ע"י שליח, אבל במצות שאפשר לעשותה ע"י שליח לא נאמר הפטור של זמן גרמא.

שנ"ח סק"ו.

היכא שהמצוה מוגבלת לזמן מסוים בגלל סיבה בהמצאות ולא מחמת הזמן

בענין למה מצות שמחה מיקרי זמן גרמא, הלא המחייב של המצוה אינו הזמן אלא הקדושת יו"ט ובאמצע השנה אין כאן קדושת יו"ט.

ת"א.

עוד דוגמא: דברי השל"ה שנשים פטורות מקידוש לבנה משום דהוי זמן גרמא, והקשה ר' שלמה קלוגר בהגהות חכמת שלמה שאין כאן חסרון של זמן אלא שחסר בסוף החודש החפצא של לבנה בחידושה.

שנ"ח סק"א סק"ג.

עוד דוגמא: דברי תוס' שעבודת קרבנות חשיבי זמן גרמא והרי לא נאמר בהמצוה שצריכים יום אלא נאמר שהעבודה בלילה פסולה וממילא מזה יוצא דבעינן יום.

חלק ההערות דף ל"ו הערה כ"ה.

עוד שני דוגמאות: א': החיוב של אב למול את בנו ביום ח', ב', החיוב של אשה לחנך את בנה במצות סוכה אע"פ שסוכה היא מצוה שהזמן גרמא.

ת"א (קטע "והנה תוס" ולהלן שם)

בענין היכא שאינו רואה את הזקן, אבל לפי שמיעתו הרי הוא מבחין שהגיע לתוך ארבע אמותיו, וכן בענין היכא שגם בלי שמיעה הרי הוא מבין בדעתו שכבר הגיע, האם בהני גווני יש עליו חיוב לעמוד. חלק ההערות דף ל"ג הערה ט'. בענין אם חכם חייב לעמוד בפני זקן. חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"א.

זקנים

בענין אם הזקנים שעלו להר סיני היו בגדר סנהדרין. שצ"ג (קטע "ועוד י"ל").

חדש - עומר

בענין יסוד הדין של היתר עומר. חלק הערות דף ל"ח הערה כ"ב. בענין אם יש היתר לאכול חדש היכא שבזמן שבית המקדש הי' קיים אירע שלא הקריבו עומר. חלק הערות דף ל"ח הערה כ"ג. שגם המ"ד שסובר שהאיר מורת מתיר את החדש הרי הוא מודה שגם סוף היום יכול להתיר. חלק הערות דף ל"ח הערה כ"ג.

חובל

בענין אם יכול למחול לחבירו ולהרשות לו לחבול בו. שפ"ג, שפ"ד, שפ"ה. בענין חובל בעצמו. שפ"ד.

חופה

ע"י בערך ביאה, ובערך נישואין. שיטת הראב"ד שהביא הרשב"א בכתובות דף ז' ע"ב שארוסה אסורה בביאה מן התורה עד לאחר נישואין, ודלא כהרשב"א עצמו שם (וכן דלא כרש"י שם, וכן דלא כהמ"מ שרק לפני קידושין אסורה משום

האיסור עשה מקרא דכי יקח איש אשה ובעלה). רמ"א סק"ב.

חזקה

בענין קנין חזקה, ע"י בערך קנין חזקה.

חזקיהו המלך

בענין מה שגרר עצמות אחז אביו על גבי מטה של חבלים. שע"ו (קטע "והנה עיין עוד בסנהדרין" ולהלן שם).

חינוך

בענין החיוב ללמד את בנו אומנות ולהשיטו בנהר ולהשיאו אשה, ע"י בערך אב ואם בן ובת.

הסברא שהחיוב של חינוך אינו חיוב נפרד על כל מצוה ומצוה, אלא הרי הוא חיוב אחד, כולל, על כל המצות. ת"א (קטע "מיהו לכאורה").

בענין אם האב חייב לחנך גם את בתו למצות. שנ"ג סק"ב.

בענין אם גם האם חייבת לחנך את בנה למצות. שנ"ג סק"א.

בענין מה שמצינו שהאם חייבת לחנך את בנה בסוכה, דקשה הלא סוכה היא מצוה שהזמן גרמא. ת"א (קטע "והנה הקה"י").

חלה

בענין אם החפצא של מצוה בחלה הוא העיסה, או האם החפצא הוא הקמח ואילו עשיית העיסה הרי היא זמן חלות החיוב דאז הרי הוא חייב על הקמח. תי"ד.

המחלוקת בין הבבלי והירושלמי אם חלה מיקרי מצוה התלוי בארץ (הירושלמי) או לא (הבבלי). תי"ד.

חרש

ע"י בערך קטן וקטנה.

משפחה היכא שאין משפחת האב, או שיש משפחת האב רק שאין ידם משגת לפדות. רע"א (קטע אחרון).

טבילה

ע"י בערך עבד כנעני - קנייתו, ועוד באותו ערך - שחרור - כללי.

יום טוב

שיטת הר"ח שצריכים להזכיר קידוש מועדות בשעה שמקדשים את החודש (ודלא כשיטת הר"ש), דהיינו לומר שהמועד יהי "ביום זה המקודש". וחקירה האם דבר זה הוא דין נפרד, או האם הוא חלק ממה שמקדשים את החודש דצריכים לקדש את החודש בהדי מועדיו.

תט"ז סק"ב.

שיתכן שהכוונה במה שכתוב שמחת יו"ט בבנו ובתו היא שיש חיוב על האב לשמח את בנו ובתו ברגל חוץ ממה שהם עצמם חייבים בשמחה, וכן י"ל גם לענין לוי וגר ויתום בנוגע להאיש שהם שרוים אצלו.

חלק ההערות דף ל"ד הערה ל"ו.

בענין אם היכא שאלמנה גרה לבדה, יש חיוב על הציבור לשמחה כמו היכא שהיא שרוי' אצל אדם מסוים שיש חיוב עליו לשמחה.

חלק ההערות דף ל"ד הערה ל"ז.

ילפותות**כללים שונים**

דברי תוס' בשבועות דף כ"ב ע"ב שהיכא דאיתא "איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא", גם האיבעית אימא קרא מודה שיש סברא, רק שהוא סובר שבא הפסוק כדי להשמיע לנו את הסברא, דהיינו אתי קרא וקמ"ל הסברא, כי ס"ל שמעצמינו לא היינו אומרים את הסברא.

ת"ו (קטע אחרון).

בענין יש אם למקרא או יש אם למסורת.

חלק ההערות דף י"ח הערה מ"ג.

בענין שלהפסוק "או אל המזוזה" אין פשוטו של מקרא.

חלק ההערות דף כ"ב הערה כ"ב.

טומאה

בענין היכא שנגע שרץ בשינו, האם הוא טמא או לא.

חלק ההערות דף כ"ה הערה י'.

בענין היכא שנגע שרץ בלשונו כשלא הוציא את לשונו בחוץ אלא רק פתח את פיו.

חלק ההערות דף כ"ה הערה י'.

בענין אם יצא ידי הזאה היכא שהיו מי חטאת על לשונו כשלא הוציא את לשונו לחוץ אלא רק פתח את פיו (וכן אם היו על שינו).

חלק ההערות דף כ"ה הערה י'.

יבום

שיטת רש"י שיכם בן ט' ויום אחד קונה את היבמה מהתורה, ושיטת תוס' שאינו קונה מהתורה. רמ"ו.

קושיות האחרונים למה מצות יבום דוחה את הלאו של אלמנה (מן האירוסין) לכהן גדול, לפי השיטה שאין עשה דוחה ב' לאווין, דהא איכא גם לא יקח וגם לא יחלל.

ת"ג (קטע "והנה ביבמות").

יהושע

בענין הדין מלך של יהושע.

שצ"ג (קטע "וכן יהושע" ולהלן שם).

יובל

ע"י בערך שמיטה - יובל

יוחסין

הסוברים שמשפחת האם שפיר קרוי'

בענין "סרס המקרא".

חלק ההערות דף ל"ה הערה ל"ב
סק"ד.

בענין "תנהו ענין לדבר אחר".

חלק ההערות דף ל"ה הערה ל"ב
סק"ד.

בענין המדות: ק"ו, צד השוה (מה הצד), מה מצינו (בנין אב), ובענין "פירכא, ו"יוכיח"

שק"ו לקולא עדיף מבנין אב לחומרא.

חלק ההערות דף ל"ד הערה ס"ד.

בענין אם מילתא דאתיא במה מצינו טרח וכתב לה קרא.

חלק ההערות דף ל"ד הערה כ"ב.

בענין שלא ילפינן אפשר מאי אפשר.

רמ"ד (קטע אחרון).

דברי הגמ' בחולין דף קט"ו ע"ב שעל צד השוה פרכינן פירכא כל דהו משא"כ על ק"ו ומה מצינו.

חלק ההערות דף י"ד הערה נ'.

דברי תוס' שעל ק"ו שרוצים ללמוד ממנו דבר שנחשב לחידוש מועילה פירכא כל דהו.

חלק ההערות דף ל"ו הערה מ"א,
דף ל"ח הערה ל"ח.

דברי תוס' בב"ק דף ה' ע"ב דפרכינן פירכא דלא שייך.

חלק ההערות דף ל"ח הערה ל"ח.

בענין הפירכא של מה לאמה העברי' שכן יוצאה בכסף.

קצ"ה, קצ"ח.

בענין הפירכא של מה לאמה העברי' שכן מתקדשת בכסף.

קצ"ג.

עוד בענין הפירכא של מה לאמה העברי' שכן יוצאה בכסף, ובענין הפירכא של מה לאמה העברי' שכן מתקדשת בכסף.

חלק ההערות דף י"ד הערה כ"ב.

בענין המדות: היקש, גזירה שוה

המחלוקת בין רש"י ותוס' אם אדם דן היקש מעצמו.

רמ"ד, חלק ההערות דף י"ז הערה כ"ח.

בענין אין ג"ש למחצה.

חלק ההערות דף ל"ו הערה י"ג.

בענין אם פירכא של סברא, דהיינו היכא שהדבר שגורם את הדין אצל המלמד אינו קיים בהנלמד, אפשר לפרוץ גם על היקש או גזירה שוה כשנוכל להשתמש בהייקש או הג"ש לדברים אחרים, ולא אמרינן ככה"ג שאין היקש וג"ש למחצה, ואולי אפשר לפרוץ פירכא של סברא אפילו כשאין אפשרות להשתמש בהייקש או הג"ש לדברים אחרים, או האם גם בציוורים אלו אמרינן שאין משיבין על היקש וג"ש.

קצ"ג, קצ"ט, ר"ו, חלק ההערות דף ל"ד הערה ס'.

דברי תוס' בדף ג' שריבוי קנינים ילפינן מהקישא ולא מיעוט קנינים.

חלק ההערות דף כ' הערה י"ג.

דברי הפ"י שמה שעבד הוקש לקרקע הרי זה רק לענין ריבוי קנינים אבל לא לענין למעט קנינים (וכעין זה כתבו תוס' הובא לעיל בסמוך).

רפ"ד (קטע "והנה כבר הבאנו").

דברי תוס' בדף ג' שהגזירה שוה של חילול חילול נאמרה רק לחומרא.

חלק ההערות דף כ' הערה י"ג.

שני כתובים הבאים כאחד

שיטת תוס' שהיכא שאמרינן ששני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים הרי זה משמש כילפותא להצד השני, ושיטת רש"י שאינו בגדר ילפותא הפכי אלא סוף הדין הוא רק שאי אפשר ללמוד מהשני כתובים.

חלק ההערות דף ל"ד הערה נ"ט.

שגזירה שוה והיקש עדיפי מב' כתובים הבאים כאחד, וממילא עושים ג"ש וכן מקישים גם למקום שיש ב' כתובים, ואפילו

אם הכוונה באין מלמדים היא שיש בזה ילפותא להצד השני, אבל ג"ש והיקש עדיפי מהילפותא של ב' כתובים הבאין כאחד כיון שאפשר למעט דברים אחרים מהילפותא של ב' כתובים, אבל היכא שאין לנו שאר דברים למעט מהב' כתובים אז ב' כתובים עדיפי מג"ש ומהיקש.

חלק ההערות דף ל"ד הערה נ"ט.

הלכה למשה מסיני

בענין אם הלכה למשה מסיני חמורה כמו לאו הכתוב בתורה.

רע"ז סק"ב.

אסמכתא

דברי הריטב"א בר"ה דף ט"ז שאסמכתות הרי הן בכלל כוונת הפסוק, רק שלא בדרך חיוב.

חלק ההערות דף ל"ד הערה כ"ו.

יפת תואר

בענין יפת תואר.

רע"ז - רפ"א.

בענין אם פרשת יפת תואר נוהגת גם ביפת תואר שהיא מהז' עממין.

רע"ז סק"ג, ר"פ.

החידוש שיש בפרשת יפת תואר דהותר האיסור לבעול נכרית בפרהסיא.

רע"ז סק"ב.

החידוש שיש בפרשת יפת תואר שהותר הלאו של לא תתחתן כס וגו' בתוך לא תקח לבנך.

רע"ז סק"ג.

החידוש שיש בפרשת יפת תואר שהותר האיסור של ודבק באשתו ולא באשת חבירו.

רע"ז סק"ד.

החידוש שיש בפרשת יפת תואר שמועילה הגירות אע"פ שהיא בעל כרחא, והסוברים שבאמת אי אפשר לגיירה בעל כרחא.

רע"ז סק"ה, רפ"א, חלק ההערות דף כ"א הערה כ"ח, דף כ"ב הערות א' וג'.

(שיטת הרמב"ם שבסוף הזמן מקדשה בקידושין וכתובה, ודברי הספרי שאין לך בה אלא מצות בעילה.

רפ"א.)

סברת המנ"ח שביאה ראשונה לא הותרה בדרך היתר גמור אלא בדרך דחי.

רע"ח (קטע "ולפיי").

קושיית תוס' בדף כ"ב ע"א על רש"י (שסובר שאפילו ביאה ראשונה אסורה במלחמה) איך היתה תמר מותרת לאמנון הלא לפי רש"י צ"ל שדוד בעל את אמה רק אחרי שנתגיירה וא"כ היתה אחותו של אמנון מן האב.

רפ"א.

שיטות המפרשים בענין אם לפי רש"י ביאה ראשונה מותרת באמת רק לאחר כל המעשים.

רפ"א.

יראת שמים

בענין כסוי ראש מטעם "שכינה למעלה מראשי": האם זה כדי לרמוז שיש למעלה ממנו, או האם זה משום כבוד השכינה.

חלק ההערות דף ל"א הערה ו'.

ירושא

בענין ירושת עבד עברי, ע"י בערך עבד עברי - ירושה.

בענין מתי חל הדין של ירושה: רגע לפני המיתה, או בבת אחת עם המיתה, או רגע אחרי המיתה: דברי הרשב"א בנדירים דף ל"ד שהדין של ירושה חל לאחר גמר מיתה, ודבריו בתשובה שהדין של ירושה חל עם גמר מיתה שזהו רגע לפני השעה של לאחר גמר מיתה.

ר"צ.

שבגר שמת, שהנכסים נשארים הפקר, אין הכוונה שהתורה מפקירה את הנכסים, אשר נוכל לומר שהתורה עושה כן רגע לפני המיתה, אלא הכוונה היא שמכיון שמת ואין להחפצים בעלים א"כ בדרך ממילא הרי הם נשארים הפקר.

ר"צ.

בענין אם המוריש נחשב בגדר מקנה, או האם הוא מסתלק והתורה מקנה.

ר"כ.

הדרך שירושת הבן שונה משאר ירושות בזה שהבן נחשב עומד במקום האב ממש ואין זה נקרא העברה לרשות אחרת.

ר"כ, רל"ג (קטע "מיהו בספרי").

דברי האור שמח שאדרבה היכא שאינו מדין ירושה, כגון עבד עברי לשיטתו, רק התם אמרינן שהגדר הוא שהבן עומד במקום אביו ממש.

ר"ל (קטע ראשון).

בענין אם מה שבן קם תחת אביו ליעוד ושדה אחוזה (וממילא הרי הוא קודם לירושה), ואח קם תחת אחיו ליבום, הרי הם סימנים של קורבה במציאות, או האם הדינים ההם הרי הם עצמם בחינות של קורבה.

רל"א.

הסוברים שאע"פ שמשפחת האם אינה קרוי משפחה אבל משפחת האם שפיר קרוי משפחה היכא שאין משפחת האב כלל, או שיש משפחת האב רק שאין ידם משגת לפדות.

רע"א (קטע אחרון).

דברי הרמב"ם שבעכו"ם רק בן יורש את אביו אבל לא שאר הקרובים כי בעכו"ם אין סדר נחלות.

רל"ג.

בענין אם גם בת עכו"ם יורשת את אבי' כמו שבן יורש, ואם היא יורשת האם יש קדימה לבן על בת כמו בישראל.

רל"ג (קטע "מיהו יש לעיין").

ירושלים

בענין הא דילפינן ממש שצריכים

ש"מוסיפים על העיר ועל העזרות" יהי על פי מלך.

שצ"ג (קטע ראשון).

כהונה

ע"י עוד בערך בגדי כהונה.

בענין "כהנים שלוחי דרחמנא או שלוחי דידן", ע"י בערך קדשים - קרבנות.

השיטה שנכרית אסורה לכהן משם זונה רק לאחר גירותה, אבל בגויותה אין לאו של זונה.

רע"ז סק"ב.

השיטה שאין לאו של זונה על נכרית היכא שיודעים שלא זינתה.

רע"ז סק"ה.

בענין אם הדין של וקדשתו הוא ביסודו דין כבוד השי"ת, או האם הוא דין כבוד לקדושת הכהונה, או האם הוא הכנה וכניסה לעבודה. דמה שהוא מורם מעם קובע שהוא מיוחד לעבודה.

שצ"ה סק"ב.

בענין וקדשתו כלפי כהן בעל מום.

שצ"ה סק"ב בההערה.

המחלוקת בין הרמב"ם והמרדכי בענין אם כהן הדיוט יכול למחול על כבודו.

שצ"ה סק"ב.

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאפילו מי שיכול למחול על כבודו (כמו כהן למ"ד שכבודו מחול) אינו יכול למחול על בזיונות.

שע"ב סק"א, שפ"ג, (שפ"ד),

(שפ"ה), שצ"א (קטע "מיהו

אולי"), שצ"ה סק"א, שצ"ו (קטע

"ברם אולי"), חלק ההערות דף

ל"ג הערה י"ט.

כהן גדול

בענין אם רק כהן המשיח כשר להקריב פר העלם דבר של ציבור ופר כהן המשיח, ע"י

בערך קרבן פר העלם דבר של ציבור, ופר כהן המשיח.

שהדין של גדלהו משל אחיו אינו נוהג רק בכהן גדול אלא הרי הוא נוהג גם במלך ובנשיא ובראש ישיבה וכדומה.

שצ"ו (קטע "ואולי י"ל" וקטע "ברם אולי").

בענין אם הדין המיוחד של כבוד כהונה גדולה הוא לכבד את הגברא או לכבד את מדריגתו.

שצ"ה סק"ג.

בענין דברי רבי יהודה ורבנן בענין אם כהן גדול יכול למחול על כבודו.

שצ"ה סק"ג, שצ"ו (קטע "ואולי י"ל" וקטע "ברם אולי").

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאפילו מי שיכול למחול על כבודו (כמו כהן גדול למ"ד שכבודו מחול) אינו יכול למחול על בזיונותו.

שע"ב סק"א, שפ"ג, (שפ"ד), (שפ"ה), שצ"א (קטע "מיהו אולי"), שצ"ה סק"א, שצ"ו (קטע "ברם אולי"), חלק ההערות דף ל"ג הערה י"ט.

כיבוד אב ואם

כבוד ומורא

דברי החינוך שמשרשי מצות כיבוד אב הוא שישכיל מזה שצריך להכיר טובה גם להקב"ה.

שס"ט (קטע "והנה החינוך" וקטע "מיהו יתכן").

בענין אם חשיב בין אדם לחבירו או בין אדם למקום.

בהמקומות הנ"ל.

בענין אם המצוה של כיבוד אב הוא רק משום השם של אביו, או האם הוא גם משום שהעובדא שהוא אביו הרי זה מראה שהוא נחשב כלפיו אדם יותר מכובד ממנו, וצריכים גם דבר זה כדי לחייבו בכבוד.

ת' (קטע "והנה יש דרך").

שכבוד הוא ע"י קום ועשה, ומורא הוא ע"י שוא"ת.

שע"א (קטע ראשון), שע"ו (קטע "והנה עיין עוד").

דברי החרדים שעיקר כיבוד אב ואם הוא בלב (וגם זה הוא בגדר קום ועשה), דהיינו "שידמה בלבו שהם גדולים ונכבדי ארץ, ושחייב לאהוב אותם.

שע"ד, חלק ההערות דף ל"א הערה א'.

דברי החרדים שחייב לאהוב אותם.

שע"ד, חלק ההערות דף ל"א הערה א'.

הסברא שגדר המצוה הוא שהתורה קבעה חוב של נתינת כבוד ומורא להאב, ולכן אין לזה גדר מצוה כלפי שמיא אלא גדר חיוב להאב, ולכן יכול האב למחול.

שפ"ה (קטע אחרון), שע"ד, שצ"ה סק"א, ת"י (קטע "מיהו נראה").

בענין שאם אינו מקיים ציווי אביו (שאינן להאב הנאה מגוף הדבר) הרי זה נחשב סותר את דבריו שהוא ממילי דמורא, והצד שקיום הציווי נחשב בגדר כבוד. (דברי ספר המקנה, והרמב"ן והרשב"א ביבמות, ורעק"א בתשובה ס"ח בענין זה.)

שס"ז (קטע "ברם המקנה" ולהלן שם), שפ"ו סק"א, ת"ה סק"ב.

הסברא שאם הוא עובר על מילי דמורא הרי זה מיקרי שהוא עובר על כיבוד, וביאורים בזה.

שע"ו (קטע "גם י"ל" ולהלן שם).

מקלה

דברי רבינו יונה והחרדים שהיכא שהוא עובר על מילי דמורא הרי הוא נקרא גם בגדר מקלה.

שע"ה, שע"ו (קטע "והנה עיין עוד"), שפ"ב (קטע אחרון), שפ"ג.

בענין אם עוברים על מקלה אביו ואמו רק אם עושים מעשה או לכה"פ רמיזה, או האם אפילו אם הוא בז להם בלבו.

שע"ה.

הדרך שהאיסור של מקלה הוא איסור כלפי שמיא.

שפ"ה (קטע אחרון).

הדרך שכדי להנצל מלצער או לבזות את אביו הרי הוא חייב לכו"ע אפילו משל בן.

שע"א (קטע "והנה עיין ברמב"ם"), שפ"ב (קטע "והנה גם").

ציורים שונים בענין כבוד ומורא

המחלוקת בין הט"ז והש"ך בענין אם מותר לסתור דבריו שלא בפניו, ודברי המחבר ש"אינו מכריעו" איירי רק בפניו.

שע"ו (קטע "והנה לכאורה").

דברי הרמב"ם ש"לא יקראנו בשמו" הרי זה בכלל מילי דמורא ושנוהג אפילו לאחר מותו.

שע"ו (קטע אחרון).

שכשאביו ער אין קפידא אם הבן מבקשו בדרך כבוד לזוז כדי שיוכל להגיע לאיזה חפץ שהוא צריך.

חלק ההערות דף ל"א הערה י"א.

בענין איך מותר לתת להאב לחלק את היין בקידוש דהא אין זה כבודו למזוג להבנים.

חלק ההערות דף ל"א הערה כ"ד.

בענין מאיזה גמ' מבואר שיש חיוב גמור לעמוד בפני אביו.

חלק ההערות דף ל"א הערה כ"ז.

"אבא מארי" ולא "אבא מורי".

חלק ההערות דף ל"א הערה ל"ז.

בענין אם הוא חייב לומר "שלחוני בשביל אבא" היכא שנשמעים לו גם בגלל אביו אבל נשמעים לו יותר בגלל עצמו.

חלק ההערות דף ל"א הערה ל"ג.

שאסור להבהיל את אביו פתאום בהודיעו איזו ידיעה וכדומה.

חלק ההערות דף ל"ב הערה ל"ו.

דברי הס"ח שאם אביו מבקש אוכל או משקה שמסוכן לו, לא ישמע לו. ודברי הברכי יוסף שאם אינו בגדר סכנה אלא שמזיק לו, ישמע לו.

שע"ב סק"ד.

כמה ספקות באם יש בדברים מסוימים משום כיבוד אב.

חלק ההערות דף ל"א הערה כ"ב הערה כ"ג והערה כ"ו.

"אתה ואמך חייבים בכבוד אביך"

בענין "אתה ואמך חייבים בכבוד אביך": בענין היכא שעבר ושמע לאמו האם יש בידו מיהא מצות כיבוד אם.

(שס"ח קטע "ועכ"פ"), שס"ט (קטע "ולכאורה").

בענין אתה ואמך חייבים בכבוד אביך: בענין אם הכוונה היא שמשום כך אמו חייבת לוותר, או האם זה בגדר ראי' שכבוד אביו עדיף.

ש"ע.

בענין אם אביו קודם לאמו גם לענין מילי דמורא.

חלק ההערות דף ל"א הערה ז'.

ביאור הדין שאם נתגרשה אמו שניהם שקולים.

ש"ע (קטע "ויש לעיין בכוננת").

משל אב או משל בן

בענין משל אב ומשל בן.

שע"ז - שפ"ב.

הסברא שאפילו למ"ד משל אב, חייב הבן להוציא הוצאות כדי שיוכל לקיים את חיובו לכבד את אביו משל אב, כגון להוציא הוצאות כדי להגיע אליו.

שע"ח.

הסוברים שאפילו המ"ד שסובר משל אב הרי הוא מודה שאם כיבדו משל בן יש על זה שם של מצות כיבוד אב.

שע"ח (קטע "וכן יש להוכיח"), שפ"ב (קטע "ועיין בכ"מ").

הקושיא שמכיון שהרי"ף והרמב"ם פוסקים משל אב למה הביאו שאם האב זרק את הארנקי של הבן לים אסור להכלימו.

שפ"ב.

הקושיא דאם סוברים משל אב, ואין להאב כספים, אשר בכה"ג חייב הבן לתת לו משל בן, והבן נותן להאב את הממון שלו שמיועד לצדקה, למה אין זה נקרא שהבן פורע מצדקה את חיובו לכבד את אביו.
ש"פ.

בענין היכא שאין להאב, דחייב הבן אפילו למ"ד משל אב, האם זה משום החיוב של צדקה או האם זה משום החיוב של כיבוד אב.
ש"פ.

שע"ז - ש"פ, שפ"ז.

דעות הפוסקים דאפילו אם הוא משום צדקה אבל הרי הוא צריך להקדים אביו לשאר עניים, וכן לתת לו הכל אע"פ שבעלמא עדיף לפזר בין כמה עניים.

שפ"ז (קטע "והנה בהציור").

בענין כמה חייב הבן לתת כשאין להאב, וכן בענין אם הוא חייב לחזור על הפתחים.
שפ"ז.

שיטת הטור בשם הרמ"ה שהבן חייב לחזור על הפתחים רק אם יש להבן עצמו כדי לאיתזוני לההוא יומא.

שע"ט (קטע "והנה הטור"), שפ"ז (קטע "ועוד הזכיר").

הדרך שכדי להנצל מלצער או לבזות את אביו הרי הוא חייב לכו"ע אפילו משל בן.

שע"א (קטע "והנה עיין ברמב"ם"), שפ"ב (קטע "והנה גם").

בענין אם המ"ד שסובר משל בן סובר כן אפילו כשיש להאב (והרי כשאין לו להאב יש אומרים שלכו"ע חייב הבן משל בן מדין כיבוד אב).

שע"ז.

בענין למה אם סוברים משל בן אין הבן רשאי להכלים את אביו אם האב זורק את ארנקי של הבן הלא הוא בגדר העדפה, וכן הרי זה דומה לציור שיש להאב שלכאורה לא אמרינן בכה"ג משל בן.

שפ"ב.

דברי הר"י שאפילו למ"ד משל בן אין הבן

חייב להוציא הוצאות היכא שאין להאב הנאה מגוף הממון שהוציא הבן.

שע"ח (קטע "ותוס' כאן").

דברי רעק"א שאם יש לפניו כיבוד אם משל אם וכיבוד אב משל בן רשאי הוא להקדים את אביו אע"פ שפוסקים משל אב.

שע"ח (קטע "וכן יש להוכיח").

ביאור הדין שאם זרק האב ארנקי או קרע בגדי הבן או מכהו, שלא יכלימנו: האם איירי לפני המעשה, או לאחר המעשה.

שע"א, שפ"א, שפ"ב.

השיטות בענין אם מותר להבן לתבוע את אביו לדין על זה שזרק את הארנקי שלו לים.

שפ"א, שפ"ב (קטע "וע"ע בלח"מ").

גדר הדין של העדפה.

שע"ז, חלק ההערות דף ל"ב הערה ז'.

לאחר מיתת האב

בענין דברי התפארת ישראל שכל עיקר החיוב של כבוד ומורא לאחר מיתת האב הוא מדרבנן, וראי' מרש"י לא כך.

שע"ו (קטע "וע"ע בתפארת ישראל").

דברי התוס' ר"י הזקן שמילי דמורא אינם נוהגים לאחר מיתת האב.

שע"ו.

הסברא שארור מקלה שפיר נוהג גם לאחר מיתה.

שע"ו (קטע "והנה עיין עוד").

דברי רעק"א שלא שייך הענין של לעשות לו נחת רוח לאחר מיתתו.

שע"ו (קטע "וע"ע ברעק"א").

שאשה פנוי' חייבת בכיבוד אב ושאשת איש פטורה

בענין למה צריכים פסוק מיוחד לחייב אשה בכיבוד אב הלא גם בלא פסוק מיוחד הרי הן צריכות להיות חייבות שהרי כיבוד

אב הוא מצות עשה שלא הזמן גרמא.

חלק הערות דף כ"ט הערה י'.

בענין "אשה אין סיפק בידה לעשות" -
"נתגרשה שניהם שוים" (פשיטא).

שס"ו.

בענין "אשה אין סיפק בידה לעשות":
הקושיא דהא המיעוט על אשה כתיב גבי
מורא והרי הדברים של מורא שפיר סיפק
בידה שלא לעשות.

שס"ז, ת"ה סק"ב.

בענין "אשה אין סיפק בידה לעשות":
הדרך שמתעם זה פטרה אותה התורה בימי
נישואי אפילו בציוור שאינה צריכה אז
לעסוק בצרכי בעלה.

שס"ו (קטע "וי"ל שבין"), ת"ה
סק"א.

מחילת האב

בענין אם מחילה מועילה משום שרצונו של
אדם הוא כבודו, או האם היא מועילה
משום שהאב מוחל להבן את מה שהוא
משועבד לו ומחילה הרי מהני על שיעבוד,
או האם היא מועילה משום שהוי בגדר
הריני כאילו התקבלתי, או האם היא
מועילה משום שהיכא שאין האב מקפיד
לא ציוותה התורה.

שפ"ה.

בענין אם האב יכול לחזור בו אחרי שכבר
מחל.

שפ"ה (קטע "ועי' בשו"ת" וקטע
"ולכאורה נראה").

הדרך שאב שמחל על כבודו כבודו מחול
משום שהדין כבוד הוא חיוב אישי להגברא,
דהיינו לאביו, ואינו חיוב כלפי שמיא או
חיוב לכבוד מעלה מופשטת מסוימת.

שפ"ה (קטע אחרון), שצ"ד, שצ"ה
סק"א, ת"י (קטע "מיהו נראה").

בענין שיש מצוה לכבדו גם אחרי שמחל.

שפ"ה (קטע "מיהו לכאורה" וקטע

"ולכאורה נראה"), שצ"א (קטע
אחרון).

דברי הספר חסידים שהא דאמרינן כבודו
מחול הרי זה רק מדיני אדם אבל לא מדיני
שמים.

שפ"ה (קטע "מיהו לכאורה" וקטע
"ולכאורה נראה"), שצ"א (וחילוקי
החיד"א בענין זה).

בענין אם מהני מחילה על מילי דמורא.

שפ"ג, ת"י (קטע אחרון).

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם
הראב"ד שאע"פ שאב יכול למחול על
כבודו אבל על בזיונות לא מהני מחילה.

שע"ב סק"א, שפ"ג, (שפ"ד),
(שפ"ה), שצ"א (קטע "מיהו
אולי"), שצ"ה סק"א, שצ"ו (קטע
"ברם אולי"), חלק ההערות דף
ל"ג הערה י"ט.

דברי הספר חסידים שטוב להאב למחול
להבן בנוגע לדברי שימוש שבתוך הבית כי
אי אפשר שלא ישל הבן בכבוד אב.

שצ"א.

הדרך שלא שייך לומר שרצונו של אדם
הוא כבודו אלא כשהאב עושה לעצמו אבל
לא כשהוא מצוה להבן לעשות לו.

שפ"ה (קטע "וי"ל שרצונו"),
(שצ"ב).

הדרך שלא שייך לומר רצונו של אדם הוא
כבודו אלא כשיש תועלת להאב מזה.

שפ"ה (קטע "א"נ י"ל"), (שצ"ב).

בענין ההיתר של בן להסב בליל פסח לפני
אביו.

שפ"ג (קטע אחרון).

בענין הא דאסור לקבל שימוש מאביו בן
תורה כי חלשה דעתו.

שע"ב, שצ"ב (ובענין היכא שהאב
עושה בן לשמחת הילולא וגלוי
לכל שהאב עולה על הבן).

בענין להוציא קוץ מבשר אביו.

שפ"ד.

אביו רשע

בענין כיבוד אב כלפי אביו רשע: שיטת הרמב"ם שחייב בכבוד אביו רשע, ושיטת הטור שפטור.

שע"א, שפ"ו סק"א (קטע ראשון), חלק ההערות דף ל"ב הערה ס"ז.

סברת הכנסת יחזקאל והפ"י (והתוס' הרא"ש) שאפילו אם אדם חייב לכבד אביו רשע אבל אינו חייב לקיים ציווי באותו דבר שהוא רשע בו, כגון אם הוא מצווה לא לקיים מצוה מסוימת, אפילו אם היא מצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים.

שפ"ו סק"א.

הקושיא למה צריכים פסוק למעט שלא ישמע לאביו כשאומר לו לעבור עבירה תיפוק ל"י משום שאביו אינו בגדר עושה מעשה עמך (ולפי הטור גם בשאר דברים אינו חייב לשמוע לו), ותירוצים על זה.

שס"ט (קטע "והנה כבר הקשו" ולהלן שם), שפ"ו סק"א סק"ב.

כיבוד אב ומצוה לעשות

בענין "אבא אומר השקיני מים ומצוה לעשות".

שפ"ח - ש"צ.

הדעות שהיכא שהמצוה אינה יכולה להעשות ע"י אחרים, אבל הוא עצמו יכול לעשות אותה אח"כ, הרי זה כמו היכא שאפשר להעשות ע"י אחרים.

שפ"ח.

השיטה שאם כבר התחיל בכבוד אביו לא יפסיק אפילו למצוה שאי אפשר להעשות ע"י אחרים כי עוסק במצוה פטור מן המצוה.

שפ"ט (קטע "והנה בספר" וקטע "ולפי הנ"ל").

בענין אם במצוה שאפשר להעשות ע"י אחרים הרי הוא חייב בדוקא לעסוק בכבוד אביו, או האם הוא יכול גם לעשות את המצוה.

ש"צ.

דברי הרמ"א בשם המהרי"ק שאינו חייב לשמוע לאביו אם הוא אוסר עליו לעשות את השירוך שהוא רוצה.

שס"ז.

בענין "אתה ואביך חייבים בכבוד המקום". שס"ח, שס"ט.

בענין היכא שעבר ושמע לאביו ולא עשה את המצוה, האם יש בידו מיהא מצות כיבוד אב.

שס"ח (קטע "ועכ"פ" ולהלן שם), שס"ט (קטע "ולכאורה").

אבי אביו ואבי אמו

המחלוקת אם חייב לכבד את אבי אביו ואת אבי אמו, ובענין מה הוא חייב לעשות להם לפי המחייבים.

ש"ע (קטע "והנה בסי' ר"מ" ולהלן שם).

הדרך שכתב הגר"א שחייב אדם לכבד את אבי אביו אבל לא את אבי אמו.

ש"ע בההערה.

בענין אם טעם החיוב לכבד אבי אביו הוא משום שיש בזה כבוד לאביו, או האם הוא חיוב עצמי.

ש"ע בההערה.

בנו והוא רבו

בענין שאלת הגמ' בבנו שהוא רבו של האב, האם הבן חייב לעמוד בפני אב. ובענין מה יהי' בבנו ואינו רבו מובהק של האב אבל הוא רבו שאינו מובהק, או סתם חכם ישהוא ותר גדול ממנו.

שצ"ח (קטע "והנה עיין לקמן"), שצ"ט (קטע "ועתה"), חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"א.

עוד בענין שאלת הגמ' הנ"ל בכן שהוא רבו של האב, מהו לעמוד בפני אביו: האם הספק היא רק בקשר לקימה משום שהבן הוא בגדר זקן ואינו לפי כבודו לעשות מעשה כזה, אבל אכתי חייב הבן בכיבוד אב בדברים שאינם פחיתות כבוד בשבילו,

לפני עור לא תתן מכשול

דברי הנצי"ב שאע"פ שמנדים את מי שעובר על לפני עור, אבל אם הכניס את חבירו למצב של "נתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר כשר" אין מנדים אותו, כי כיון שרק נתכוין לאכול בשר חזיר, בלי שיעשה כן בפועל, אינו איסור חמור, אבל על לפני עור הרי הוא שפיר עובר גם על זה.

שפ"ד.

דברי החיד"א דאין לפני עור על להכשיל אדם בדבר שחייב בו רק מדיני שמים.

שצ"א (קטע "ובברכי יוסף").

בענין אם יש לפני עור אם הוא גורם לחבירו להפגין מדה רעה כגון לכעוס.

חלק ההערות דף ל"ב הערה י"ח.

לקט שכחה ופאה

בענין מתי התחילו החיובים של לקט שכחה ופאה.

חלק ההערות דף ל"ז הערה ל'.

מורה בקנס

גדרו של הקובץ שיעורים והציון ירושלים בתשלומי קנס, ולמה מורה בקנס פטור.

שט"ו (קטע "ועיין גם בהגהות").

בענין אם מורה בקנס חייב מיהא מדיני שמים.

שט"ו (קטע "ועוד יש לתרץ" ולהלן שם).

שמורה בקנס חוץ לב"ד פטור אבל אם אח"כ באו עדים הרי הוא חייב, משא"כ אם הודה בב"ד הרי הוא נשאר פטור גם אם אח"כ באו עדים.

שט"ו (קטע "מיהו יש לעיין").

מוחזק

דברי הרמב"ן שבספק על עבד כנעני הרי זה נקרא שהעבד תפוס בעצמו.

שט"ו (קטע ראשון), שי"ז.

או האם הספק הוא על כל עיקר החיוב של כיבוד אב.

ת'.

בענין מה ששמואל אמר לרב יהודה לעמוד בפני רב יחזקאל אביו כי הוא בעל מעשים, האם הכוונה היא שסיבה זו גורמת שחייב משום כבוד אב, או האם זה בגדר חיוב מיוחד של עמידה בפני בעל מעשים.

ת'.

מלך

שהדין של גדלהו משל אחיו אינו נוהג רק בכהן גדול אלא הרי הוא נוהג גם במלך ובנשיא ובראש ישיבה וכדומה.

קע"ה (קטע "ואולי י"ל").

בענין אם מלך חייב לכבד את אביו.

חלק ההערות דף ל"ג הערה ל'.

בענין אם אביו של המלך חייב לכבד את בנו המלך.

חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"ו.

כלאים

בענין כלאים בציצית, ע"י בערך ציצית.

כלאי הכרם וזרעים

בענין מתי התחיל הציווי על כלאים.

חלק ההערות דף ל"ז הערה ל' (קטע אחרון).

כסף

ע"י בערך קנין כסף, ובערך קידושין - קידושי כסף ושטר.

לא תתחנתן בם

המחלוקת בין רבנן ורבי שמעון בן יוחי, דלפי רבנן הלאו נאמר רק על הז' אומות, ולפי רשב"י על כל האומות.

רע"ז סק"ג, רע"ח (קטע "א").

בענין אם הלאו נאמר בגיותן או בגירותן.

רע"ז סק"ג, רע"ח (קטע "א"), ר"פ.

להשתמש או האם אינו יכול כי שכירות היא מכירה ליומי' ולכן צריכים קנין בחזרה. של"ב (קטע "ועיין עוד בריב"ש"). בענין אם בעבד עברי המלאכה היא בגדר חוב ומהני מה שהאדון מוחל על זה, ע"י בערך עבד עברי - מהות העבדות, ועוד בהערך הנ"ל - גופו קנוי וקנוי איסור.

מילה

בענין תירוצי הראשונים למה לא שייך לפטור אשה ממילת בנה משום דהוי מ"ע שהזמן גרמא, ע"י בערך זמן גרמא - מילה.

בענין ברכת להכניסו, ע"י בערך ברכות.

הסברא שלפני יום שמיני אין זה נקרא רק שעוד לא הגיע הזמן של המצוה, אלא הרי זה נקרא שחסר החפצא משום שצריכים תינוק שהוא בגודל של שמונה ימים.

שנ"ח סק"א.

בענין אם החיוב שעל האב הוא: א', לעשות מעשה מילה לטובת הבן והרי הוא יכול לעשות שליח על זה. ב', כהנ"ל אבל חשיב מצוה שבגופו (כי מילת הבן היא גם לשם תיקון ענינו של האב), ולכן לא מועילה בזה שליחות. ג', שחיובו אינו לעשות מעשה מילה אלא להשתדל שיהי בנו מהול.

שנ"ז, שנ"ח סק"ד - ז'.

בענין מה שאמרו שאם לא מל אותו אביו, בית דין חייבים: האם הכוונה היא רק לב"ד, או האם הכוונה היא לכל ישראל. וכן בענין אם אשה ממועטת גם מהחיוב הזה.

שנ"ו.

בענין למה לא אמרו בגמ' שגם היכא שהוא גדול ולא מל עצמו, חייבים בית דין למול אותו, כמו שאמרו בנוגע להיכא שהוא עדיין קטן ואביו לא מל אותו.

שנ"ה.

משמעות דברי הרמב"ם שהחיוב למול את בנו והחיוב למול את עבדו הרי הוא ביסודו

דברי רש"י בב"מ דף צ"א שהיכא שחיוב מדיני שמים מועילה תפיסה (ודברי המהרש"ל דהיינו רק בצירוף של קלב"מ אבל לא בגרמא בניזקין, והחולקים על המהרש"ל).

שט"ו (קטע ראשון וקטע "א").

מום

בענין שמום בהלשון, וכן סירוס, נחשבים מומים.

שי"ח (קטע אחרון).

בענין מאיפוא ילפינן שאפילו אם נפגם הריס של העין הרי זה בגדר מום.

שי"ח (קטע "והנה התוס' רי"ד").

מוסיפים על העיר ועל העזרות

ע"י בערך ירושלים.

מזיק

בענין אם מותר להעיר את חברו שישן ורגליו הן על קופסא שנמצאת בו סחורה כדי שיוכל למכור את הסחורה.

חלק ההערות דף ל"א הערה י'.

מחילה

בענין אם מחילת חוב היא בגדר סילוק או בגדר הקנאה.

רי"א.

בענין אם מחילה מועלת בעל כרחו של הנמחל.

רי"א, רי"ז (קטע "ושוב").

בענין אם מחילה צריכה קנין.

רט"ו (קטע "וכן מבואר").

בענין אם מחילה מועילה על חוב שיש עליו משכון.

רט"ו (קטע "מיהו הנ"י").

שיטת הבעל העיטור שמחילה על מלוה שיש עלי' משכון צריכה קנין.

רט"ו (קטע "מיהו אכתי").

בענין אם השוכר יכול למחול על הזכות

חייב אחד דהיינו למול כל זכר בביתו.

שני' (קטע "וע"ע בהמקנה"),
שני' ח סק"ג.

בענין אם אשה חייבת למול את העבדים
שלה.

שני' (קטע "וע"ע בהמקנה").

שגם מילת עבדים היא רק ביום, ואפילו
בהציורים שהוא נימול לפני שמונה.

שני' ח סק"ג.

מכירה

בענין אם כשמוכר קרקע ומטלטלין, הכל
נחשב חלות אחת (ואולי אפילו כשאחד
במכירה ואחד במתנה), או האם הם
נחשבים שתי חלותים. ועוד י"ל שכל שוה
פרוטה ושוה פרוטה מתחלק לחלות מכירה
נפרדת.
שלי"ז.

"אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה
עד שיכתוב שטר": בענין אם הכוונה היא
שהוא קונה עם השטר, או האם הוא קונה
עם הכסף לאחר שיכתוב שטר, או האם
הוא קונה עם הכסף בדרך מהיום ולאחר
שיכתוב שטר.

חלק ההערות דף כ"ו הערות י"ב
ט"ז ל' ל"א ול"ג.

"אבל במכר לא קנה (בשטר) עד שיתן לו
דמים": דברי הר"ן בענין אם ה"ה להיכא
שקנה בחזקה.

חלק ההערות דף כ"ז הערה ל"א.

בענין אם במכר לו עשר בהמות באפסר
אחד צריכים שיתן דמי כולן.

חלק ההערות דף כ"ז הערה מ"ג.

מלוה

בענין אם הלוה חייב להעמיד ממון
בעיסקא כדי להבטיח שיהי' להמלוה ממה
לגבות.

שמ"ט סק"א (קטע "ויש ליישב").

דרכים שונים בגדר מלוה להוצאה ניתנה.

שמ"ט סק"א.

בענין איך מלוה להוצאה ניתנה גורם שאי
אפשר להשתמש במלוה ככסף קידושין או
כסף קנין.

שמ"ט סק"א.

בענין אם הלוה חייב להשכיר את עצמו או
לקבל מתנות כדי לשלם את החוב.

רכ"ח.

מלחמה

בענין אם הביאה הראשונה של יפת תואר
מותרת בשעת מלחמה, עי' בערך יפת תואר.

מלך

דברי הכסף משנה ששאל הי' המלך
הראשון על ישראל.

שצ"ג (קטע "והנה עי' בכ"מ"
ולהלן שם).

בענין הדין מלך של משה רבינו.

שצ"ג.

בענין הדין מלך של יהושע, עי' בערך
יהושע.

בענין הדין מלך של עלי הכהן, עי' בערך
עלי הכהן.

בענין הדין מלך של שאול, עי' בערך שאול
המלך.

בענין הדין מלך של שמואל הרמתי, עי'
בערך שמואל הרמתי.

שיש שני סוגים של מלך: א', על ידי שום
תשים עליך מלך, ב', מאליו מחמת
מדריגתו.

שצ"ג (קטע "והנה יש לתרין").

שיטת הר"ן שמותר למלך להרבות כסף
שהקנו לו מן השמים שלא בדרך מסים,
והמשמעות מדברי הרמב"ם שהוא חולק על
זה.

שצ"ג (קטע (ובאמת כן נראה)).

בענין אם כבוד מלך הוא ביסודו כבוד
להמלך עצמו, או כבוד להציבור שהוא
עומד בראשו, או כבוד להשרה שלו.

והשאלה הנ"ל היא איזה מהדברים הנ"ל חייבים לכבד, אבל יש גם לחקור למי הם חייבים את החיוב הזה לכבד את הגברא או את הציבור או את השררה, דהיינו האם הוא בגדר חיוב להמלך או להציבור או האם הוא בגדר מצוה כלפי שמיא, והמלך או הציבור הרי הם רק החפצא של מצוה.

שע"ו (קטע "ויש ליישב"), שע"ה סק"ד, שע"ו (קטע "והנה בסוגיין" וקטע "ברם לפי").

בענין אם מוכח מ"אין נושאין אלמנתו", ומזה שאבישג היתה אסורה לאדוניהו, שמילי דמורא נוהגים גם לאחר מיתה.

שע"ו (קטע "והנה יש להקשות על התוס' ר"י הזקן").

שהיכא שאין כבודו מחול, אם מחל, לא רק האדם שאינו מכבד אותו הרי הוא עובר על איסור, אלא גם המוחל עובר על איסור.

שצ"ב.

בענין אם מלך חייב בכבוד אב.

חלק ההערות דף ל"ג הערה ל'.

בענין אם אביו של מלך חייב לעמוד בפניו.

חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"ו.

מעקה - לא תשים דמים בביתך

הטעם שכתב החינוך למצות מעקה.

שס"ג (קטע "ובאמת").

המחלוקת בין תוס' והרמב"ן בענין אם הלאו של לא תשים הוא לאו על העובדא שלא עשה מעקה, או האם הלאו הוא על זה שאינו מקיים את העשה של עשיית מעקה.

ת"ב.

(שיטת הר"ר יוסף מארץ ישראל שהלאו של לא תשים נחשב יותר חמור מסתם לאו כיון שיש עמו גם עשה.)

ת"ג.

בענין דברי תוס' שלא תשים איירי רק בבונה בית מתחילה על מנת שלא לעשות

מעקה, אבל לא היכא שבנה על מנת לעשות מעקה ואח"כ נמלך, או שנפל.

חלק ההערות דף ל"ד הערה י"ד.

בענין למה כדי לחייב אשה בעשיית מעקה צריכים את הטעם שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא, הלא אפילו אם היתה נחשבת בגדר מצוה שהזמן גרמא אבל הרי היא חייבת בהלא תעשה וא"כ נקיש את העשה להלא תעשה כמו גבי מצות מצה.

חלק ההערות דף ל"ד הערה א'.

מצוות

ע"י בערך קיום מצות.

מקלל

בענין המקלל את עצמו.

שפ"ד.

משה רבינו

בענין משה במקום ע"א קאי.

שצ"ג (קטע "ועוד י"ל").

בענין הדין מלך של משה רבינו.

שצ"ג.

בענין מה שמצינו שהדין כבוד של משה ה"י רק משום שהי' נשיא הסנהדרין ולא משום שהי' מלך.

שצ"ג.

משכון

בענין אם מועילה מחילה על חוב שיש עליו משכון.

רט"ו (קטע "מיהו הנ"י").

שיטת הבעל העיטור שמחילה על מלוה שיש עלי' משכון צריכה קנין.

רט"ו (קטע "מיהו אכתי").

בענין "בעל חוב קונה משכון".

רט"ו (קטע "מיהו י"ל").

הדרך שהמלאכה של עבד עברי היא בגדר חוב בעלמא, והעבד הוא בגדר משכון.

רט"ו.

נגעים

שס"ג (קטע "ועי" במהרש"א"
ולהלן שם).

דברי רש"י ששם הנגע הוא "מחי".

חלק ההערות דף כ"ה הערה ט"ז.

נוב וגבעון

יסוד הדין של נוב וגבעון לעומת שילה.

חלק ההערות דף ל"ז הערה י"ט.

בענין הקרבת נסכים בנוב וגבעון.

חלק ההערות דף ל"ז הערה י"ט.

נידוי

בענין "הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי".

הערות דף כ"ח הערה י"ח.

נישואין

ע"י עוד בערך חופה, ובערך ביאה, ובערך אישות.

הדרך ש"בן י"ח לחופה" כי אז הרי הוא מתחייב במצות פרו ורבו. ומגיל עשרים מיקרי שביטל את המצוה.

שס"ד (קטע ראשון וקטע
"וכשהוא").

בענין אם הכוונה ב"בן י"ח לחופה" היא ל"י"ח שלימות או לתחילת י"ח.

שס"ד.

פרטי הדינים בענין איחור לשם לימוד תורה.

שס"ד.

בענין מה שמבן כ' הקב"ה אומר תיפח עצמותיו: האם הכוונה היא לכ' שלימות או לתחילת כ'.

שס"ד (קטע ראשון).

נסים

בענין המחלוקת אם סומכין על הנס או לא.

שס"ג, חלק ההערות דף ל"ט הערה כ"ט.

בענין אם היכא שכבר הוחזק הנס מותר לסמוך על הנס לכולי עלמא.

שס"ג.

בענין אם צדיק גמור רשאי לסמוך על הנס.

נסכים

דברי התוס' הרא"ש שנסכים מיקרי מצוה התלוי' בארץ.

חלק ההערות דף ל"ז הערה ז'.

המחלוקת אם קרבו נסכים במדבר (הילפותות לזה).

חלק ההערות דף ל"ז הערות י"ד י"ט כ' כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז כ"ט ו"א.

שהקריבו נסכים בנוב וגבעון.

חלק ההערות דף ל"ז הערה י"ט.

נערה, בוגרת

בענין אם יסוד הדין של כל שבח נעורים לאבי' הוא שבתחילה זוכה הבת ושוב זוכה האב ממנה, או האם האב זוכה בדרך ישיר מהאיש שנותן את הכסף להבת.

רנ"ז (קטע "ונראה").

הדרך שהדבר שמוציאה נערה מרשות האב (לענין ששוב אינו יכול למוכרה) אינו הגדלות אלא המציאות של הסימני נערות.

חלק ההערות דף ט"ז הערה ל"ב*.

בענין אם בתחילה לא נתנה התורה להאב כח בבתו אלא עד בגרות, או האם התורה נתנה לו כח לעולם רק שבאה בגרות ומפקיעה את כחו.

רי"ט.

נשיא הסנהדרין

דברי הרמב"ם שהנשיא הוא הגדול בחכמה מכל הסנהדרין.

שצ"ו (קטע "ואולי יצויר").

דברי הרמב"ם שהנשיא של הסנהדרין עומד הוא תחת משה רבינו.

שצ"ו (קטע "ברם, אפילו").

שהדין של גדלהו משל אחיו אינו נוהג רק בכהן גדול אלא הרי הוא נוהג גם במלך ובנשיא ובראש ישיבה וכדומה.

קע"ה (קטע "ואולי י"ל").

שהנשיא כפוף בשורתו להריש גלותא.

שצ"ו (קטע "ואולי יצויר").

בענין אם כבוד נשיא הוא חיוב לכבד את הגברא, או לכבד את שורתו, או לכבד את תורתו, או כבוד הציבור.

שצ"ה סק"ה, שצ"ו.

הדרך שמה שבפני נשיא חייבים לעמוד עד שישב במקומו הרי זה כי חכם מופלג הוא כרבו מובהק.

שצ"ו (קטע "והנה עיין במחבר").

הדרך שכבוד רבו עדיף מכבוד נשיא.

חלק ההערות דף ל"ג הערה מ"א.

החיוב לכבד את "בית הנשיא".

חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"ו.

המחלוקת אם כבודו מחול או לא.

שצ"ה סק"ה, שצ"ו.

שהיכא שאין כבודו מחול, אם מחל, לא רק האדם שאינו מכבד אותו הרי הוא עובר על איסור, אלא גם המוחל עובר על איסור.

שצ"ב.

הדרך שטעמו של המ"ד שאין כבודו מחול הוא כי כבודו נלמד מהכהן הגדול מאחיו, וס"ל שכ"ג אין כבודו מחול.

שצ"ו (קטע "ואולי י"ל").

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאפילו מי שיכול למחול על כבודו (כמו נשיא למ"ד כבודו מחול) אינו יכול למחול על בזיונות.

שע"ב סק"א, שפ"ג, (שפ"ד),

(שפ"ה), שצ"א (קטע "מיהו

אולי"), שצ"ה סק"א, שצ"ו (קטע

"ברם אולי י"ל"), חלק ההערות דף

ל"ג הערה י"ט.

סוטה

בענין מה שלומדים גלגול שבועה מסוטה.

חלק ההערות דף כ"ח הערות ג' -

ז' והערה י"ז.

סומא

בענין אם אפילו רבי יהודה שפוטר סומא

ממצות הרי הוא מחייבו מדרבנן לקיים

מצות שהן דאורייתא.

חלק ההערות דף ל"א הערה כ'.

סיחון

בענין המדריגה של ארצות סיחון ועוג, עי'

בערך ארץ ישראל.

סמיכת קרבן

הדרך שאם אשה סומכת על קרבנה אין כאן

מצוה, ואין סוף הדין רק שאינה חייבת.

תי"א.

סנהדרין

בענין נשיא הסנהדרין, עי' בערך נשיא

הסנהדרין.

בענין אם הי' קיים סנהדרין לפני "אספה

לי שבעים איש".

שצ"ג (קטע "ועוד י"ל").

בענין אם השבעים זקנים שעלו להר סיני

היו סנהדרין.

שצ"ג (קטע "ועוד י"ל").

ספקות

בענין אם ספיקא דאורייתא הוא לחומרא

מן התורה או מדרבנן.

תט"ו (קטע "גם י"ל" וקטע "מיהו

אכתי").

עבד כנעני

דרכי קנייתו

הדרך שבלי ההיקש לקרקעות היינו אומרים

שאינן דרך איך לקנות עבד כי אינו

מטלטלין רגליין.

ש"ל* סק"א.

הקושיא למה עבד כנעני נקנה במשיכה, הלא

הוקש לקרקע ובקרקע ליכא קנין משיכה.

רפ"ד, ש"ל* סק"א.

רצ"ז (קטע "מיהו שו"ר).
שלא שייך עבדות לעצמו.

רי"ז (קטע "והאמרי משה").

הדרך שכשהוא נעשה עבד הרי זה בגדר מקצת גרות, ושעת שחרורו היא בגדר גמור גרות. והדרך שכשהוא נעשה עבד הרי זה בגדר גרות גמורה (רק שגזייה"כ היא שהוא חייב במצות רק כאשר ואסור בבת ישראל).
רי"ג (קטע "ויש ליישב").

איסורו לקהל והתירו לשפחה כנענית

בעינין אם הא דעבד כנעני אסור בבת ישראל הרי זה משום שחסר לו עוד בקדושת ישראל, או האם זה נובע ממה שיש להאדון קנין ממון אבל הרי הוא ישראל גמור.

רי"ג (קטע "ויש ליישב").

שיטת הרמב"ם שאין איסור לאו על ישראל לבעול שפחה כנענית, ומחלוקת המפרשים אם יש מיהא איסור דאורייתא או רק איסור דרבנן.

רע"ה.

חיובו במצות

בענין אם הטעם למה עבד כנעני פטור ממצות עשה שהזמן גרמא הרי זה משום דילפינן לה לה מאשה, ולה לה מאשה בא לפטור. או האם גם בלא"ה מיפטר כי מצד הסברא הרי הוא פטור מהכל חוץ מהדברים דילפינן מלה לה מאשה שהוא חייב בהם, ולה לה מאשה בא לחייב ולא לפטור.

ת"ז.

הדרך שכשהוא נעשה עבד הרי זה בגדר מקצת גרות, ושעת שחרורו היא בגדר גמור גרות. והדרך שכשהוא נעשה עבד הרי זה בגדר גרות גמורה (רק שגזייה"כ היא שהוא חייב במצות רק כאשר ואסור בבת ישראל).

רי"ג (קטע "ויש ליישב").

שיטת הרמב"ם שעבד כנעני חייב על השחתת זקן, אע"פ שאשה פטורה, ולא ילפינן לה לה מאשה לענין זה.

ת"ו (קטע "ברם" ולהלן שם), ת"ז (קטע "ועוד כתב המל"מ").

בענין אם מה שעבד כנעני נקנה במשיכה הרי זה בתורת קנין משיכה או בתורת קנין חזקה.

רפ"ד, רפ"ה, ש"ל* סק"א.

דרכו של האבן האזל שמשיכה בעבד כנעני מועילה מדין חזקה, אבל הגבהה לא שייך שתועיל מדין חזקה.

רפ"ד (קטע "וע"ע"), רפ"ה.

עוד סברות למה שייך לומר שעבד כנעני נקנה במשיכה אבל לא בהגבהה אע"פ שתמיד הגבהה עדיפא ממשיכה.

רפ"ה.

חילוקו של הנתייה"מ ברעת הטור בין הגבהה בידו לבין הגבהה מכחו בקנין עבד כנעני.

רפ"ה (קטע "והנה הנתייה"מ").

בענין אם לפי הרמב"ם שאכילת פירות מועילה לקנין חזקה בקרקע, הרי היא מועילה גם בעבד כנעני, ואם אינה מועילה א"כ למה מועיל בעבד כנעני מה שהוא משמש את הרב ומרחיצו ומנעילו ומוליך כליו אחריו לבית המרחץ וכדומה.

רפ"ו.

הסברא שמה שמנעילו מלבישו ומרחיצו מועילים לקנות עבד כנעני בתורת קנין חזקה הרי זה משום שמיקרי שהאדון תיקן והכשיר גופו למלאכה כי על פי ציווי קיבל גופו תנוחה של עשיית מלאכה.

רפ"ו סק"ז.

בענין אם צריכים בקנין חזקה בעבד כנעני שיהי' ניכר שהוא עושה כן כעבד כנעני ולא כעבד עברי או פועל, דהיינו שהעבד יעשה מלאכה בזוי' אשר אסור לדרוש מעבד עברי או פועל.

רפ"ו סק"ג סק"ד, רפ"ח.

בענין איזה קנינים מועילים כשישראל קונה גוי מעצמו.

חלק ההערות דף כ"ב הערה כ"ד.

מדריגת עבד כנעני ומהות העבדות

דברי הריטב"א שהעבד והאדון כגוף אחד דמי.

בענין למה עבד כנעני חייב בפרו ורבו ולא פטרינן ליה כמו אשה.

ת"ז (קטע "והנה ע"ע במל"מ").

מה שקנה עבד קנה רבו

דברי הריטב"א שאם הקנה אדם חפץ לחצי עבד הרי זה מתפשט לכל העבד, וזהו הטעם גם למה אמרינן שמה שקנה עבד קנה רבו, דהרב קונה כי חשיב גוף אחד עם העבד.

ד' דרכים בביאור מה שקנה עבד קנה רבו (ודברי הריטב"א הנ"ל הם הדרך הראשון).

ש"ג - ש"ו, ש"א, ש"ב.

בענין אם מה שקנה עבד קנה רבו הרי זה בגלל זכותי האדון או האם זה משום שאדם שהוא עבד אינו מסוגל לקנות לעצמו אלא להאדון.

ש"ג - ש"ז, ש"ב, ש"ד (קטע "ונראה").

בענין אם לפי הדרך שבתחילה קונה העבד ושוב קונה האדון מן העבד, הרי זה דבר דממילא אפילו כשאין האדון רוצה לקנות, או האם זה דוקא כשיש להאדון רצון חיובי לכך.

ש"ג סק"א (קטע "מיהו נראה").

דברי הקצה"ח בשם שו"ת לחם רב בענין אם היכא שהיו לו נכסים לפני שנעשה עבד הרי האדון קונה גם את הנכסים ההם.

ש"ג (קטע "ב").

דברי תוס' והרשב"א שה"ה שאין האדון עצמו יכול להקנות להעבד.

ש"ג (קטע "ב").

בענין המקנה לעבד על מנת שאין לרבו רשות בו.

ש"ג - ש"ג.

בענין המקנה כסף לעבד על מנת שיצא בו לחירות.

ש"ד.

בענין המקנה לעבד על מנת שיעשה בו תשמיש מסוים.

ש"ד.

שיטת הריטב"א שאם זכו לו אחרים מיד אחרים, הרב קונה, ומספקא ליה היכא שהרב עצמו זיכה לו ע"י אחרים האם

העבד קונה, וכתב שהיכא שהקנה לו הרב על מנת שאין לו עצמו רשות בהם הרי העבד שפיר קונה.

ש"ג.

שאע"פ שאין עבד יכול לקבל גט שחרור מיד רבו שלו בשביל העבד השני של רבו, אבל אם העבד המשתחרר שייך לראובן, וראובן עשה את שמעון שליח לתת גט לעבדו, הרי העבד של שמעון יכול לקבלו בשביל העבד המשתחרר, ולא אמרינן שכיון שהוא עבדו של שמעון הרי זה נחשב ששמעון נותן לעצמו, כי בשעת הנתינה שמעון פועל כראובן.

חלק ההערות דף כ"ג הערה ל"ג.

שחרורו - כללי

הדרך שכשהוא נעשה עבד הרי זה בגדר מקצת גרות, ושעת שחרור היא בגדר גמור גרות. והדרך שכשהוא נעשה עבד הרי זה בגדר גרות גמורה (רק שגזיה"כ היא שהוא חייב במצות רק כאשר ואסור בבת ישראל).

רי"ג (קטע "ויש ליישב").

הצד שהטבילה של שעת שחרור היא מדרבנן.

רי"ג (קטע "ויש ליישב").

שיטת הרי"ף והרמב"ם (ורש"י קודם שחזר בו) שאע"פ שרבנן סוברים שזכות הוא לעבד לצאת לחירות, וממילא הרב יכול לעשות בשבילו שליח לקבלה, אבל בכל זאת היכא שהרב אמר תנו, נהי שאינו יכול לחזור בו, אבל גיטא לא הוי עד דאתי לידיה.

ש"א בההערה הראשונה.

שחרורו - ע"י שן ועין

בענין אם הפלת שן ועין מועילה להפקיע את הקנין ממון או את הקנין איסור או האם אינה מפקיעה כלום רק שחל חיוב על האדון לשחרר.

רי"ג בההערה הראשונה, רי"ח (קטע "והתוס' רי"ד"), שט"ו (קטע "והנה יש לומר" וקטע אחרון).

ביאור המחלוקת תנאים אם היוצא בשן ועין צריך גט שחרור או לא.

רי"ג בההערה הראשונה, רי"ח

(קטע "והתוס' רי"ד"), שט"ו (קטע "והנה יש לומר" וקטע אחרון).

דברי הרמב"ן שבזמן הזה שאין דנין דיני קנסות, א"כ לכו"ע צריכים גט שחרור (אבל א"א להאדון להשתעבד בו כי העבד תופס את עצמו ותפיסה מועילה בקנס גם בזה"ז). שי"ז.

בענין מתי מתחייב האדון בהקנס של שן ועין, האם בשעה שהפיל או האם בשעת גמ"ד או האם בשעת גמ"ד למפרע.

שט"ו (קטע "והנה בדברינו"), שי"ז.

"תחת עינו ולא תחת עינו ושינו".

רי"ג בההערה הראשונה, רי"ח (קטע "והתוס' רי"ד"), שט"ו (קטע "והנה בדברינו").

בענין אם עבד יוצא ע"י מום שבגלוי שאינו חוזר אפילו אם אינו באבר, וכן ע"י מום שבגלוי שבאברו אבל אינו ראש אבר. שי"ח.

דברי הרמב"ם שבתלש בזקנו ודלדל בו עצם הרי הוא יוצא לחירות מפני שביטל את מעשה השיניים.

שי"ח (קטע "והנה עיין ברמב"ם").

המחלוקת בין ת"ק ורבי ובן עזאי בנוגע לסירוס ולשון.

שי"ח (קטע "והנה רש"י"), שי"ח*.

המחלוקת בין רשב"ג ורבנן בנוגע להיכא שנתכוין לטובה, כגון שהי' רבו רופא ורצה לרפא את עינו וסימא אותה, ושגם רבנן שסוברים שיוצא לחירות הרי הם מודים שאינו יוצא לחירות היכא שגם לא נתכוין לאותו אבר, כגון שהושיט ידו למעי שפחתו להוליד את בנה וסימא את עין העובר.

שט"ז.

שחרורו - ע"י כסף

בענין אם יציאת עבד כנעני בכסף היא

חלות רגילה של קנין כסף או האם היא חלות מחודשת של שחרור.

רי"ז (קטע "וע"ע שם"), רצ"ו (קטע "והנה האמרי משה").

בענין למה מועיל כסף ע"י אחרים. רצ"ו.

בענין אם מועיל כסף ע"י אחרים כשהעבד עומד וצווח שאינו רוצה להשתחרר. רצ"ו.

שחרורו - ע"י שטר

דברי החזו"א שהכוונה בגטו וידו באין כאחד אינה לחלות מחודשת של באין כאחד אלא הכוונה היא שלענין לזכות בעצמו שפיר יש לו יד.

רצ"ז (קטע "ועי' בחזו"א").

דברי הקו"ש שכתב עוד ביאור בגטו וידו באין כאחד אשר גם לפי דבריו אין הכוונה לחלות מחודשת.

רצ"ז (קטע "ועיין עוד בקובץ").

דברי הקצה"ח בסי' ר' סק"ה שאין העבד צריך לקנות את השטר שחרור (וכן אשה את הגט) אלא סגי במעשה נתינה.

רי"ז (קטע "והקצה"ח"), רצ"ז (דברי החזו"א שצריכים גם נתינה וגם זכי'), שי"ג סק"א (קטע "מיהו אכתי"), שכ"ה סק"ד ובההערה הראשונה שם, שכ"ה* סקי"ח ובההערה שם.

שיטת התוס' רי"ד בב"ק דף צ' ששטר שחרור של עבד כנעני יכול לפעול על דרך להפקיע את הממון ושוב ממילא פקע הקנין איסור, אבל בשן ועין הדבר הוא להיפך דהיינו שהתורה מפקיעה את הקנין איסור ושוב ממילא נפקע הקנין ממון.

רי"ג בההערה הראשונה, רי"ח (קטע "והתוס' רי"ד"), שט"ו (קטע אחרון).

שאפשר ליתן גט שחרור לעבדו על מנת שיחול לאחר ל' יום.

רצ"ז (קטע "ועי' בחזו"א").

"בעי רבה לר"ש בן אלעזר עבד כנעני מהו שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו".

רצ"ח, רצ"ט.

בענין אם שטר ע"י אחרים מועיל גם אם העבד עומד וצווח שאינו רוצה להשתחרר.

רצ"ח (קטע "גם י"ל"), רצ"ט (קטע "מיהו התוס' הרא"ש" ולהלן שם).

שארע"פ שאין עבד יכול לקבל גט שחרור מיד רבו שלו בשביל העבד השני של רבו, אבל אם העבד המשתחרר שייך לראובן, וראובן עשה את שמעון שליח לתת גט לעבדו, הרי העבד של שמעון יכול לקבלו בשביל העבד המשתחרר, ולא אמרינן שכיון ששמעון הוא שלוחו של ראובן הרי העבד נחשב עבדו של ראובן ושדו היא כידו של ראובן.

חלק ההערות דף כ"ג הערה ל"ג.

שחרורו - ע"י הפקר

המחלוקת בין שמואל ורבי יוחנן בענין אם המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור (רבי יוחנן) או האם יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור (שמואל).

רי"ג (ביאור המחלוקת), רצ"ו ובהערה הראשונה.

שיטת הריטב"א שלפי שמואל שסובר שהמפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור הרי ההפקר מועיל בדרך ישיר גם על הקנין איסור.

רי"ג (קטע "מיהו כל זה"), רצ"ו בהערה הראשונה.

גר שמת והניח עבד כנעני

בענין אם הדין הפקר על נכסי הגר חל רק לאחר גמר מיתה ולא עם גמר מיתה.

רצ"ז.

ביאור המחלוקת שבין אבא שאול ורבנן אם עבדו קטן של גר שמת קונה את עצמו (רבנן) או לא (אבא שאול).

רפ"ט.

המחלוקת בין רש"י ור"ת בדף כ"ג בענין

היכא שהעבד עסוק בעבודה לאדם מסוים בשעה שנעשה הפקר, האם האדם ההוא זוכה בו (רש"י) או האם לפי האיכא דאמרי שם העבד זוכה בעצמו (ר"ת). ושיטת הר"י שעבד גדול קודם לזכות בעצמו אפילו אם אינו מתכוין ואפילו לפי הלישנא קמא שם (אבל רק לפי רבנן ולא לפי אבא שאול).

רפ"ט - רצ"ב.

ביאור סברת רש"י למה עדיף זכייתו של המחזיק בהעבד ממה שהעבד מוחזק בעצמו.

רפ"ט, רצ"ז.

ביאור סברת ר"ת למה לומר שהעבד קודם לזכות בעצמו.

רצ"א.

בענין למה לפי הר"י עבד גדול קודם לזכות בעצמו אפילו אם אינו מתכוין.

רצ"ב.

עבד עברי

קניית ומכירת עבד ואמה - כללי

שהאדון אינו יכול למכור את העבד עברי שלו לאדם אחר.

רי"ב (קטע "וע"ע בפ"י").

בענין אם גוי יכול למכור את הע"ע שלו לאדם אחר.

חלק ההערות דף ט"ו הערה ט"ז* סק"ב.

בענין אם האב יכול למכור את בתו לאמה העברית לגוי.

רס"ג, חלק ההערות דף י"ד הערה ל"ה.

שהאב יכול לקדש את בתו אמה לאדם אחר בלי רשות האדון.

רמ"ט (קטע "מיהו לפ"ז").

קנייתו - ע"י כסף

בענין אם מה שאמה העברית נקנית בכסף הרי זה משום שהיא מתקדשת בכסף.

קצ"ג.

קנייתו - ע"י שטר

בענין מנ"ל שמוכר עצמו לישראל נקנה ע"י שטר ולא רק מכרוהו ב"ד אשר שם כתובה הילפותא.

קצ"ט (קטע "ובאמת").

שיטת ר"ת שעכו"ם אינו יכול לקנות עבד עברי ע"י שטר.

קצ"ט, ר"י.

דברי המהרש"א שגם לפי ר"ת נמכר לעכו"ם יוצא בשטר.

ר"ז.

בענין אם כשאמה העברי נקנית בשטר, השטר צריך להיות לשמה ותלוש כמו שטר קידושין.

חלק ההערות דף ט"ז הערה ה'.

קנייתו - ע"י חליפין

בענין אם עבד עברי נקנה וקונה את עצמו בחליפין.

ר"י.

קנייתו - ע"י משיכה

בענין קנין משיכה בעבד עברי.

קצ"ד, רפ"ד (קטע אחרון).

מכירתו ע"י ב"ד

בענין אם במכרוהו ב"ד הרי זה נקרא שב"ד הם המקנים או האם זה נקרא שהוא עצמו הוא המקנה.

חלק ההערות דף י"ד הערה כ"ג והערה כ"ו.

בענין אם הכוונה ב"ונמכר בגניבתו" היא שהוא נמכר עבור החיוב ממון שהוא חייב, או האם הכוונה היא שכשאיין לו מה לשלם הרי הוא נמכר בתור עונש על העבירה של גניבה.

רל"ה (קטע "והא" ולהלן שם).

בענין אם כשב"ד מוכרים אותו צריכים לכופף אותו עד שיאמר רוצה אני.

חלק ההערות דף י"ד הערה כ"ג.

שב"ד אינם מוכרים עבד עברי לעכו"ם.

רט"ז סק"ד (קטע ראשון).

בענין אם היכא שהוא נמכר בגניבתו הרי הוא פטור מעתה מכפל (אם ישיג ממון אח"כ).

רל"ה (קטע אחרון).

שיטות הראשונים בענין מתי נמכר ונשנה. רל"ו.

"בגניבתו ולא בכפילו ולא בזממו": בענין אם הוא נמכר בחובו או גזילתו.

רכ"ח, רל"ה.

מהות העבדות - כללי

שלא שייך עבדות לעצמו.

רי"ז (קטע "והאמרי משה").

בענין אם עבד עברי ובן חורין הוקשו לקרקע כמו שעבד כנעני הוקש.

קצ"ד, רכ"ז, חלק ההערות דף כ"ח הערה י"א.

שעבד עברי כהן אינו יכול לעבוד בבית המקדש כי יש לרבו זכות לכופו למלאכה.

רע"ג (קטע אחרון).

מהות העבדות - גופו קנוי וקנין איסור

"עבד עברי גופו קנוי": בענין אם זה קאי על הממונות או על הקנין איסור.

צדדים בענין הממונות של עבד עברי:

(א) המלאכה היא בגדר חוב בעלמא ומהני מחילת האדון, ואפילו אם לא מהני מחילה כשיש משכון, אבל מה שהעבד מוחזק בעצמו הרי זה כחזרת המשכון.

(ב) כהנ"ל שהמלאכה היא בגדר חוב בעלמא, אבל לא מהני מחילת האדון כי לא מהני מחילה על חוב שיש עלי' משכון, ומה שהעבד מוחזק בעצמו אינו כחזרת המשכון, ולכן צריכים שטר שחרור.

(ג) כהנ"ל שהמלאכה היא בגדר חוב בעלמא, רק שכשיש משכון לא מהני מחילה גרידא אלא ככה"ג מחילה צריכה קנין, והשטר שחרור הוא הקנין על המחילה

(ומה שהעבד מוחזק בעצמו אינו כחזרת המשכון).

ד) כהנ"ל שהמלאכה היא בגדר חוב בעלמא, רק שגופו משועבד הוא להאדון למלאכה.

ה) שהמלאכה אינה בגדר חוב בעלמא, אלא גופו של העבד קנוי למעשה ידיים.

ר"ב, ר"י, רי"ג, רט"ו, רכ"ו, רכ"ז, רכ"ח, רל"ח, רס"ז, מילואים (נמצא אחרי אות ת"כ), חלק ההערות דף י"ז הערה י"ב, דף כ"ח הערה י"א.

עוד בענין עבד עברי גופו קנוי.

חלק ההערות דף י"ט הערה ל"א.

בענין אם מוכר עצמו גופו קנוי.

ר"ב, רט"ז סק"א סק"ב, מילואים (נמצא אחרי אות ת"כ).

בענין עבד עברי גופו קנוי לענין שהרב חייב לזון את אשתו ובניו.

ר"ב.

הגמ' בב"ק דף קי"ג שאם עבד עברי הנמכר לגוי יוצא בעל כרחו של הגוי הרי זה גזל ולא הפקעת הלוואתו כי עבד עברי גופו קנוי.

ר"ב, רט"ז סק"ד.

בענין הא שלענין תרומה ופסח לא אמרינן שעבד עברי גופו קנוי.

רי"ג (קטע "שוב ראיתי").

בענין אם גם אמה העברי' גופה קנוי.

רט"ז* סק"א, רל"ח.

בענין למה לא מועיל אם יאמר להעבד זיל ושוב יקנה העבד את עצמו בדרכי קנין.

רי"ז.

ההיתר לישא שפחה כנענית

בענין אם ההיתר לישא שפחה כנענית הוא משום שיצא קצת מקדושת ישראל, או האם הוא משום החיוב לעבוד להרב (ע"י שהולדות יהיו עבדים של הרב).

רי"ג (קטע "וי"ל").

בענין אם עבד עברי מותר אפילו בשפחה כנענית שאינה של רבו.

רי"ג (קטע "ועכ"פ" ולהלן שם), רט"ז סק"ד סק"ה ובההערות שם, חלק ההערות דף י"ד הערה מ"ח.

דעת המהרש"ל שאינו מותר אלא בשפחה שמסר לו רבו, וכן רק אם היא ראויה לילד בשעת המסירה, ואז הרי הוא מותר בה אפילו אם אח"כ נעשית אינה ראויה לילד.

חלק ההערות דף י"ד הערה מ"ח.

בענין אם נמכר לעכו"ם מותר בשפחה כנענית.

ר"ב, רט"ז סק"ד סק"ה.

שגם לפי הריטב"א שסובר שנמכר לעכו"ם אסור בשפחה כנענית אבל אם יתגייר הגוי ויקנה ש"כ שוב יהי' העבד מותר בה מכח אותה מכירה שנמכר לו בהיותו עדיין נכרי.

רט"ז סק"ד.

שיטת הריטב"א שאפילו אם מוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, אבל היינו רק בעל כרחו של העבד, אבל העבד מותר בשפחה כנענית, והחולקים על הריטב"א.

ר"ב, (רי"ג קטע "וי"ל"), רט"ו (קטע "מיהו עיין בריטב"א"), רט"ז סק"ב סק"ד (קטע ראשון), מילואים (נמצא אחרי אות ת"כ).

שאפילו לפי הריטב"א מוכר עצמו מותר רק בש"כ של רבו, אפילו אם מכרוהו בית דין מותר אפילו בש"כ שאינה של רבו.

רט"ז סק"ד ובההערה שם.

שלפי הצד שע"ע כהן מותר בשפחה כנענית ה"ה לישראל בשפחה כנענית מהז' עצמים.

חלק ההערות דף כ"א הערה כ"ד.

בענין היכא שאין לו אשה ובנים, אשר בכה"ג אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, האם הכוונה היא רק שאינו מוסר לו בעל כרחו אבל מדעתו שפיר דמי.

רע"ב (קטע אחרון).

בענין היכא שלא היו לו אשה ובנים כתחילת העבדות, אלא אח"כ, האם רבו מוסר לו שפחה כנענית.

רע"ב (קטע אחרון).

חלה

בענין היכא שחלה כל שש, דחייב להשלים, האם מספיק אם הוא משלים רק ג' כיון שאם חלה רק ג' אינו חייב להשלים.

חלק ההערות דף י"ז הערה ו'.

בענין אם היכא שחלה כל שש אבל עשה מעשה מחט, דאין צריך להשלים, האם מספיק אם עשה מעשה מחט רק ג' שנים.

חלק ההערות דף י"ז הערה ז'.

בענין היכא שנמכר ד' שנים לפני היובל וחלה ב' שנים מתוך הד', האם הוא חייב להשלים, או האם אינו חייב להשלים כמו שאינו חייב להשלים היכא שחלה שלש מתוך השש.

חלק ההערות דף י"ז הערה י"ג.

בענין היכא שחלה בזמן ההשלמה (לאחר שברח), האם הוא צריך להשלים את זמן חליו.

חלק ההערות דף י"ז הערה א'.

הסברא שכשעבד עברי בורח מן האדון הרי הוא קונה קניני גזילה בעצמו וחייב באחריות אם יחלה אפילו מקצת מהזמן.

רכ"ז.

יעוד - כללי

שיעוד הוא חיוב ומצוה וכופין את האדון לעשות כן.

רמ"ז, רס"ד (קטע ראשון וקטע "ועי' בהמקנה").

הדרך שיעוד הוא סוג חדש של אישות שנתחדש בפרשת אמה העברי' ואינו האישות של פרשת כי יקח איש אשה.

רמ"א סק"א.

בענין אם "כמשפט הבנות יעשה לה" הוא חלק ממצות יעוד.

חלק ההערות דף י"ט הערה ל"ז.

בענין אם הציווי של "כמשפט הבנות יעשה לה" קאי רק עד שש ויובל שהיתה יוצאת אז בלי יעוד, אבל לא קאי על לאחר

שעברו שש ויובל לאחר יעוד (אע"פ שבודאי גם אחרי זה אין בו כח לנהוג בה מנהג שפחות), או האם זה קאי גם על אז. חלק ההערות דף י"ט הערה ל"ז.

בענין אם אשה יכולה לקנות אמה העברי', או האם יש חסרון של אינה ראוי' ליעוד.

חלק ההערות דף כ' הערה ד'.

בענין הדין שאם האב אומר על מנת שלא לייעד הרי זה בגדר מתנה על מה שכתוב בתורה.

רמ"ה (קטע "וגם בלא זה"), רנ"ד (קטע "מיהו יש להקשות").

המחלוקת בין תוס' לרש"י והרמב"ם אם ביעוד צריכים הסכמת האמה, או האם יעוד הוא אפילו בעל כרחו רק שהוא צריך להודיעה.

רמ"ב סק"ג, רמ"ז (שאינן צריכים הסכמת האב), רמ"ח, רנ"ט (דברי הפ"י שמחלק בין אם סוברים שמצות הראשונות לקידושין ניתנו או לא), רס"ד (קטע "ועי' בהמקנה"), חלק ההערות דף י"ט הערה י"ח.

דברי המנ"ח שאפילו לפי תוס' שהאדון יכול לייעד אותה בעל כרחו אבל מצוה איכא רק אם היא מסכימה.

רס"ד בההערה.

יעוד - אירוסין עושה או נישואין עושה

הסברא שאפילו אם יעוד אירוסין עושה הרי היא מותרת בביאה מיד לאחר היעוד ודלא ככל ארוסה.

רמ"א סק"ב.

חידושי דינים ביעוד שאין בסתם קידושין.

רמ"א, רמ"ז, רמ"ח.

שלפי הצד שיעוד אירוסין עושה, אם יעדה ושוב גירשה לפני שעשה נישואין, הרי קיים מצות יעוד, אלא שנראה שצריכים לכה"פ שהי' ראוי לעשות בה נישואין.

רס"ד סק"ב.

בענין מה הוא הצד לומר שיעוד נישואין עושה.

רמ"א.

שהצד לומר נישואין עושה הוא רק אם אמר הרי את מיועדת אבל לא אם אמר לה הרי את מקודשת או מאורסת.

חלק ההערות דף י"ח הערה מ"ה.

יעוד - לבנו

הקושיא שאם אין יעוד אלא בבנו גדול למה צריכים פסוק שייעד לבנו, ואין לומר כדי לרבות שלא מדעת הבן, כי בלא דעת הבן בודאי לא מהני.

רמ"ז, רמ"ח.

בענין אם כשמייעד לבנו הרי זה נחשב שהבן הוא המקדש, והמעשה הוא המעשה של הבן, רק שהוא יכול לעשות את האב שליח (ואם הוא עצמו מקדש הרי הוא צריך את רשות האב), או האם זה נחשב המעשה של האב, רק שצריכים דעת הבן כי אינו יכול לקדש לו אשה בעל כרחו.

רמ"ט.

דברי השאגת ארי' שלפי הצד שמייעד אדם לבנו קטן אין זה מדין זכי, ואם הגדיל אינו יכול למחות.

רמ"ו (קטע "מיהו תוס'"), רמ"ח (קטע "וגם").

הסברא שאפילו אם מייעד אדם לבנו קטן אבל הרי זה רק אם הוא בן ט' ויום אחד שהוא ראוי לביאה.

רמ"ה (קטע "והנה אולי").

בענין אם לפי הצד שאינו מייעד לבנו קטן, האם הוא יכול לייעד לו אם הוא גדול בשעת היעוד אע"פ שהי' קטן בשעת המכירה.

רמ"ו (קטע "והנה לפי הנ"ל").

יעוד - מעות הראשונות לקידושין ניתנו או לא

בענין אם מסתכלים שכל הכסף ששילם האדון בשביל העבד הוא עבור כל רגע

ורגע של העבדות, או האם מסתכלים שכל פרוטה ופרוטה מהכסף בא רק בשביל חלק מן העבדות.

קצ"ה, קצ"ו, רס"ב סק"ג (קטע "והנה לעיל" וקטע אחרון).

דברי המנ"ח שאפילו אם מעות הראשונות לקידושין ניתנו, לפעמים הרי הוא צריך לקדשה בהמלאכה שנשארה כי לא היו מעות הראשונות, כגון היכא שניתנה לו במתנה, או היכא שנקנית בשטר ואת המעות זקף במלוה.

רמ"ב סק"ד, רמ"ו (קטע "על כל פנים"), ר"ג, רנ"א.

בענין אם סוברים שמעות הראשונות לקידושין ניתנו, צריכים שהמכירה תהי' בפני עדים, או האם סגי בזה שהאמירה אח"כ של הרי את מיועדת לי תהי' בפני עדים.

רס"א.

הדרך שאם מעות הראשונות לקידושין ניתנו, האישות חלה למפרע משעת המכירה.

רמ"ד, רמ"ו (קטע "והנה לפי הנ"ל"), רמ"ז, רס"ב.

דברי הירושלמי שאם מעות הראשונות לקידושין ניתנו איגלאי מילתא שהיתה כארוסה משעת המכירה (וכהדרך שחל למפרע), והדין נותן שהאדון יחזיר את מעשי ידי' להאב, רק דהוי כאילו התנו שהמעשה ידים ישארו של האדון, ודברי הגר"ח על זה.

רס"ב סק"ד.

ביאור מהו ההכרח לומר שלפי רבי יוסי ב"ר יהודה (שסובר שצריכים שבשעת היעוד ישאר שוה פרוטה של מלאכה) יעוד אינו כאומר מעכשיו (אפילו אם הוא סובר שמעות הראשונות לקידושין ניתנו אשר לפ"ז יש אפשרות לומר שחל למפרע), אלא הרי זה כאומר לאחר ל'.

רס"ב סק"א סק"ב סק"ג.

ביאור ההכרח שלפי רבנן שסוברים שאין צריכים שישאר שוה פרוטה של מלאכה

יעוד הוא כאומר מעכשיו ולא כאומר לאחר ל'.

רס"ב סק"א סק"ב סק"ג.

היסוד שתמיד ביעוד צריכים שתבוא אישות תחת חלק מן העבדות, וזהו הטעם למה לפי ר"י ב"ר יהודה צריכים שתשאר שו"פ של עבדות, ולפי רבנן הרי זה נקרא שהיעוד בא תחת עבדות כי היעוד מועיל למפרע.

רס"ב סק"א סק"ב.

בענין אם סוברים שיעוד אינו כאומר מעכשיו, האם זה נחשב שהמעות הראשונות, בא לשני קנינים, שהרי עד היעוד שימש ככסף קנין של אמה העברי, ומשעת היעוד ואילך הרי הוא משמש ככסף קידושין.

רס"ב סק"ג.

י"ל שבסוף שש צריכים שתשאר שהות כנגד שו"פ מכסף מקנתה (כלומר שמחלקים את השש שנים ליחידות שכל יחידה היא בגדר שו"פ מכסף מקנתה, לפעמים במשך זמן של יחידה כזו אפשר לעשות מלאכה שהיא שוה יותר מפרוטא), ולא מספיק בזה שנשאר זמן לעשות שו"פ של מלאכה, וגם אם סוברים מע"ר לאו לקידושין ניתנו י"ל כן, כי י"ל שמודדים את השוויות של המלאכה כפי כמה כסף תצטרך להחזיר לו מכסף מקנתה אם לא תעשה את המלאכה, דאם לא תצטרך להחזיר לו שו"פ אין זה נקרא שנתן לה פרוטה.

רס"ב סק"ג (קטע "מיהו י"ל"). חלק ההערות דף י"ט הערות ט"ז ול'.

שחרורו - כללי

בענין אם יסוד הדין של יציאות שש ויובל וסימנין וגרעון כסף ומיתת האדון הוא שהעבד או האמה נמכרו רק עד הפרקים ההם, או האם זה נקרא שהמכירה היתה לעולם רק שהפרקים הנ"ל הרי הם בגדר הפקעות הבאות לאחר מכאן.

קצ"א*.

שחרורו - ע"י שש

בענין אם השש שנים הן מעת לעת, או

האם הן עד תחילת היום, דהיינו שאם נמכר בא' ניסן בחצי היום האם השש שנים נגמרות בא' בניסן בחצי היום או האם בסוף כ"ט אדר.

חלק ההערות דף י"ט הערה ל"ו.

בענין אם הכוונה ביציאת שש היא שש שנים לאחר זמן המכירה, רק שאם ברח או חלה הרי הוא חייב להשלים אע"פ שכבר יצא, או האם היציאה היא רק לאחר שש שנים של עבודה.

רכ"ה (קטע "ומעתה").

בענין אם לפי הלמ"ד שסובר שיכול למכור את עצמו ליתר על שש הרי הוא יכול למכור את עצמו גם לפחות משש.

חלק ההערות דף י"ד הערה מ"ה.

שחרורו - ע"י הפקר ומוחזקות בעצמו

בענין אם אפשר לשחרר עבד עברי ע"י שיפקירנו.

רי"ב, רי"ז.

בענין איך הוא קונה את עצמו מהפקר.

רי"ז.

בענין היכא שהפקיר עבד עברי ולא רצה העבד לזכות בעצמו, האם אדם אחר יכול לזכות בו.

רי"ב (קטע "ובתחילה").

בענין למה לא מהני בעבד עברי מה שהאדון מרשהו לקנות את עצמו ממנו.

רי"ז.

דברי הראשונים וסברות בענין אם מה שהעבד מוחזק בעצמו הרי זה נחשב עשיית קנין.

רט"ו (קטע "מיהו י"ל"), רי"ז (קטע "והנתיבות" ולהלן שם).

שחרורו - ע"י שטר

בענין דברי רש"י שילפינן שטר שחרור של עבד עברי משום שלא גרע מעבד כנעני.

רי"ח (קטע "וכתב" ולהלן שם).

דברי האמרי משה בענין אם שטר שחרור של עבד עברי מהני מדין קנין שטר או האם זה חלות מחודשת של שחרור.

רי"ח (קטע "אלא" ולהלן שם).

דברי המהרי"ט שיציאת שטר בעבד עברי הרי היא ביסוד דינה סוג מסוים של גרעון כסף כי כשהאדון מוחל את החוב ע"י השטר הרי זה שוה להיכא ששילם העבד את החוב.

רט"ו (קטע "ועכ"פ"), רכ"א סק"ב.

בענין אם שטר שחרור מועיל בעל כרחו של העבד.

רי"א, רט"ז סק"א, רי"ז (קטע "ושוב"), רכ"א (קטע אחרון), חלק ההערות דף ט"ז הערה ט"ו.

בענין אם ביציאת שטר צריכים שהעבד יזכה בהשטר או האם צריכים מעשה נתינה. רכ"א סק"ב.

בענין אם עבד עברי קונה את עצמו ע"י שטר התחייבות שהוא כותב להאדון. ר"י.

שחרור - ע"י סימנים

הסברא שמה שאין האב מוכר את בתו נערה אין זה בגלל חלישות בכח האב אלא הטעם הוא משום שאחרי המכירה הרי תצא מיד בסימנין מהאדון ומכיון שלא תוכל המכירה להתקיים אין המכירה חלה מתחילה.

רכ"ג.

שחרורו - ע"י גרעון כסף

"והפדה מלמד שמגרעת מפדיונה ויוצאת": בענין למה צריכים דרשה לדבר זה, הלא פשיטא שהוא צריך לנכות את מה שכבר עבדה.

קצ"ה, קצ"ו, קצ"ז.

שיטת ר"ת הובא בתוס' רי"ד שהיציאה של גרעון כסף היא רק כשהאדון קנה אותו ע"י קנין כסף אבל לא היכא שקנה אותו ע"י שטר ולא ע"י כסף.

קצ"ח.

בענין מנ"ל שמוכר עצמו לישראל יוצא בגרעון כסף ולא רק מוכר עצמו לגוי. ר"ט.

דברי האמרי משה שאע"פ שעבד עברי אינו

לוה וגואל אבל מדעת האדון הרי הוא שפיר לוה וגואל.

רי"ח (קטע "וכתב האמרי משה").

גדר נגאל לחצאין.

רס"ו - רס"ח.

שחרורו - ע"י חליפין

בענין אם עבד עברי נקנה וקונה את עצמו בחליפין.

ר'.

בורח

הסברא שכשעבד בורח מן האדון הרי הוא קונה קניני גזילה בעצמו והרי הוא חייב באחריות אם יחלה אפילו מקצת מהזמן.

רכ"ז.

בענין מה שעבד עברי שברח ופגע בו יובל צריך להשלים את מה שהי' עליו לעבוד עד היובל: האם התשלומין הם מדין עבדות או מדין פריעת חוב בעלמא.

רכ"ה, רכ"ו.

ביאור השיטה שעבד עברי שברח ופגע בו יובל אינו צריך להשלים אפילו מדין פריעת חוב.

רכ"ו.

הענקה

דברי הש"ך שהענקה היא מדין צדקה.

ר"ד סק"ג ובהערה שם, ר"ה.

דברי התומים שהענקה הרי היא בגדר מצוה דרמיא אקרקפתא דגברא, אבל אין נכסי האדון משועבדים לזה.

ר"ד סק"ד, ר"ה.

דברי הגידולי תרומה שב"ד כופין את האדון להעניק אבל אין מוציאים ממנו כמו שעושים בחוב.

ר"ה.

דברי המל"מ שלפי הראשונים שבצדקה יורדים לנכסיו הה"נ להענקה.

ר"ה.

הצד שיורדים לנכסי האדון כי להענקה יש דין של חוב וכדכתיב שכר שכיר.

ר"ה.

גדר נתברך הבית בגללו.

חלק ההערות דף י"ז הערה ל"ו
והערה ל"ז והערה מ'.

בענין אם היכא שהאדון לא הוסיף לו (על השיעור שאמרה התורה) לפי הברכה, האם הוא עובר בזה על הלאו והעשה שנאמרו בענין הענקה.

חלק ההערות דף י"ז הערה ל"ח.

הסברא שמוכר עצמו אין מעניקין לו כי אין רבו מוסר לו שפחה כנענית וא"כ אין כאן משנה שכר שכיר.

ר"ד סק"ג בהערה.

שלאמה העברי' מעניקין אע"פ שלא שיך בה משנה שכר שכיר.

ר"ד סק"ג בהערה.

בענין אם היוצא בשטר שחרור יש לו הענקה.

רכ"א סק"ב.

המשמעות מדברי רש"י שאין מעניקין לעבד עברי היוצא במיתת האדון כשאינן בן אלא מעניקין רק לנרצע שיוצא במיתת האדון שהוא אינו עובד אפילו את הבן, וסיבת דבר זה, ושמהרמב"ם משמע דלא כהמשמעות הנ"ל מרש"י.

רכ"א*.

בענין אם קטנה שאין לה אב יכולה לקנות את ההענקה.

חלק ההערות דף ט"ז הערה ל"ז.

הסברא שהענקת אמה העברי' קטנה היא של אבי' או משום דהוי כמעשה ידי' או משום דהוי כמציאתה.

חלק ההערות דף ט"ז הערות ל"ח ומ'.

בענין שיטת רבי מאיר שאומר שהאדון צריך לתת ה' סלעים מכל מין ומין (גורן יקב ויצהר) שהן ט"ו, והרי הוא יכול למעט ממין אחד ולהרבות ממין שני: האם לכתחילה צריכים מיהא בדוקא ה' מכל מין ומין. וכן האם צריכים לעיכובא לכה"פ שיהי' קצת מכל מין ומין.

חלק ההערות דף י"ז הערות ט"ו כ"ב וכ"ג.

"יצאו כספים", "יצאו פירות": בענין היכא שיש להאדון רק מינים אלו, האם הוא פטור, או האם הוא צריך להחליפם לדברים שיש בהם ברכה.

חלק ההערות דף י"ז הערה כ"ד.

בענין "לו ולא לבעל חובו".

ר"ד.

הדרך שהטעם של "לו ולא לבעל חובו" אינו משום שחסר בהחוב של האדון, דהיינו שהתורה לא רצתה לחייבו חיוב כזה למסור לבעל חובו של העבד, אלא הרי זה משום זכותו של העבד בהענקה.

חלק ההערות דף ט"ו הערה ה'.

שיטת הרמב"ם שהבעל חוב של העבד אינו יכול לגבות את ההענקה אפילו מן העבד עצמו.

ר"ד.

ירושא

בענין אם מה שעבד עברי עובד את הבן הרי זה מדין ירושה רגילה, או האם זה דין חדש שלא מטעם ירושה.

ר"ל, רל"ב.

הדין שעבד עברי עובד רק את הבן ולא את שאר היורשים כגון אח.

קצ"ב, ר"ל (קטע "ועיין שם").

בענין אם עבד עברי עובד את בן הבן.

קצ"ב, רל"ג (קטע "ובאמת").

המחלוקת ראשונים בענין אם עבד עברי עובד את הבת.

רל"א.

בענין אם בכור נוטל פי שנים בהעבדים עבריים של אביו.

ר"ל (קטע "ועיין שם").

שע"ע של גר צדק אינו עובד אפילו את הבן.

ר"ל (קטע "ועיין שם").

נרצע

היסוד שרציעה היא כמו מכירה אחרת.

רע"ב.

הדרך שאחרי הרציעה יש כאן סוג אחר של עבדות ולא אותו סוג עבדות כמו העבדות עד יציאת שש, אבל מוכר עצמו ומכרוהו ב"ד הרי הם סוג אחד של עבדות.

חלק ההערות דף ט"ו הערה י"ג.

שרציעה היא בגדר מצוה.

רע"ד (קטע "והנה נראה").

דברי המקנה שרציעה היא מצוה על האדון אבל לא על העבד.

חלק ההערות דף כ"א הערה כ"ג.

בענין עד שיאמר וישנה (אהבתי את אשתי וגר').

רפ"ב.

בענין הא דמשמע שצריכים שלרבו יהיו בנים ולא מספיק באשה.

חלק ההערות דף כ"ב הערה י"ד.

בענין אם הוא צריך לאהוב את אשתו ובניו של רבו.

חלק ההערות דף כ"ב הערה ט"ז.

בענין אם סגי אם יש להעבד בן אחד אע"פ שכתוב "בני" לשון רבים, ובגמ' איתא "אשה ובנים".

חלק ההערות דף כ"ב הערה י"ז.

פסקו של הרמב"ם שאם גם העבד וגם הרב חולים אין רוצעים.

רפ"ג (קטע "ומצאתי").

בענין אם עושים את הרציעה לפני שכלה שש, או האם עושים אותה לאחר שש.

רפ"ג.

בענין אם לפי הצד שעושים את הרציעה לאחר שש הרי הוא מותר בשפחה כנענית לאחר שכלו שש ועוד לא רצעו.

רפ"ג.

בענין אם עבד שיוצא ביובל נרצע כמו עבד שיוצא בשש.

חלק ההערות דף ט"ו הערה י"ד.

הסברא שהטעם למה נרצע אינו יוצא בשש הרי זה משום קנס על הרציעה.

חלק ההערות דף ט"ו הערה י"ג.

בענין "אין עבד עברי כהן נרצע משום שנעשה בעל מום".

רע"ב, רע"ג, רע"ד.

עבודה

ע"י עוד בעניני עבודה בערך פסולי עבודה, ובערך קדשים - קרבנות.

בענין אם העובדא שלא נצטוה אדם מסוים על העבודה הרי זה מכריח שהוא פסול באמת לעבודה.

תי"ב.

עבירות

בענין כל ישראל ערבים זה לזה, ע"י בערך ערבות.

בענין מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה (גבי ישראל): בענין אם זה רק אם לא השתדל להוציאה לפועל או האם אין הקב"ה מצרפה למעשה אפילו אם השתדל להוציאה לפועל רק שלא הצליח, אלא עשה דבר שאין בו איסור, והן אמת שצריך כפרה כמו בנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר כשר כדאמרינן בדף פ"א ע"ב, וכן בנזיר דף כ"ג ע"א, אבל אכתי אולי אין הקב"ה מצרפה למעשה ממש.

חלק ההערות דף ל"ט הערה ל"ג, ודף מ' הערה י'.

עוג מלך הבשן

בענין המעמד של ארצות עוג מלך הבשן, ע"י בערך ארץ ישראל.

עולם הבא

שיטת הרמב"ן שעולם הבא, דהיינו הזמן של קבלת שכר, הוא לאחר תחיית המתים, וגם הגוף יקבל אז שכר, ועד אז הנשמה נגנזת. ושיטת הרמב"ם שקבלת שכר היא בעולם הנשמות לאחר מיתה, וזהו מה שנקרא עולם הבא.

חלק ההערות דף ל"ט הערה כ"א.

עומר

ע"י בערך חדש - עומר.

עונשים

ע"י בערך שטר ועונש.

עוסק במצוה פטור מן המצוה

ע"י בערך קיום מצות - עוסק במצוה פטור מן המצוה.

עושה מעשה עמך

בענין כיבוד אב באביו רשע, ע"י בערך כיבוד אב - אביו רשע.

הגדר של אינו עושה מעשה עמך: בענין איזו עבירות גורמות שם זה. וכן בענין מה הדין היכא שעבר רק ע"י דיבור, או רק פעם אחת, או בלי שהוכיחו אותו. וכן בענין אם איירי בלהכעיס או להנאתו. ש"ט (קטע "והנה כבר הקשו" ולהלן שם), שפ"ו סק"ב.

עלי הכהן

דברי התנחומא שהי' לעלי דין מלך מלך. שצ"ג (קטע "מיהו יש להקשות על הדרך").

עלי לרגל

בענין המחלוקת תנאים ב"לפדות את בנו ולעלות לרגל איזה מהם קודם" (בענין למה לא מיפטר משניהם משום דהוי יותר מחומש נכסיו). ש"ס.

עמיתך

ע"י בערך עושה מעשה עמך.

עציץ

בענין הא דעציץ נקוב אינו נקנה במשיכה. רפ"ד (קטע "מיהו ע"י בנתיה"מ").

ערכות

דברי הרא"ש שאשה אינה מצווה בערכות. שני"ו (קטע "וז"ל החזו"א").

עריות

בענין אין קידושין תופסין בעריות, ע"י בערך קידושין - כללי.

ערלה

בענין אם ספק ערלה מותר בחוץ לארץ גם כשאינו ספק השקול אלא יש רוב לאיסור. תט"ו.

דברי תוס' בסוף דף ל"ו בענין איך מותר בזמן הזה לקנות ענבים מגויים ולא לחוש לערלה בחו"ל.

חלק ההערות דף ל"ו הערות נ"ח - ס"ג.

עשה דוחה לא תעשה

הראשונים שסוברים שיש חולקים על מה שאמר ריש לקיש דבעינן שיהי' אי אפשר לקיים שניהם.

חלק ההערות דף ל"ח הערה י'.

בענין אם מצוה קיומית דוחה לא תעשה.

שס"ז בההערה השני'.

הדעה שגם הכשר מצוה דוחה לא תעשה, ואין כאן חסרון בזה שגוף המצוה אינה בעידנא עם עבירת הלאו. ובענין שיש סוגים שונים של הכשר.

רס"ד סק"ב.

בענין שיטת הריב"א שב"אין עדל"ת ועשה", הל"ת נדחה באמת, רק שהעשה אינו נדחה כי אין עשה דוחה עשה. ודברי תוס' בחולין שגם לפי הריב"א רק המלקות של הל"ת נדחה, אבל אכתי נשאר המדריגה של איסור של הל"ת.

ת"ג (קטע "והנה תוס' בחולין" ולהלן שם).

דברי הר"ר יוסף מארץ ישראל בתוס' בדף ל"ד שהיכא שיש עשה ול"ת הרי העשה מחזק את הל"ת ולא אמרינן עדל"ת אפילו במי שפטור מן העשה.

ת"ג.

בענין אם עשה דוחה שני לאוין.

ת"ג (קטע "והנה תוס' ביבמות").

דברי תוס' בכתובות דף מ' ע"א, שהיכא שצריכים הסכמת אדם אחר בשביל שיהי' בגדר מצוה לא אמרינן עשה דוחה תעשה. רס"ד (קטע "ועי' בהמקנה").

פאה

עי' בערך לקט שכחה ופאה.

פאות

בענין אם אשה שצמח לה זקן מצווה בלאו דהשחתת זקן.

ת"ו.

שיטת הרמב"ם שעבד כנעני חייב על השחתת זקן, אע"פ שאשה פטורה, ולא ילפינן לה לה מאשה לענין זה.

ת"ו (קטע "ברם"), ת"ז.

בענין אם מותר לפספס ב"אבן מסיר שער", וכן במשחה "הנעשה כעין טיח וטיט, והחריפות שבו שורפת את השער".

ת"ח.

פדיון הבן

ב' צדדים במהות פדיון הבן: א', שתחילת הדין היא חיוב ממון להכהן. ב', שתחילת הדין היא רק מצות נתינה להכהן ורק היכא שנשלמו התנאים של החיוב מצוה שוב חל חיוב ממון (ובחלק א' אות צ"א הזכרנו עוד צדדים במהות פדיון הבן).

ש"ס (קטע "והנה לכאורה יש ליישב" ולהלן שם).

בענין דברי הגמ' שאם כתב לכהן שהוא חייב ליתן לו ה' סלעים אין בנו פדוי.

ר"י (קטע "והנה הרשב"א שם הקשה").

בענין מתנה על מנת להחזיר בפדיון הבן. שנ"ט.

בענין הוא לפדות ובנו לפדות מי קודם.

שנ"ט (הקושיא שיפדה שניהם על ידי מתנה על מנת להחזיר), ש"ס (בענין למה לא מיפטר משום

שהחמשה סלעים הם יותר מחומש נכסיו), שס"א.

הסתירה בין דברי הגמ' שהוא קודם לבנו משום דמצוה דגופו עדיף, לבין דברי רש"י שמצות בנו חובה עליו יותר.

שס"א.

הסברא שעיקר החיוב הוא חיוב על האב לפדות את בנו, ואילו החיוב על הבן לפדות את עצמו היכא שלא פדאו אביו הרי זה רק משום שעשאו התורה כעין ממלא מקום לקיים את החיוב של האב.

שס"א (קטע "ובביאור").

בענין המחלוקת תנאים בלפדות את בנו ולעלות לרגל איזה קודם (בענין למה לא מיפטר משניהם משום דהוי יותר מחומש נכסיו).

ש"ס (קטע "ועוד הקשה").

בענין הס"ד שאע"פ שאין האב חייב לפדות את בתו אבל היא עצמה חייבת לפדות את עצמה.

שס"א (קטע "והנה לעיל בע"א").

פי שנים

בענין אם בכור נוטל פי שנים בהעבדים העבריים של אביו.

ר"ל (קטע "ועיין שם").

פלגש

הדרך שפלגשות היא סוג מסוים של קנין אישות אבל לא האישות של פרשת כי יקח איש אשה.

רמ"א סק"א.

שיטת הרמב"ם שפלגש אסורה להדיוט.

רמ"א סק"ב.

ביאור לשון הרמב"ם שקרא לאמה העברי' לאחר יעוד בשם פלגש.

רמ"א סק"ב.

שהגדרת הקשר בין שפחה כנענית לבין העבד עברי שנשא אותה הוא סוג של פלגשות של עבדות.

רע"ה סק"ד.

פסולי עבודה

בענין מחוסר בגדים, ע"י בקובץ בגדי כהונה.

בענין למה צריכים פסוק כדי לומר שאשה אינה עובדת בקרבנות הלא העבודות הן מצות עשה שהזמן גרמא.

ת"י - תי"ב.

בענין למה צריכים פסוק כדי לומר שאשה אינה עובדת בקרבנות, דאיך היתה עובדת בלי בגדי כהונה.

תי"ג.

בענין שאם אשה עשתה עבודה, לא רק שאותה עבודה פסולה, אשר לפ"ז אכתי הי' אפשר לתקן ע"י שכהן כשר יחזור ויעשה את העבודה פעם שני, אלא הרי זה פוסל את כל הקרבן.

חלק ההערות דף ל"ו הערה כ"ו.

פרו ורבו

הדרך ש"בן י"ח לחופה" כי אז מתחייבים במצות פרו ורבו. ומגיל עשרים מיקרי שמבטלים את המצוה.

שס"ד (קטע ראשון וקטע "וכשמגיע").

בענין למה עבד כנעני חייב בפרו ורבו הלא הדין נותן שיהי' פטור כמו אשה.

ת"ז (קטע "והנה ע"ע במל"מ" ולהלן שם).

צדקה

בענין מה שהעוסק במצוה פטור מצדקה, ע"י בערך קיום מצות - עוסק במצוה פטור מן המצוה.

דברי הקו"ש שהלאו של לא תקפוץ הוא על זה שאינו מקיים את העשה של נתינת צדקה ואינו לאו על עצם העובדא שנמנע מלתת צדקה.

ת"ב.

בענין שהחיוב של צדקה הוא חיוב מצוה כלפי שמיא ולא חוב להעני.

ת"י (קטע "מיהו יש לעיין").

השיטות בענין אם יורדים לנכסי אדם כדי להוציא ממנו צדקה.

ר"ה.

השיטה שבצדקה לא אמרינן שיעבודא דרבי נתן, וממילא אין הבעל הבית נותן את הצדקה להבעל חוב של העני.

ר"ד סק"ג (קטע "עוד כתב הש"ך").

השיטה שהמלוה של העני אינו יכול לגבות מהעני את הצדקה אפילו אחרי שכבר הגיעה ליד העני.

ר"ד סק"ג (קטע אחרון).

בענין היכא שאין להאב, דחייב הבן לתת להאב משלו אפילו למ"ד שכיבוד אב הוא רק משל אב, האם זה משום החיוב של צדקה או האם זה משום החיוב של כיבוד אב.

שע"ז - ש"פ, שפ"ז.

דעות הפוסקים שאפילו אם החיוב הוא משום צדקה אבל הרי הוא צריך להקדים אביו לשאר עניים, וכן לתת לו הכל אע"פ שבעלמא עדיף לפזר בין כמה עניים.

שפ"ז (קטע "והנה בהציור").

ע"י בערך כיבוד אב ואם - משל אב או משל בן, שכתבנו עוד פרטים בענין חיובו של הבן היכא שאין להאב.

ציצית

קושיית הריטב"א למה לא ילפינן מההיקש של ציצית לכלאים שנשים חייבות בציצית כמו שהן חייבות על כלאים.

ת"ד (קטע "ויש ליישב").

קדשה

שיטת הרמב"ם שלא תהי' קדשה בא לאסור לבעול אשה לשם זנות (ודלא כתרגום אונקלוס שבא לאסור שפחה כנענית), רע"ה סק"ב.

קדשים - קרבנות

דרכם של תוס' בביאור האיבעיא אם כהני שלוחי דרחמנא או שלוחי דידן במס' קידושין וביאור האיבעיא הנ"ל במס' נדרים. ש"ב*.

דברי הרשב"א שהגמ' בנדרים איירי בעבודות שהן כשרות בזר, דהיינו שחיטה והפשט וניתוח (וממילא אין חסרון של איהו לא מצי עביד).

ש"ב*.

קטן וקטנה

קטן אינו מוליד

הדרך שאפילו אם שייך שקטן יוליד אבל הרי זה רק אם הוא בן ט' שנים ויום אחד. רמ"ה (קטע "והנה אולי").

הוכחה שלפי המ"ד שסובר שקטן מוליד הרי בנו מתיחס אחריו.

רמ"ה (קטע ראשון).

זכי'

דברי הגרנ"ט שבשביל מעשה קנין מספיק בכונה ומחשבה, וגם לקטן יש כוונה ומחשבה, רק שבשביל חלות הקנין צריכים רצון החלטי, ואת זה אין לקטן. רנ"ה.

שיטת תוס' שקטן יכול לזכות מהתורה ע"י דעת אחרת מקנה.

רמ"ה (קטע "מיהו לכאורה יש לדחות"), ש"ד (ודעת רש"י שסובר דהוי רק מדרבנן), של"ח* (קטע "ובאמת").

דברי הר"ן בדף י"ט שקטן אינו יכול לזכות לאחרים אפילו ע"י דעת אחרת מקנה ואפילו לא מדרבנן.

רנ"ז.

שיטת הרמב"ם שבדעת אחרת מקנה, המקנה עושה את הזכי' בשביל הקטן, ודלא כתוס' שסוברים דמועיל מחמת הקנתו להקטן.

של"ח* (קטע "ובאמת").

אישות (קידושין, חופה, יעוד, יבום)

בענין קידושי האב את בתו, ע"י בערך קידושין - קידושי האב את בתו.

בענין יעוד לבנו קטן, ע"י בערך עבד עברי - יעוד לבנו.

חקירת המל"מ אם אב יכול להכניס את בתו לחופה לפני בת ג' שנים ויום אחד, או האם אינו יכול כמו שאינו יכול לקדשה בכיאה אז.

רמ"ה (קטע "מיהו לכאורה אין מקום").

דברי רש"י שקטן אינו יכול לקדש אשה כי כתיב כי יקח איש. והסברא שהוא משום שקטן אינו יכול לעשות חלות.

רמ"ה (קטע "וצ"ב" ולהלן שם).

מחלוקת הפוסקים אם אדם יכול לקדש אשה לבנו קטן מדין זכי', ודברי השאגת ארי' שאפילו לפי האומרים שהוא יכול אבל כשהגדיל הבן הרי הוא יכול למחות.

רמ"ו, רמ"ח.

שיטת רש"י שיבם בן ט' ויום אחד קונה את היבמה מהתורה, ושיטת תוס' שאינו קונה מהתורה.

רמ"ו.

קידוש החודש ועיבור השנה

בענין שיטת רבי אלעזר ברי צדוק שאם לא נראה בזמנו אין מקדשים אותו כי כבר קידשוהו בשמים: האם טעמו הוא משום שלא יתכן לקדשו תחילה כי תמיד מקדשים אותו בשמים קודם שיוכלו ב"ד לקדש, אבל אם הי' שייך לקדשו תחילה, אז שפיר היו ב"ד מקדשים, או האם הכוונה היא שאפילו אם הי' שייך לקדשו תחילה אבל בכל זאת אין מקדשים כי אין צורך בזה כיון שיקדשוהו בשמים.

תט"ז סק"א.

קושיית החזו"א שלפי ראב"צ אין יש הו"א ששבת בראשית טעונה קידוש ב"ד, הלא כבר קידשוהו בשמים.

תט"ז סק"א.

רצ"ג, רצ"ד (קטע "ויש ליישב"),
רצ"ו בההערה השני'.

קידושי כסף ושטר

בענין אם בקידושי כסף צריכים מעשה
נתינה להאשה או האם צריכים שהאשה
תקנה את הכסף.
רנ"ו.

בענין איך "מלוה להוצאה ניתנה" גורם
שאי אפשר להשתמש במלוה ככסף
קידושין או כסף קנין.
שמ"ט סק"א.

שיטת הר"י מיגש שהיכא שהמקדש (או
הקונה) מוחל על דמי המקח שהאשה (או
המוכר) חייבת לו ממקח אחר אין בזה
חסרון של מקדש (או קונה) במלוה.

שמ"ט סק"א (קטע "ועיין בע"י").
בענין הא דאין אשה נקנית בחליפין.
ר"ס.

גדרי מדין ערב.
רנ"ב.

בענין מה שצדדו תוס' לומר שב"מדין ערב"
צריכים שהאשה תדבר עם המקדש, ושלא
"צאי וקבלי קידושין" אינו מועיל מדין ערב.
רנ"ג.

שיטת ר"ת ששיראין לא צריכי שומא.
שמ"ח.

בענין אם בקידושי שטר צריכים מעשה
נתינה או האם צריכים שהאשה תקנה את
השטר.
רנ"ו.

בענין אם האשה מקודשת אם המקדש
כותב לה שטר התחייבות על סכום מסוים.
ר"י.

קידושי האב את בתו

חקירת המל"מ אם אב יכול להכניס את
בתו לחופה לפני בת ג' שנים ויום אחד, או
האם אינו יכול כמו שאינו יכול לקדשה
בביאה אז.

רמ"ה (קטע "מיהו לכאורה אין
מקום").

שיטת הר"ח שצריכים להזכיר קידוש
מועדות בשעה שמקדשים את החודש
(ודלא כשיטת הר"ש). וחקירה האם דבר זה
הוא דין נפרד, או האם הוא חלק ממה
שמקדשים את החודש דצריכים לקדש את
החודש ביחד עם מועדיו.
תט"ז סק"ב.

קידוש לבנה

דברי השל"ה ששנים פטורות מקידוש לבנה
משום שהוא בגדר זמן גרמא. וקושיית ר'
שלמה קלוגר בהגהות חכמת שלמה שאין
כאן חסרון של זמן אלא שחסר בסוף
החודש החפצא של לבנה בחידושה.
שנ"ח סק"א סק"ג.

קידושין

בענין ביאה נישואין עושה, ע"י בערך ביאה.
ע"י לעיל בערך קטן וקטנה - אישות
(קידושין).

כללי

הצד שבקידושין הבעל פועל את האיסור,
והקנין הוא בתולדה מהאיסור.

רמ"ה (קטע "ואם נאמר").

שבקידושין נאמר דין מיוחד של מעשה
קיחה חוץ ממה שצריכים קנין.

רצ"ג, רצ"ד (קטע "ויש ליישב"),
רצ"ו בההערה השני'.

דברי הר"ן בנדרים דף ל' ע"א שאין האשה
מקנה את עצמה, אלא הרי היא רק מפקרת
את עצמה לגבי הבעל, וכל הקיחה הוא
מצד הבעל, וביאורו של הגרש"ש בכוונתו.
רמ"ה (קטע "מיהו כבר כתב"),
רנ"ה.

"היום את אשתי ומחר אי את אשתי".

שי"ג סק"א (קטע "מיהו נראה").

האמירה

בענין אם האמירה נחשבת חלק מהקיחה
או האם היא רק כדי לגלות שיש דעת.

בענין "אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושין".

רנ"ב - רנ"ח.

דברי הרשב"א שאחרי שאמר צאי וקבלי קידושין הרי הוא יכול לחזור בו.

רנ"ד (קטע "והאב"מ").

שהיכא שאמר האב צאי וקבלי קידושין, ומת, אין הבת יכולה לקדש את עצמה.

רנ"ד (קטע אחרון).

קידושי עבירה

דעת רש"י ביבמות דף מ"ט ע"ב שאם אין קידושין תופסין באשה מסוימת, ה"ה שאם בשעת הקידושין לא היתה קיימת הסיבה, רק שאח"כ נולדה הסיבה, הרי הקידושין נפקעין. ודעת תוס' שם חולקים על זה וסוברים שאינן נפקעין.

רס"ד סק"א.

קיום מצות

בענין שכר ועונש, עי' בערך שכר ועונש.

בענין מה שנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא, עי' בערך זמן גרמא.

בענין כל ישראל ערבים זה לזה, עי' בערך ערבות.

עי' עוד בערך עשה דוחה לא תעשה.

כללי

"כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות" (דף כ"ט ע"א): צ"ע דתיפוק ל"י משום שזריזין מקדימין למצות.

חלק ההערות דף כ"ט הערה כ'.

חילוקו של הביאור הלכה שהשיעור של חומש נאמר רק למי שיש לו הון קבוע, אבל מי שמשתכר תמיד, צריך לבזבז יותר, ואפילו כל שכרו, כיון שמחר ירויח עוד.

שע"ט (קטע "ונראה לבאר").

"אין עושים מצות חבילות חבילות".

חלק ההערות דף כ"א הערה כ"ג.

בענין "מצות דגופי עדיף": האם זה בגדר חיוב, או האם זה רק בגדר זכות אבל הרי הוא רשאי לוותר לאדם אחר שיעשה המצוה. שס"א.

גדר "תלויות בארץ".

חלק ההערות דף ל"ז הערה ז'.

"שלוחי מצוה אינן ניזוקין".

חלק ההערות דף ל"ט הערה כ"ו.

עוסק במצוה פטור מן המצוה

דברי הרמב"ם בפיה"מ בפ"ב ממש' אבות שעוסק במצוה פטור מן המצוה כי אין אתה יודע מתן שכרן של מצות.

ת"ב בההערה הראשונה.

בענין אם הדין של עוסק במצוה פטור מן המצוה גורם שנחשב שהוא פטור ממש מן המצוה השני' (אשר לפ"ז אם קיים אותה אינו יוצא אלא צריך לעשותה עוד הפעם אח"כ כשיגמור את המצוה הראשונה ויתחייב שוב בהשני'), או האם הוא נחשב בגדר אנוס מלקיים אותה.

ת"ב (קטע "וע"ע בקו"ש").

בענין דברי הריטב"א בסוכה דף כ"ה (נדפס בחי' הרשב"א) שעוסק במצוה אסור להפסיק בשביל המצוה השני' ולא רק שפטור.

שס"ד (קטע "והנה כבר הבאנו"), חלק ההערות דף כ"ט הערה מ"ז.

הקושיא למה עוסק במצוה פטור מלתת צדקה הלא עוסק במצוה אינו פטור מלאוין והרי על צדקה יש גם הלאוין של לא תקפוץ ולא תאמץ.

ת"ב (קטע "ובספר").

השיטה שאם כבר התחיל בכבוד אביו לא יפסיק אפילו למצוה שאי אפשר להעשות ע"י אחרים כי עוסק במצוה פטור מן המצוה.

שפ"ט (קטע "והנה בספר חרדים").

שהיכא שעוסק במצוה שאינו מצווה בה (רק שעושה אותה בתורת אינו מצווה

ועושה) אינו פטור ממצוה שהוא מצווה בה.
תי"א.

מצוה הבאה בעבירה

דברי הירושלמי שמחלק בין "היא גופא עבירה" ו"יאיהו עבר עבירה".
שס"ט בההערה.

קימה

ע"י בערך זקנה.

קנין

כללי

דברי תוס' בכתובות דף ק"ב (ובכורות דף י"ח) שכל הפעולה של מעשה קנין היא כי עי"ז יש לו גמירת דעת להקנות, ומש"ה היכא שברור לנו שיש לו גמירת דעת גם בלא קנין, וכגון במתנה מועטת, אין צריכים מעשה קנין.

שכ"ט (קטע ד"י").

בענין אם רק הקונה הוא זה שעושה את ההעברת בעלות, והמקנה רק מגלה דעתו דניחא לי, או האם קיים מצד המקנה פעולה של הקנאה (וע"ע להלן כאן ב"לך חזק וקני").

שכ"ג סק"ב, של"ח בההערה, של"ח*.

המחלוקת בין ר"י ור"ל אם דבר תורה מעות קונות רק שחכמים הקפידו על קנין משיכה כי אם המוכר ימכור ע"י כסף בלי שהלוקח ימשוך לרשותו חיישינן שמא המוכר יאמר לו נשרפו חטיך בעלי' (רבי יוחנן), או האם דבר תורה משיכה קונה ולא מעות (ר"ל).

רפ"ד (קטע "מיהו הניחא").

דברי הגרונ"ט שבשביל מעשה קנין מספיק גם בכוונה ומחשבה, וגם לקטן יש כוונה ומחשבה, רק שבשביל חלות הקנין צריכים רצון החלטי ואת זה אין לקטן.
רנ"ה.

דברי הנ"י שמאי דאמרינן בב"מ דף י' "בנפילה ניחא לי דליקני, בד' אמות לא

ניחא לי דליקני", הרי זה משום שד' אמות הוא קנין דרבנן אבל בקנין דאורייתא הרי הוא קונה אע"פ שלא ניחא לי דליקני בו אלא בקנין האחר. ודברי הראשונים שסוברים שגם בקנין דאורייתא אינו קונה. ודברי הרי"ף והרמב"ם שסוברים שאפילו בקנין דרבנן הרי הוא קונה כי אין ההלכה כדברי הגמ' הנ"ל. וחילוקים בשם רעק"א ועוד אחרונים בענין זה.

שכ"ד (קטע "והנה בנוגע" וקטע "וע"ע").

דברי הקצה"ח שאומרים "באין כאחד" וששני הדברים חלים, רק בגט ושטר שחרור אשר מספיק שם במעשה נתינה ואין צריכים שיקנו את השטר, אבל לא היכא שצריכים קנין.

רצ"ז.

בענין קנין פירות לאו כקנין הגוף.

של"ב (קטע "והנה הרמ"א").

לך חזק וקני

המחלוקת בין הקצה"ח והנתיח"מ בענין אם אמירת לך חזק וקני היא חלק מגוף הקנין או האם היא רק גילוי דעת מצד המקנה שהוא מסכים להקנין.

שכ"ג סק"ב, של"ח*.

המחלוקת בין הקצה"ח והנתיח"מ בענין אם מועילה שליחות על אמירת לך חזק וקני.

שכ"ג סק"ב (קטע "שו"ר"), של"ח* (והדרך שבקנין אגב לכו"ע אינו יכול לעשות שליח אלא צריך בעצמו לומר לך חזק וקני את המטלטלין אגב הקרקע).

הדרך שאפילו אם היא רק משום גילוי דעת אבל בקנין מסירה הרי היא חלק מגוף הקנין.

שכ"ג סק"ב.

בענין מה שבמתנה, וכן היכא שעושה קנין בפני המוכר, אין צריכים לך חזק וקני.

שכ"ג סק"ב (קטע "מיהו יש להעיר" וקטע "ועיין עוד בב"ב").

מתנה על מנת להחזיר

בענין הפודה בן על ידי מתנה על מנת להחזיר, ע"י בערך פדיון הבן.

בענין אם מתנה על מנת להחזיר היא מתנה לעולם בתנאי שיחזיר או האם היא מתנה לזמן.

של"ב (קטע "והנה תוסי").

בענין אם מתנה על מנת להחזיר נקנית בחליפין.

של"ב (קטע "והנה תוסי").

קנין אגב

צדדים שונים בגדר קנין אגב: א', שכשהוא עושה מעשה קנין על הקרקע הרי זה נחשב מעשה קנין בגוף המטלטלין משום שהם נחשבים כגוף אחד עם הקרקע. ב', שזה נחשב מעשה קנין רק בהקרקע רק שהוא מועיל בפועל לקנות גם את המטלטלין כי הם נחשבים טפלים להקרקע. ג', שהמטלטלין נקנין בדרך גררא בלי שום קנין כי הם נחשבים טפלים להקרקע.

שכ"ט, של"ו (קטע "ולכאורה"), של"ז, שמ"ג (קטע "גם יש לעיין").

בענין אם הטעם להצריך ציבורין הוא כדי שע"ז המטלטלין יהיו נחשבים טפלים להקרקע, או האם הטעם הוא משום שע"ז הרי הם נחשבים כגוף אחד עם הקרקע.

שכ"ט, ש"ל (קטע "מיהו עי' בסמ"ע" ולהלן שם), של"א (קטע "גם י"ל").

בענין היכא שהחפץ מונח על הקרקע אבל בולט לחוץ ושוכב גם על הקרקע הסמוך, האם זה נחשב ציבורין.

של"א.

בענין אמירת קני.

של"ה.

בענין אמירת אגב.

של"ו.

שבקנין אגב אין המקנה יכול לעשות שליח

לומר להקונה לך חזק וקני (אפילו לפי הנה"מ שבשאר קנינים שפיר יכול).

של"ח* (קטע "ולפ"ז").

פרטי הדינים מתי צריכים שיתן דמי המטלטלין, וכן למה צריכים כן, וכן הגירסא שלא נאמר באגב דין זה.

של"ט, ש"מ, שמ"א, שמ"ב (שיטת הרמב"ם דהיינו רק כשנפיק ועאיל אזוי), (שמ"ד).

לפי הסוברים שבאגב לא קנה את כל המטלטלין אלא א"כ נתן דמי כולן, מה הדין בחפץ אחד שנתן מקצת דמיו.

חלק ההערות דף כ"ז הערה כ"ט.

בענין מה שאין קרקע נקנית בקנין אגב.

ש"ל, ש"ל*.

בענין מה שאין עבדים נקנין בקנין אגב.

ש"ל*.

בענין קרקע במכר ומטלטלין במתנה.

שמ"ג (קטע "גם יש לעיין").

בענין היכא שהקנה את הקרקע במכר והמטלטלין במתנה ועשה על הקרקע קנין כסף, האם המטלטלין נקנין באגב או לא כיון שאין הכסף ניתן בתורת תשלומין בשביל המטלטלין.

שכ"ט (קטע "ב").

בענין קרקע לאחד ומטלטלין לאחר.

ש"ל (קטע "מיהו באמת אכתי"), של"ח (קטע "ובסוף"), שמ"ג (קטע "גם יש לעיין").

בענין קרקע מאחד ומטלטלין מאחר.

של"ח (קטע "ובסוף" ולהלן שם).

בענין אם יכולים לקנות מטלטלין אגב שכירות קרקע כמו שאפשר לקנות אגב קנין של בעלות גמורה על הקרקע.

של"ב (קטע "וכן מוכח" וקטע "והנה הרמ"א"), של"ג.

בענין מטלטלין אגב שאילת קרקע.

של"ג.

קנין הגבהה

גדר קנין הגבהה, וכן בהשוואה לקנין משיכה

בענין אם הגבהה מועילה משום כניסת החפץ לרשותו או האם היא מועילה משום עצם המעשה.

שכ"ה, שכ"ה*.

דברי הרמב"ן שמסירה, וכן הגבהה, הן בגדר תחילת משיכה.

שכ"ג סק"ד.

דברי הראשונים שקנין הגבהה וקנין משיכה פועלים שניהם בדרך אחד.

שכ"ה*, סקי"ג.

בענין למה לומר שקנין הגבהה עדיף מקנין משיכה.

שכ"ה סק"ג, שכ"ה* סק"ט.

הסוברים שלפי רבי יוחנן סובר שדבר תורה מעות קונות, גם הגבהה וגם משיכה הרי הן רק מדרבנן, והסוברים שאפילו אם משיכה מועילה רק מדרבנן אבל הגבהה מועילה מן התורה, והסוברים איפכא דהיינו שאפילו אם משיכה מועילה מהתורה אבל הגבהה מועילה רק מדרבנן.

שכ"ה סק"ד ובהערה שם, שכ"ה* סקי"ד.

בענין אם אפשר ללמוד מגט או מגניבה שהגבהה או יד מועיל מהתורה.

שכ"ה סק"ד ובהערה שם, שכ"ה* סקי"ח ובהערה שם.

דברי המהרי"ט שיד מועיל ק"ו מחצר.

שכ"ה סק"ה, שכ"ה* בתחילתו (קטע "ועי") וסקי"ט.

הגבהה בידו והגבהה מכחו

בענין הגבהה בידו, והגבהה מכחו (כלומר היכא שאין החפץ בתוך ידו).

שכ"ה סק"ב - סק"ו, שכ"ה* סק"ח סקי"א סקי"א סק"ט סקי"ח - סק"כ, חלק ההערות דף כ"ב הערה ל"ה.

דברי הקצה"ח שקנין אגב מועיל גם מהפקר אע"פ שאין בכה"ג דעת אחרת מקנה, אבל רק בציבורין.

של"ח, של"ח*.

שיטת רש"י שאם סוברים שקרקע נגזלת, וגזל קרקע, והיתה פרה רבוצה בה, הרי הוא נעשה גזלן גם על הפרה משום קנין אגב.

שכ"ט (קטע "ברם בכ"ק"), של"ח (קטע ראשון - בענין למה לא פירש"י שמועיל משום קנין חצר), ש"מ (קטע אחרון - כהנ"ל), שמ"ב.

בענין היכא שרוצה לקנות את המטלטלין עכשיו והקרקע לאחור ל' ועשה קנין על הקרקע, האם שייך לומר שהמטלטלין נקנין כבר עכשיו בקנין אגב.

שכ"ט (קטע "א").

בענין היכא שהוא מקנה את המטלטלין אגב קרקע, ואת הקרקע הרי הוא מקנה ע"י הדין של שמואל של מכר לו עשר קרקעות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן.

שכ"ט (קטע "ג"), של"ח (קטע "ראולי" וקטע אחרון).

דברי התורת גיטין שאפילו אם קנין אגב או סודר אינו מועיל בגט אבל משיכה והגבהה שפיר מועילים.

שכ"ה סק"ו, שכ"ה* סק"ט"ז.

סברא הפוכה: והיינו שאפילו רש"י סובר שקנין אגב מועיל בגירושין הרי הוא מודה שהיינו רק קנין אגב אבל לא שאר קנינים. של"ח* (קטע "והנה על דרך זה").

קנין ד' אמות

דברי הגמ' בב"מ דף י' ש"בנפילה ניחא לי' דליקני בד' אמות לא ניחא לי' דליקני": דברי הנ"י והמשך הסוגיא שם.

שכ"ד (קטע "והנה בנוגע" וקטע "וע"ע").

חילוקו של הנתיחה"מ בדעת הטור בין הגבהה בירו לבין הגבהה מכחו בקנין עבר כנעני.

רפ"ה (קטע "והנה הנתיחה"מ).

שיעור ההגבהה, דבר שדרכו בהגבהה ודבר שאין דרכו בהגבהה, הגבהה ברשות המוכר

המחלוקת ראשונים בענין אם צריכים הגבהה ג' טפחים או האם מספיק בטפח אחד.

שכ"ה סק"ד, שכ"ה* (קטע ראשון).

שהגבהה מועילה גם בדבר שאין דרכו בכך.

שכ"א (קטע "ולכאורה"), שכ"ה

סק"א, שכ"ה* סק"ו.

דברי הריטב"א שמועילה אפילו אם אין דרכו בכך כלל, ובענין אם תוס' חולקים על הריטב"א.

שכ"א (קטע "וצ"ל").

שדבר שדרכו בהגבהה אינו נקנה אלא בהגבהה.

שכ"א (קטע "ולכאורה"), שכ"ה

סק"א, שכ"ה* סק"ז.

בענין למה מועילה הגבהה ברשות המוכר.

שכ"ה סק"ג, שכ"ה* סק"י סק"ז.

קנין חזקה

כללי

שיסוד הדין של קנין חזקה הוא השם של "ישיבה" בהקרקע.

שכ"ח (ג' שיטות: א', שהכל תלוי בהשם של ישיבה וכהנ"ל, ב', שיש שני סוגים של חזקה, ישיבה ותיקון, ג', שהכל תלוי בתיקון).

דברי הרמב"ן שנעל וגדר מועילים משום שהם צורך ישיבה.

שכ"ח (קטע "והרמב"ן").

בענין אם כשעושים קנין חזקה מספיק בכוונה לקנות או האם צריכים גם כוונה לתקן.

שכ"ח (קטע "ועל כל פנים").

בענין אם קנין חזקה מועיל רק היכא שמוכח מהחזקה את טיב הקנין שהוא רוצה לקנות, דהיינו בעלות או שכירות או שאלה, אבל לא כגון היכא שהוא רוצה לקנות בעלות גמורה אבל מצד מה שנראה מטיב המעשה חזקה יכול להיות שהוא מתכוין לקנות שכירות או שאלה, וכן כגון היכא שהוא נראה גם כפועל שמתקן את השדה ולא כקונה.

רפ"ו סק"א (קטע "ועוד" ולהלן שם).

בענין אם לגוי יש קנין חזקה.

חלק ההערות דף כ"ו הערה ל"ו.

דיני מעשה הקנין

שיטת הרמב"ם ששטחת פירות או אכילת פירות מועילה לקנין חזקה.

רפ"ו סק"א (קטע ראשון ולהלן שם).

המחלוקת אחרונים אם הרמב"ם סובר שמועילה אכילת פירות רק בקרקע כזו שלא שייך לעשות בה תיקון, או האם בכל קרקע.

רפ"ו סק"ז.

בענין המציע מצעות בנכסי הגר.

רפ"ו סק"ו, שכ"ח (קטע "ועוד מצינו" ולהלן שם).

שיטת הרמב"ם שהמציע מצעות בנכסי הגר אינו מועיל בשביל חזקת ג' שנים.

שכ"ח (קטע "ועוד מצינו").

שיטת הרשב"ם שאם סגר את הדלת ונעל הרי זה מועיל רק במכר או מתנה אבל לא בנכסי הגר.

שכ"ח (קטע "וע"ע ברשב"ם").

שיטת הרשב"ם שמסירת מפתחות מועילה רק במכר או מתנה אבל לא בנכסי הגר.

שכ"ח (קטע "וע"ע ברשב"ם").

דברי רש"י בפסחים דף ד' שמסירת מפתחות מועילה בשכירות קרקע.

שכ"ח (קטע "ועי' ברש"י").

מכר לו עשר קרקעות בעשר מדינות והחזיק באחת מהן

בענין מכר לו עשר קרקעות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן: האם חשיב מעשה חזקה בכולן ממש, או האם חשיב מעשה רק בזאת שהחזיק בה רק שאותו מעשה מועיל בפועל לקנות את כולן, או האם כולן נקנות בדרך גררא בלי שיתיחס עליהן שום קנין.

שכ"ט (קטע ג"), של"ב (קטע "ועיין עוד לקמן"), שמ"א.

בענין אם הכוונה ב"סדנא דארעא חד הוא" היא שכולן נחשבות קרקע אחת ממש (אשר אז חשיב מעשה חזקה בכולן ממש), או האם הכוונה היא רק שהן נחשבות מחוברות.

של (קטע "מיהו באמת" וקטע אחרון), שמ"א, שמ"ג, שמ"ה (קטע ראשון).

שהיכא שהן סמוכות זו לזו ואין מיצר מפסיק ביניהן, לא צריכים את הסברא של סדנא דארעא חד הוא.

שמ"ד.

שהדין הנ"ל שאם החזיק באחת מהן קנה כולן נוהג רק כשכולן עומדות לתשימש אחד.

שמ"ג (קטע "והנה עיין בב"ב" ולהלן שם), שמ"ד.

בענין מקצתן במכר ומקצתן בשכירות.

של"ב (קטע "ועיין עוד לקמן"), שמ"ג (קטע "ויש להוכיח").

בענין מקצתן במכר ומקצתן במתנה.

שמ"ג (קטע "גם יש לעיין").

בענין מקצתן לאחד ומקצתן לשני.

שמ"ג (קטע "גם יש לעיין").

שהדין הנ"ל שאם החזיק באחת קנה כולן לא נאמר היכא שקנה הקרקעות מכמה בני אדם כי רשויות המוכרים מחלקות.

של"ח (קטע "ובסוף").

בענין אם הדין הנ"ל שקנה כולן נאמר גם כשהוא קונה מהפקר אע"פ שאין דעת אחרת מקנה.

של"ח, ש"מ, שמ"א, שמ"ב.

שקנה כולן רק אם נתן דמי כולן: הטעם למה, וכן פרטי הדינים בזה.

של"ט - שמ"ב (שיטת הרמב"ם דהיינו רק כשנפיק ועאיל אזוזי), שמ"ד.

בענין היכא שנתן מקצת דמי כל קרקע וקרקע.

חלק ההערות דף כ"ז הערה כ"ט.

דברי הגמ' בב"ק דף י"ב שאם מכר לו קרקע ועבד והעבד עומד בתוך הקרקע והוא החזיק בהקרקע הרי הוא קונה גם את העבד משום הדין הנ"ל.

שמ"ג (קטע "ויש להביא ראיה").

בענין אם קנין אגב מועיל היכא שהקנה את המטלטלין אגב קרקע שנקנה ע"י הדין הנ"ל של מכר לו עשר קרקעות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן.

שכ"ט (קטע ג"), של (קטע "ואולי" וקטע אחרון).

קנין חליפין

שיטת ר"ת שהביא הריטב"א שבקנין חליפין צריכים לשום את שוויות הסודר.

שמ"ח.

שיטת הר"ח שרק פירות נתמעטו מלהיות סודר בגלל שהם מתרקבים או משום שאין משתמשים בהם ואינם ראויים למלאכה, אבל לא שאר דברים שאינם כלי.

ש"נ.

בענין אם בעל חי חשיב ככלי או כפירי.

חלק ההערות דף כ"ח הערה ל'.

סברת המ"ד שמטבע נעשה חליפין.

ש"נ, חלק ההערות דף כ"ח הערה כ"א.

שיטת תוס' שאפילו המ"ד שסובר שפירי לא עבדי חליפין הרי הוא יכול לסבור שמטבע נעשה חליפין, ושיטת רש"י שמטבע אינו עדיף מפירי.

ש"נ.

בענין אם עבד עברי נקנה בחליפין.
ר'.

בענין אם שכירות נקנית בחליפין.

של"ב (קטע "והנה תוסי"), של"ג
(קטע "וכתב" ולהלן שם).

בענין אם שאלה נקנית בחליפין.

של"ב (קטע "והנה תוסי"), של"ג
(קטע "וכתב").

קנין חצר

"חצר משום יד איתרביא".

של"ג (קטע "ברם לפ"ז").

בענין אם קנין חצר מועיל היכא שהחפץ
בולט חוץ להחצר.

של"א (קטע "גם י"ל" ולהלן שם).

השיטה שלקנין חצר צריכים שהחפץ יכנס
להחצר אחרי שהחצר נעשית שלו, אבל אם
כבר הי' שם כשקנה את החצר אינו קונה.

חלק ההערות דף כ"ו הערה כ"ו.

בענין אם קרקע נקנית בקנין חצר.
ש"ל*.

בענין מה שהשוכר קרקע יכול לקנות
חפצים ע"י קנין חצר.

של"ב (קטע "ועוד דאם" וקטע
"ובאמת").

בענין מה ששואל קרקע יכול לקנות חפצים
ע"י קנין חצר.

של"ג (קטע "וכתב הקצה"ח" וקטע
"ברם לפ"ז").

בענין היכא שיש קרקע שמושעבדת לו,
האם הוא יכול לקנות בקנין חצר על ידי
אותה קרקע שמושעבדת לו.

של"ב (קטע "ובאמת").

בענין אם גזלן שגזל קרקע יכול לקנות בה
ע"י קנין חצר.

של"ח (קטע ראשון).

בענין מה שפירש"י בב"ק דף ק"ח שאם
גזל קרקע והיתה פרה רבוצה בה הרי הוא

נעשה גזלן על הפרה משום קנין אגב ולא
פי' משום קנין חצר.

של"ח (קטע ראשון), ש"מ (קטע
אחרון).

קנין כסף

ע"י עוד בערך קידושין - קידושי כסף
ושטר.

בענין מה שחכמים תיקנו שמיכה תקנה
ולא מעות (לפי רבי יוחנן), ע"י בערך קנין
- דבר תורה מעות קונות או מיכה קונה.

בענין אם לקנין כסף צריכים שהכסף ינתן
בתורת תשלומין בשביל החפץ הנקנה (או
תחילת תשלומין), או האם הוא בגדר
מעשה בעלמא של עשיית קנין.

קצ"ו, רס"ב סק"ג (קטע "והנה
לעיל"), שכ"ט (קטע "ב").

הסוגיא בדף כ"ח ע"ב דנראה שסוברת
שמוכר במלוה מועיל.

שמ"ט.

שיטת הרמב"ם שמוכר במלוה מועיל.

שמ"ט סק"ב.

שיטת הר"י מיגש שהיכא שהקונה מוחל
על דמי מקח שהמוכר חייב לו ממקח אחר
אין בזה חסרון של מוכר במלוה.

שמ"ט סק"א.

שיטת ר"ת ששיראין לא צריכי שומא.

שמ"ח.

בענין אם "מדין עבד כנעני" איירי כשהנותן
הוא ממש שלוחו של הבעל או הקונה.

רצ"ד (קטע "ויש ליישב").

בענין היכא שמקדש ע"י שליח, האם
השליח יכול להשתמש בהכסף שלו (כלומר
של השליח) בלי מדין עבד כנעני.

רצ"ד (קטע "ויש ליישב").

עוד בענין מדין עבד כנעני.

רצ"ו (קטע "ועע"ש").

קנין מסירה

בענין אם צריכים מסירה מיד ליד.

שכ"ב.

אם צריכים מיד ליד האם צריכים ג"כ שיאמר לו תא חזק וקני.

שכ"ב.

שבקנין מסירה המקנה משתתף בעצם מעשה הקנין ע"י מסירה מיד ליד או ע"י תא חזק וקני, ותא חזק וקני אינו רק כדי לגלות שיש לו דעת מקנה.

שכ"ג סק"ב, שכ"ד (קטע "ולפי מה").

שיטת הרשב"ם שמישיכה מועילה רק בסימטא, ומסירה מועילה רק ברה"ר.

שכ"ד (קטע "ולפי הרשב"ם"), שכ"ה* סק"ז.

שיטת ר"ת שמסירה עדיפא ממישיכה, ומועילה גם היכא שמישיכה אינה מועילה.

שכ"ג סק"א, שכ"ה* סק"ז.

הטעמים לומר שמישיכה עדיפא ממסירה.

שכ"ג סק"ד.

השיטה שמסירה אינה מועילה בדברים קלים שאפשר למושכן.

שכ"ד (קטע "ולפי הסכמת").

ראי' מבבא מציעא דף ח' שלהלכה מסירה מועילה בבהמה.

ש"כ סק"ב.

דברי הרמב"ן שמסירה, וכן הגבהה, הרי הן בגדר תחילת מישיכה.

שכ"ג סק"ד.

הקושיא למה צריכים קנין מישיכה תיפוק לי' משום שבכלל מישיכה יש גם מעשה מסירה.

שכ"ד.

סברת המל"מ שהיכא שרצה לקנות במישיכה אינו קונה מדין מסירה כי המסירה קודמת להמישיכה והרי עוד לא רצה לקנות באותה שעה.

שכ"ג סק"ג, שכ"ד (קטע "וע"ע בחו"מ").

דברי היד רמה והרמב"ן והר"ן שכיון שמשך, גילה דעתו דלא ניחא לי' במסירה.

שכ"ד (קטע "ועיין בר"ן" וקטע "והנה בנוגע").

שגם רצון המקנה מעכב, וממילא אם המקנה רצה מישיכה אין הקונה יכול לקנות במסירה.

שכ"ד (קטע "ובב"ב").

בענין היכא שמסר עשר בהמות באפסר אחד.

שמ"ה.

שהיכא שהמוכר רוצה שהלוקח יקנה ע"י מסירה ואומר לו לך וקני, והבהמה נכנסה לחצר הקונה (ובכ"ה"ג אינו קונה בחצר) ושוב תפס בה הקונה, לא קנה, כי הבהמה כבר יצאה משליטת המוכר ולכן לא שייך לומר שהוא מוסרה עכשיו בשעת תפיסת הלוקח.

שכ"ג סק"ג.

קנין מישיכה

בענין מישיכה בקנין גניבה וגזילה, עי' בערך גניבה וגזילה - קנין גזילה.

בענין מה שחכמים תיקנו שמישיכה תקנה ולא מעות (לפי רבי יוחנן), עי' בערך קנין - כללי.

בענין אם מישיכה מועילה משום העובדא שהוא מושכו לרשותו, או האם היא מועילה משום עצם המעשה שהוא מושכו (ובענין למה לפ"ז אינה מועילה ברה"ר). וכן בענין אם הקנין הוא מצד עצם המעשה, או האם הוא מצד ההוראת בעלות שבדבר.

שי"ט, שכ"ג סק"א, שכ"ה סק"ג, שכ"ה* - יסוד קנין מישיכה.

שיש שני סוגים של מישיכה, א', כניסה לרשותו, ואפילו בלי שיעשה מעשה בהבהמה, וכגון ששכר את מקומה, ב',

מעשה משיכה, ואפילו אם הבהמה לא נכנסה עי"ז לרשותו.

שכ"ה סק"ו, שכ"ה* סקכ"א.

"קורא לה והיא באה או שהכישה במקל ורצתה לפניו": בענין מה הדין בקורא לה ורצתה לפניו או הכישה במקל והיא באה.

חלק ההערות דף כ"ב הערה ל"א.

דברי התוס' רי"ד שמיכת מטלטלין מועילה משום כניסה לרשות ולכן אינה מועילה ברה"ר, וכן לא היכא שהוא מרחיקם מאצלו, אבל משיכת בהמה מועילה משום עצם המעשה משיכה ומועילה אף ברה"ר וגם כשהוא מרחיקה מאצלו.

שי"ט סק"ב (קטע "ועיין עוד בתוס' רי"ד"), שכ"ה* סק"ה.

דברי הרמב"ן שמיסירה, וכן הגבהה, הרי הן בגדר תחילת משיכה.

שכ"ה סק"ד.

בענין למה רוכב קונה אף ברה"ר משום משיכה.

שי"ט סק"ב (קטע "ושניהם"), שכ"ה* סק"ד (קטע אחרון).

בענין מה שהגבהה מועילה ברשות שמוכר משא"כ משיכה.

שכ"ה סק"ג, שכ"ה* סק"י סק"ז.

בענין משיכה ברשות שאינה של שניהם אלא של אדם שלישי.

שי"ט סק"ב (קטע "וצריכים"), שכ"ה* סק"ד (קטע "וצריכים").

הסוברים שלפי רבי יוחנן שסובר דבר תורה מעות קונות, הגבהה ומשיכה הרי הן שתיהן רק מדרבנן, והסוברים שאפילו אם משיכה מועילה רק מדרבנן אבל הגבהה מועילה מן התורה, והסוברים איפכא דהיינו שאפילו משיכה מועילה מהתורה אבל הגבהה מועילה רק מדרבנן.

שכ"ה סק"ד בהערה השני', שכ"ה* סק"ד.

שיטת הרשב"ם שמיכה מועילה רק בסימטא, ומסירה מועילה רק ברה"ר.

שכ"ד (קטע "ולפי הרשב"ם"), שכ"ה* סק"ז.

שיטת ר"ת שמסירה עדיפא ממיכה, ומועילה גם היכא שמיכה אינה מועילה.

שכ"ג סק"א, שכ"ה* סק"ז.

הטעמים לומר שמיכה עדיפא ממסירה.

שכ"ג סק"ד.

השיטה שמסירה אינה מועילה בדברים קלים שאפשר למושכן.

שכ"ד (קטע "ולפי הסכמת").

ראי' מבבא מציעא דף ח' שלהלכה משיכה מועילה בבהמה.

ש"כ סק"ב.

הקושיא למה צריכים קנין משיכה תיפוק ל' משום שבכלל משיכה יש גם מעשה מסירה.

שכ"ד.

דברי היד רמה והרמב"ן והר"ן שכיון שמשך גילה דעתו דלא ניחא ל' במסירה.

שכ"ד (קטע "ועיין בר"ן" וקטע "והנה בנוגע").

שגם רצון המקנה (לאותו דרך קנין שלמעשה הועיל) מעכב, וממילא אם המקנה רצה משיכה אין הקונה יכול לקנות במסירה.

שכ"ד (קטע "ובב"ב").

סברת המל"מ שהיכא שרצה לקנות במשיכה אינו קונה מדין מסירה כי המסירה קודמת להמשיכה והרי עוד לא רצה לקנות באותה שעה.

שכ"ג סק"ג, שכ"ד ("וע"ע בחו"מ").

הסברא שמה שקרקע אינה נקנית במשיכה הרי זה רק כי במציאות לא שייך, אבל אילו הי' שייך במציאות, אז גם קרקע היתה נקנית במשיכה, ושלכן עבד כנעני נקנה במשיכה אע"פ שהוקש לקרקע.

רפ"ד (קטע "והנה כבר" ולהלן שם), ש"ל* סק"א.

בענין מה שעבד כנעני נקנה במשיכה אע"פ

שהוקש לקרקע, ואילו עציץ נקוב אינו נקנה במשיכה.

רפ"ד (קטע "מיהו עיין בנתיח"מ").

בענין אם מה שמשיכה מועילה גבי עבד כנעני הרי זה באמת מדין קנין משיכה (כהנ"ל) או האם זה מדין קנין חזקה.

רפ"ד (קטע "וע"ע באבן האזל").

בענין מה שהגבהה מועילה גם בדבר שאין דרכו בכך משא"כ משיכה.

שכ"א (קטע "ולכאורה"), שכ"ה סק"א, שכ"ה* סק"ו.

שי"ז (קטע "וע"ע ברא"ש").

קרבן פר העלם דבר של ציבור, ופר כהן משיח

בענין אם רק הכהן המשיח כשר להקריב פר העלם דבר של ציבור, או האם גם כהן הדיוט כשר. וכן בענין אם יש לכה"פ דין לכתחילה שיקריבנו הכהן המשיח. וכן בענין אם פר כהן המשיח שוה לפר העלם דבר של ציבור בענין מי מקריבו.

חלק ההערות דף ל"ו הערות ל"ח ומ'.

קריאת שמע

בענין שיוציאים ידי החיוב של תלמוד תורה ע"י קריאת שמע שחרית וערבית. שס"ב.

קריעה

בענין הקורע על המת בשבת. שס"ט בההערה.

קרקע

בענין "קרקע" בדיני התורה, ומה מיקרי קרקע, ע"י בהערך הפרטי של הדין ההוא.

בענין עציץ נקוב, ע"י בערך עציץ.

ראש ישיבה

בענין דברי הגמ' (חולין דף קל"ד ע"ב) ש"גדלהו משל אחיו" נוהג גם בראש ישיבה ולא רק בכהן גדול. שצ"ו (קטע "ואולי י"ל").

רב ותלמיד

בענין מאיפוא ילפינן כבוד ומורא רבו וקימה בפני רבו. שצ"ז.

המחלוקת בין רבי יוסי ורבי יהודה בב"מ דף ל"ג ע"א בענין מי נחשב רבו, ושיטות הפוסקים בענין במה פליגי.

שצ"ח (קטע "ועכ"פ").

קנס

בענין מתי חל החיוב של קנס, האם בשעת המעשה, או האם בשעת גמר דין.

שט"ו (קטע "שוב ראיתי" ולהלן שם), שי"ז.

בענין מתי חל החיוב קנס של שן ועין.

שט"ו (קטע "והנה בדברינו" ולהלן שם), שי"ז.

בענין אם יש חיוב מדיני שמים לשלם קנס כשאין ב"ד מחייבים אותו.

שט"ו (בענין אם יש לחלק בין היכא שהוא פטור מדיני אדם משום מודה בקנס לבין שאר ציורים, וכן בענין אם שייך לחלק ולומר שרק מהקנס של שן ועין הרי הוא פטור אפילו מדיני שמים).

המחלוקת בין הראב"ד והרא"ש בנוגע לאם בכבל וכן בזה"ז משמתינן ל"י עד שהוא מפייס את הניזק בדמים אע"פ שאין דנין דיני קנסות.

שי"ז (קטע "מיהו באמת").

המחלוקת בין הר"ם הלוי והרא"ש אם הניזק יכול לתפוס גם קנס שהוא יותר ממה שהזיק כמו כפל (עכשיו שאין דנין דיני קנסות) או האם רק בחצי נזק קנסא.

שי"ז (קטע "וע"ע ברא"ש").

בענין אם תפיסת הניזק מועילה מדינא או האם הוי רק תקנתא.

בענין כבוד לרבו של רבו.

ש"ע (קטע "ויש לעיין").

שרב מופלג הוא כמו רבו מובהק.

שצ"ו (קטע "והנה עיין במחבר"), חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"ג (מדברי שם יוצא שאינו כרבו מובהק).

יסוד הדין של רבו שאינו מובהק, והחיוב של התלמיד כלפיו.

שצ"ח.

שבפני רבו מובהק צריך לעמוד עד שישב במקומו, וכתב הגר"א שלומדים כן מנשיא ושיש לבאר כהנ"ל, דהיינו משום שהנשיא, שהוא רב מופלג, הרי הוא כמו רבו מובהק.

שצ"ו (קטע "והנה עיין במחבר").

הקושיא למה בפני רבו מובהק צריך לקום כמלא עיניו, הלא הוי קימה שאין בו הידור.

שצ"ט.

הסברא שיש קיום מצוה אם קם אפילו אם רבו לא הרגיש בהקימה.

חלק ההערות דף ל"ג הערה מ"ד.

הדרך שיש בכבוד רבו חומרא שאין בכבוד נשיא.

חלק ההערות דף ל"ג הערה מ"א.

בענין שאילת הגמ' בבנו והוא (הבן) רבו (של האב), האם יש חיוב קימה על הבן, וכן על האב: בענין מה יהי' בבנו ואינו רבו מובהק של האב אבל הוא רבו שאינו מובהק, או סתם חכם שהוא יותר גדול ממנו.

שצ"ח (קטע "והנה עיין"), שצ"ט

(קטע "ועתה").

בענין היכא שאינו דר בבית הרב, רק שבא לבקר, ואין שם איש אחר עמהם בבית, וקם בפני רבו פעם אחת, ושוב עמד רבו פעם שני, האם התלמיד חייב לקום פעם שני.

חלק ההערות דף ל"ג הערה מ"ו.

בענין המחלוקת אם רב שמחל על כבודו

כבודו מחול או לא, וכן בענין הטעם של תורתו דילי' היא.

שצ"ד.

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאע"פ שרב שמחל על כבודו כבודו מחול אבל על בזיונות אינו יכול למחול

שע"ב סק"א, שפ"ג, (שפ"ד), (שפ"ה), שצ"א (קטע "מיהו אולי"), שצ"ה סק"א, שצ"ו (קטע "ברם אולי"), חלק ההערות דף ל"ג הערה י"ט.

דברי הגרי"ז על רב שמחל על כבודו כבודו מחול: שמחילה מועילה רק על הדברים המיוחדים שהוא חייב לרבו אבל לא על הדברים שחייבים לכל ת"ח כי הדברים שחייבים לכל ת"ח הרי הם בגדר מצוה כלפי שמיא.

שע"ב סק"ג בההערה, שפ"ה (קטע אחרון), שצ"ד, שצ"ה סק"ד (קטע אחרון), ת"י (קטע "וכהיסוד").

הדרך שברבו הדין כבוד שנתחדש הוא דין כבוד להגברא ולא רק לתורתו, אבל הדין כבוד לכל ת"ח הוא רק לתורתו.

שצ"ד (קטע "וי"ל").

הדרך שגם הדברים המיוחדים שהוא חייב לרבו מובהק הרי הם דין כבוד לתורתו, ואינם בגדר דין כבוד להגברא, אלא שמאחר שהוא רבו הרי הוא חייב בחיוב יותר חזק לכבד את תורתו ולכן הרי הוא חייב לעשות לרבו דברים שאינו חייב לעשות אותם לתלמיד חכם שאינו רבו.

שצ"ד (קטע אחרון).

שהיכא שאין כבודו מחול, אם מחל, לא רק האדם שאינו מכבד הרי הוא עובר על איסור, אלא גם המוחל עובר על איסור.

שצ"ב.

בענין אם "תבוא מאירה למי שמאכיל את אביו מעשר עני" אמור גם על מי שמאכיל את רבו מעשר עני.

חלק ההערות דף ל"ב הערה י"א*.

בענין אין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב.

חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"ה (בענין היכא שפליג ל"י רבו יקרא).

דברי הרמ"א שאין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב הרי זה רק אם גם המכבד הוא תלמידו של ההוא רב, ודברי השארית יוסף שחולק עליו.

ש"ע (קטע "ויש לעיין" וקטע "מיהו הש"ך").

רבעי

בענין מה שמשמע מדברי ר"ת שרבעי אסור בהנאה, והרי הדבר אינו כן.

תי"ט (קטע "מיהו צ"ע").

הסברא שהאיסור של רבעי תלוי הוא בערלה, דעצם הדבר שחל איסור של ערלה הרי זה גורם בדרך ממילא שבהשנה הרביעית יהי' עליו דין של רבעי אפילו בציוור שהילפותא שיש ערלה אינה מתאימה לרבעי.

תי"ט (קטע "ובאמת").

בענין אם סופו של העשה של רבעי הוא רק עשה לאכול בירושלים ואם אינו אוכל יש כאן רק ביטול עשה, או האם נכלל בזה גם איסור עשה על אכילתו חוץ מירושלים.

תי"ט (קטע "ועכ"פ" וקטע אחרון).

שאת"ל שיש בזה איסור עשה יש מקום לומר שהאיסור עשה הרי הוא ביסודו האיסור של ערלה רק שבהשנה הרביעית התורה נתקה את האיסור מחומר של לאו לחומר של עשה.

תי"ט (קטע "ואולי").

רוב

בענין אם ספק ערלה מותר בחוץ לארץ גם כשיש רוב לצד האיסור.

תט"ו.

בענין אם ספיקא דרבנן לקולא גם כשיש רוב לצד האיסור.

תט"ו ובההערה הראשונה שם.

בענין היכא שיש רוב לצד האיסור, אבל אין זה מספיק כדי לאסור, אלא הרי זה

נשאר מותר, רק שבהמקרה שלפנינו יש ספק אם יש רק רוב לאיסור או האם כולו לאיסור, האם זה אסור או לא. וכן בענין היכא ששפיר מספיק ברוב כדי לאסור אבל יש ספק אם יש רוב או אם הוי מחצה על מחצה.

חלק ההערות דף ל"ו הערה ס"א.

ריש גלותא

שהריש גלותא אינו צריך להיות תלמיד חכם.

שצ"ו (קטע "ואולי יצויר").

בענין אם גם בריש גלותא נוהג הדין כבוד שנוהג בנשיא הסנהדרין.

שצ"ו (קטע "ואולי יצויר").

שהנשיא של הסנהדרין כפוף בשררתו וכבודו להריש גלותא.

שצ"ו (קטע "ואולי יצויר").

רשע

בענין אינו עושה מעשה עמך, ע"י בערך עושה מעשה עמך.

בענין "אחיק", ע"י בערך אחיק.

בענין "עמיתך", ע"י בערך עמיתך.

בענין כיבוד אב כלפי אביו רשע, ע"י בערך אביו כיבוד אב - אביו רשע.

שאל המלך

בענין דברי הכסף משנה ששאל הי' זקוק למשיחה אע"פ שלא הי' מבית דוד משום שהי' המלך הראשון על ישראל, ועוד דרכים בזה.

שצ"ג (קטע "והנה ע"י בכ"מ" ולהלן שם).

שבועה

יסודו של הגרש"ש בביאור דברי הרשב"א ששבועת מודה במקצת ושבועת עד אחד ושבועת השומרים הרי הן גם בגדר חיוב להתובע ולא רק בירורים לב"ד כדי להפטור.

שמ"ז (קטע "מיהו עיין" וקטע אחרון).

הוא קנין בגוף הדבר לפירותיו ולתשמישיו לזמן, או האם הם קונים רק את הפירות והתשמישים, או האם הם בגדר שיעבוד דהיינו שהחפץ משתעבד לו לפירות ולתשמיש.

רכ"ח, רפ"ו סק"א (קטע "מיהו יש לומר"), של"ב, של"ג, שמ"ג (קטע אחרון").

הדרך שבשאלה יש רק התחייבות מצד המשאיל לתת להשואל להשתמש אבל אין השואל מקבל שום קנין או שיעבוד.

של"ג (קטע "גם יש אפשרות").

בענין אם שאלה נקנית בחליפין.

של"ב (קטע "והנה תוסי'"), של"ג (קטע "וכתב הקצה"ח" וקטע "ברם לפ"ז").

בענין מה ששואל קרקע יכול לקנות חפצים ע"י קנין חצר.

של"ג (קטע "וכתב הקצה"ח" וקטע "ברם לפ"ז").

שוטה

ע"י בערך קטן וקטנה.

שומר

בענין אם יש לשומרים קנין מסוים בגוף הפקדון.

של"ב (קטע "שוב שמעתי").

בענין למה נחשב פקדון ברשות המפקיד כשהוא בבית השומר.

של"ב (קטע "שוב שמעתי").

יסודו של הגרש"ש ששבועת מודה במקצת ושבועת עד אחד ושבועת השומרים הרי הן בגדר חיובים להתובע ולא בירורים לב"ד כדי להפטר.

שמ"ז (קטע "מיהו עיין").

הדרך שרק שבועת השומרים היא חיוב להתובע ולא בירור לב"ד כדי להפטר.

שמ"ז (קטע "מיהו לכאורה").

שטרות

"שטר אפסירא דארעא הוא": בענין אם

הדרך שרק שבועת השומרים היא גם בגדר חיוב להמפקיד ולא רק בגדר בירור לב"ד כדי להפטר, אבל שבועת ע"א ושבועת מודה במקצת הן רק בגדר בירורים לב"ד.

שמ"ז (קטע "מיהו לכאורה").

הדרך ששבועת סוטה היא חיוב להבעל ולא בירור.

שמ"ז (קטע "מיהו עיין").

שבעה עמים

בענין לא תתחתן בם, ע"י בערך לא תתחתן בם.

בענין אם יפת תואר הותרה גם בשבעה עמים, ע"י בערך יפת תואר.

שדה אחוזה

בענין המחלוקת אם גאולת קרובים היא מצוה או רשות.

רע"א.

(שחייבים לפדות עבד עברי שנמכר לגוי, וגם הקרוב שהוא יותר רחוק חייב כשאינן ידם של הקרובים טפי משגת לפדות. ויש מחלוקת בענין אם אפילו משפחת האם חייבת לגאול כשאינן משפחת האב או כשאינן להם כסף.)

רע"א (קטע אחרון).

גדר "נגאל לחצאין".

רס"ה - רס"ח.

בענין אם במקדיש שדה אחוזה תחילת הדין היא שאין השדה חוזרת אליו אם לא פדה עד היובל, ורק כתוצאה מזה אמרה התורה שהיא יוצאת להכהנים, או האם תחילת הדין היא שהתורה אמרה שהיא יוצאת לכהנים ביובל ורק כתוצאה מזה אין השדה חוזרת אליו ביובל.

ע"ר.

בענין מקדיש שדה אחוזה ומכר אותה הגזבר, האם המקדיש יכול עוד לגאול.

חלק ההערות דף כ"א הערה ה'.

שואל

בענין אם יסוד הדין של שאלה ושכירות

הקונה את השדה קונה את השטר בקנין אגב או האם גם בלא קנין אגב. של"ד.

דרכו של ר"ת שגוי אינו יכול לקנות עבד עברי בשטר, וכן אפילו קרקעות בשטר, כי אינו בתורת גיטין וקידושין. ר"א, ר"א.

שילה

גדר משכן שילה.

חלק ההערות דף ל"ז הערה י"ט.

שילוח הקן

המחלוקת בין תוס' והרמב"ן בענין אם הלאו של לא תקח האם על הבנים הוא על עצם העובדא שלא שילח, או האם הלאו הוא על זה שאינו מקיים את העשה של שילוח.

ת"ב.

שיטת הר"ר יוסף מארץ ישראל שהלאו נחשב יותר חמור מסתם לאו כיון שיש עמו גם עשה.

ת"ג.

בענין למה כדי לחייב אשה בשילוח הקן צריכים את הטעם שהוא מצות עשה שלא הזמן גרמא, הלא אפילו אם הי' נחשב בגדר מצוה שהזמן גרמא, אבל הרי אשה חייבת בהלא תעשה, וא"כ נקיש את העשה להלא תעשה כמו גבי מצות מצוה.

חלק ההערות דף ל"ד הערה א'.

שיעבוד

בענין אם מספיק בשיעבוד כדי שיוכל לקנות בקנין חצר ע"י אותה קרקע שמשועבדת לו.

של"ב (קטע "ועוד דאם" וקטע "ובאמת").

דברי רבינו אליהו בתוס' בכתובות דף נ"ד ע"ב שאדם יכול לחדש על עצמו חיוב לשלם לחבירו.

של"ג (קטע "גם יש").

שבשיעבודא דרבי נתן ליכא שום חיוב על השלישי כשהוא בא לשלם שישלם דוקא להראשון ולא להאמצעי.

חלק ההערות דף ט"ו הערה ו'.

דברי התומים שאם שיעבודא דאורייתא אז שיעבודא דר"נ קאי רק על השיעבוד נכסים ולא על שיעבוד הגוף.

ר"ד סק"ד.

השיטה שבצדקה לא אמרינן שיעבודא דרבי נתן, וממילא המלוה של העני אינו יכול להוציא מהבעל הבית שחייב לתת צדקה לעני.

ר"ד סק"ג.

השיטה שאמרינן שיעבודא דרבי נתן רק בגביית חוב אבל לא בגביית שכירות, דהיינו שהבעל חוב של הפועל אינו יכול להוציא מהבעל הבית של הפועל את השכר שהוא חייב להפועל.

ר"ד סק"ב.

שכחה

ע"י בערך לקט שכחה ופאה.

שכירות

מהות שכירות

בענין אם יסוד הדין של שאלה ושכירות הוא קנין בגוף הדבר לפירותיו ולתשמישיו לזמן, או האם הם קונים רק את הפירות והתשמישים, או האם הם בגדר שיעבוד דהיינו שהחפץ משתעבד לו לפירות ולתשמיש.

רכ"ח, רפ"ו סק"א (קטע "מיהו יש לומר"), של"ב, של"ג, שמ"ג (קטע אחרון").

בענין "שכירות ביומי" מכירה היא, ובענין אם אמרינן כן רק לענין אונאה או האם גם לענין שאר דברים.

רכ"ח, רפ"ו סק"א (קטע "מיהו יש לומר"), של"ב (קטע "ובקובץ שיעורים"), של"ג (קטע "וכתב הקצה"ח").

בענין אם יש לשכיר דינים מסוימים של עבד עברי יען ששכירות היא מכירה ביומי'.

רכ"ח, של"ב (קטע "ובקובץ").

בענין אם שייך שיעשו שני בני אדם ביניהם דין שכירות בלא מעות או האם חייב להחשב שאלה.

של"ג (קטע "והנה חזינן").

דיני הקנין שפועל שכירות

בענין אם שכירות נקנית בחליפין.

של"ב (קטע "והנה תוס'"), של"ג (קטע "וכתב" ולהלן שם).

בענין אם יכולים לקנות מטלטלין אגב שכירות קרקע כמו שאפשר לקנות אגב קנין של בעלות גמורה על הקרקע.

של"ב (קטע "וכן מוכח" וקטע "והנה הרמ"א"), של"ג.

בענין היכא שמקצת הקרקעות הן במכר ומקצתן בשכירות, האם מועילה חזקה באחת מהן לקנות את כולן כמו היכא שכולן הן במכר או כולן בשכירות.

של"ב (קטע "ועיין עוד לקמן"), שמ"ג (קטע "ויש להוכיח").

בענין אם השוכר יכול למחול על הזכות להשתמש, או האם המחילה אינה מועילה וממילא הרי הוא יכול לחזור בו ולהשתמש.

של"ב (קטע "ועיין עוד בריב"ש").

כחו של השוכר בהדבר המושכר

בענין מה שהשוכר קרקע יכול לקנות חפצים ע"י קנין חצר.

של"ב (קטע "ועוד דאם" וקטע "ובאמת").

שכר ועונש

בענין המימרא של רבי יעקב ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא: למה לא קשה על זה מכל היעודים שבהתורה של מתן שכר גשמי.

חלק ההערות דף ל"ט הערה י"ט.

בענין אכילת פירות בעוה"ז.

חלק ההערות דף ל"ט ע"ב ודף מ' ע"א.

שמה שמצוה מגינה על אדם שלא יחטא הרי זה בגדר שכר.

חלק ההערות דף ל"ט הערה כ"ה.

בענין אם מצוה מגינה אפילו במקום סולם רעוע.

חלק ההערות דף ל"ט הערה כ"ח.

בענין אם גוי שנוטל לולב וכדומה מקבל שכר של אינו מצוה ועושה.

חלק ההערות דף ל"א הערה י"ד.

בענין שהעונש על לאוין הוא יותר גדול מהעונש על ביטול מצות עשה.

ת"ב בההערה הראשונה.

דברי הרמב"ם והמאירי בענין אם לאו שאין לוקין עליו קל בעונשו בידי שמים ממלקות ארבעים.

ת"ב בההערה הראשונה.

בענין אם הלכה למשה מסיני חמורה כמו לאו הכתוב בתורה.

רע"ז סק"ב.

דברי הרמב"ם בפיה"מ בפ"ב ממס' אבות שהטעם למה עוסק במצוה פטור מן המצוה הרי זה כי אין אתה יודע מתן שכרן של מצות.

ת"ב בההערה הראשונה.

שכר שכיר

השיטה שאמרינן שיעבודא דרבי נתן רק בגביית חוב אבל לא בגביית שכירות, דהיינו שהבעל חוב של הפועל אינו יכול להוציא מהבעל הבית של הפועל את השכר שהוא חייב להפועל.

ר"ד סק"ב.

בענין היכא שהשכיר עצמו לשש שנים, וחלה שלש שנים, האם הוא חייב להשלים, או האם אינו חייב להשלים כמו שעבד עברי אינו חייב להשלים אם חלה שלש שלש שנים מתוך השש.

חלק ההערות דף י"ז הערה י"ג.

שליחות

בענין היכא שמקדש ע"י שליח האם השליח יכול להשתמש בהכסף שלו בלי "מדין עבד כנעני".

רצ"ד (קטע "ויש ליישב").

"כל דאיהו לא מצי עביד שלוחי נמי לא מצי עביד": בענין אם הוא מצד הסברא או האם הוא משום דילפינן מאתם גם אתם שצריכים שגם המשלה יכול.

רצ"ח (קטע "ברם באמת"), ש', ש"כ סק"א.

בענין אין שליחות לקטן (דהיינו שא"א שקטן יהי שליח): דברי הרא"ש בדף ט' ע"א וי"ט ע"א דהיכא שהדבר הוא לתועלת הקטן אז קטן שפיר יכול להיות שליח. רנ"ח.

שמואל הרמתי

דברי המדרש תהלים שהי' לשמואל דין מלך כמו משה.

שצ"ג (קטע "מיהו יש להקשות על הדרך הזה").

שמיטה - יובל

שלפי רש"י יוצא שהשאלה אם נהגה השמטת כספים במדבר תלוי בהמחלוקת בין רבי ורבנן בענין אם שמיטה נוהגת בזה"ז מהתורה.

ת"כ.

הסברא שאע"פ שהשמטת כספים אינה תלוי בארץ אבל הרי היא נוהגת רק כשחל על השנה שם של שנת שבע למנין השנים של שמיטה, ומנין זה לא הי' נוהג עוד במדבר, ומש"ה לכו"ע גם השמטת כספים לא נהגה אז.

ת"כ.

בענין אם יסוד הדין של יציאות שש ויובל הוא שהדבר נמכר רק עד הפרקים ההם, או האם זה נקרא שהמכירה היתה לעולם רק שהפרקים הנ"ל הרי הם בגדר הפקעות מצד התורה הבאה לאחר מכאן.

קצ"א*.

שמן המשחה - משיחה

בענין דברי הכסף משנה ששאל הי' זקוק למשיחה אע"פ שלא הי' מבית דוד משום שהי' המלך הראשון על ישראל, ועוד דרכים בזה.

שצ"ג (קטע "והנה עי' בכ"מ" ולהלן שם).

שער (הגוף)

בענין פאות הראש והזקן, עי' בערך פאות.

תורה

בענין החיוב ללמד את בנו תורה, עי' בערך אב ואם - בן ובת.

בענין "בן י"ח לחופה", ופרטי הדינים בענין איחור קיום המצוה לשם לימוד תורה.

שס"ד.

בענין אם מצות תלמוד תורה מחייבת ללמוד כל היום או לא, ובענין "אי בעי פטר נפשי בקריאת שמע שחרית וערבית".

שס"ב.

בענין מה נחשב תורתו אומנתו.

שס"ב.

תחיית המתים

שיטת הרמב"ן שעולם הבא, דהיינו הזמן של קבלת שכר, הוא לאחר תחיית המתים, וגם הגוף יקבל אז שכר, ועד אז הנשמה נגזזת. ושיטת הרמב"ם שקבלת שכר הוא בעולם הנשמות לאחר מיתה, וזהו מה שנקרא עולם הבא.

חלק ההערות דף ל"ט הערה כ"א.

תלמיד

עי' בערך רב ותלמיד.

תלמיד חכם

בענין אם יש חיוב מורא כלפי סתם תלמיד

חכם שאינו רבו, או האם יש רק חיוב כבוד.

שצ"ז.

בענין אם יש חיוב לכסות ראשו בפני תלמיד חכם.

חלק ההערות דף ל"ג הערה ט"ו.

בענין המחלוקת אם רב שמחל על כבודו כבודו מחול או לא, וכן בענין טעמא דתורתו דילי' היא.

שצ"ד.

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאע"פ שרב שמחל על כבודו כבודו מחול אבל על בזיונות אינו יכול למחול.

שע"ב סק"א, שפ"ג, (שפ"ד), (שפ"ה), שצ"א (קטע "מיהו אולי"), שצ"ה סק"א, שצ"ו (קטע "ברם אולי"), חלק ההערות דף ל"ג הערה י"ט.

דברי הגרי"ז על רב שמחל על כבודו כבודו מחול: שמחילה מועילה רק על הדברים המיוחדים שהוא חייב לרבו אבל לא על הדברים שחייבים לכל ת"ח כי הדברים שחייבים לכל ת"ח הרי הם בגדר מצוה כלפי שמיא.

שע"ב סק"ג בההערה, שפ"ה (קטע אחרון), שצ"ד, שצ"ה סק"ד (קטע אחרון), ת"י (קטע "וכהיסוד").

הדרך שברבו הדין כבוד שנתחדש הוא דין כבוד להגברא ולא רק לתורתו, אבל הדין כבוד לכל ת"ח הוא רק לתורתו.

שצ"ד (קטע "וי"ל").

הדרך שגם הדברים המיוחדים שהוא חייב לרבו מובהק הרי הם דין כבוד לתורתו, ואינם בגדר דין כבוד להגברא, אלא שמאחר שהוא רבו הרי הוא חייב בחיוב יותר חזק לכבד את תורתו ולכן הרי הוא חייב לעשות לרבו דברים שאינו חייב לעשות אותם לתלמיד חכם שאינו רבו.

שצ"ד (קטע אחרון).

שהיכא שאין כבודו מחול, אם מחל, לא רק

האדם שאינו מכבד הרי הוא עובר על איסור, אלא גם המוחל עובר על איסור.

שצ"ב.

שרב מופלג הוא כמו רבו מובהק.

שצ"ו (קטע "והנה עיין במחבר"), חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"ג.

גדר יניק וחכים.

שצ"ח (קטע אחרון).

בענין אם הטעם למה אינו עומד בפני זקן או חכם עד שמגיע לד' אמותיו הרי זה כי קימה כשהוא חוץ לד' אמותיו הרי היא בגדר קימה שאין בה הידור, או האם זה שיעור עצמי במצות קימה, ואדרבה מזה נובע דהוי קימה שאין בה הידור.

שצ"ט.

בענין מה ששמואל אמר לרב יהודה לעמוד בפני רב יחזקאל אביו כי הוא בעל מעשים: האם הכוונה היא שזה מחייב אותו לעמוד משום כיבוד אב, או האם זה חיוב מיוחד של עמידה בפני בעל מעשים.

ת'.

תנאי

בענין תנאי שאי אפשר להתקיים.

ש"ז, ש"ח, שי"ב.

קושיית הראשונים איך שייך לומר שבמתנה על מה שכתוב בתורה התנאי בטל והמעשה קיים, הלא סוף סוף אינו רוצה את המעשה בלי קיום התנאי, ותירוצייהם.

ש"ח, (ש"ט - שי"ג), חלק ההערות דף י"ט הערה מ"ג.

המחלוקת בין הרמב"ן והרשב"א אם הטעם למה בדבר שבממון תנאו קיים הרי זה משום שהוא מתנה שהלה ימחול והדבר מתבצע בלי החלק של ממון משום שהוא מוחל (הרשב"א), או האם הכוונה היא שמכיון ששייך מחילה הרי הוא יכול באמת להתנות שהחלק של ממון לא יחול (הרמב"ן).

ש"י, חלק ההערות דף י"ט הערה מ"ד.

תנופה

שתנופה אינה מעכבת.

חלק ההערות דף ל"ו הערה כ"ח.

תנ"ך

בענין אם האב חייב ללמד את בנו גם נביאים וכתובים, ע"י בערך אב ואם - בן ובת.

בענין אם נביאים וכתובים נחשבים תורה שבכתב, או תורה שבעל פה שנצטוו אח"כ לכותבם.

שס"ה בההערה.

תפיסה

ע"י בערך מוחזק.

תרומות ומעשרות

הדרך שהאיסור של טבל הוא תוצאה מהחיוב של הפרשת תרומות ומעשרות.

חלק ההערות דף ל"ז הערה י"ד.

בענין אם "תבוא מאירה למי שמאכיל את אביו מעשר עני" אמור גם על מי שמאכיל את רבו מעשר עני.

חלק ההערות דף ל"ב הערה י"א*.

גמרות ומפרשים במס' קידושין שנזכרים שלא במקומם

ד' ע"א, בגר דאילונית.
חלק ההערות דף י"ד הערה י"ז.
ד' ע"א, בגרות שמוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות אדון.
רי"ט.
ד' ע"ב, ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בכיאה, זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בכיאה.
רי"א.
ד' ע"ב, רש"י ד"ה שכן יוצאה בכסף.
חלק ההערות דף י"ד הערה כ"ב.
ד' ע"ב, תד"ה מעיקרא (רבינו נתנאל).
קצ"ח, חלק ההערות דף י"ד הערה מ"ב.
ה' ע"א, מילי דהאי שטרא לחוד ומילי דהאי שטרא לחוד, ודעת רבא שאינו סובר סברא זו.
רצ"ה (קטע ראשון).
ה' ע"א, מילי דהאי כספא לחוד ומילי דהאי כספא לחוד, ופירש"י על זה.
רצ"ג, חלק ההערות דף כ"ג הערה ט'.
ה' ע"א, רש"י ד"ה שטר שאין פודין בו הקדשות, ורשב"א שם על דבריו.
ר"י, חלק ההערות דף ט"ז הערה י"א.
ה' ע"א, רש"י ד"ה באמה העברי' בע"כ.
רנ"ט.
ה' ע"א, תד"ה שכן ישנן בעל כרחה (שיעור הוא בעל כרחה רק שהוא צריך להודיעה).
רמ"ב סק"ג (קטע אחרון), רמ"ז, רמ"ח (קטע "ותי"), רנ"ט, (רס"ד קטע "ועי' בהמקנה"), חלק ההערות דף י"ט הערה י"ח והערה כ"ז.

ב' ע"א, תד"ה בפרוטה (דברי תוס' ויתר הראשונים בענין למה צריכים פסוק בע"ע למימר ששו"כ ככסף).
רל"ח (קטע אחרון).
ב' ע"א, בא"ד (שארין פודים את הבן בקרקע).
חלק ההערות דף כ"ט הערה כ"ט*.
ב' ע"א, רמב"ן ד"ה והיבמה (בענין למה עבד עברי אינו נקנה בחזקה).
רט"ז סק"ג.
ג' ע"א, למעוטי חליפין.
ר"ס.
ג' ע"א, תד"ה ואשה (קושיית תוס' שנילף שאשה נקנית בחזקה מקיחה קיחה, ותירוק הראשונים על זה).
רט"ז סק"ג, רפ"ד (קטע אחרון).
ג' ע"א, בא"ד (ש"מכסף מקנתו ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים), דהיינו חליפין, בא למעט שעבד עברי אינו נקנה בחליפין, ולא שלגוי אין קנין חליפין).
ר' (קטע "והנה תוס'").
ג' ע"ב, בנעורי' בית אבי' כל שבח נעורים לאבי'.
רנ"ז.
ג' ע"ב, מה אמה מעשה ידי' לרבה וכו'.
חלק ההערות דף י"ט הערה מ"ה.
ג' ע"ב, תוס' המשך ד"ה ואשה (שריבוני קנינים גמרינן מהיקישא דאמה העברי' לאחרת ולא מיעוט קנינים, וכן שהג"ש של חילול חילול נאמרה רק לחומרא).
חלק ההערות דף כ' הערה י"ג.
ד' ע"א, ויצאה חנם אלו ימי בגרות, אין כסף אלו ימי נעורת.
חלק ההערות דף י"ד הערה ט"ו.

ו' ע"א, הרי את המיועדת לי.

חלק ההערות דף י"ט הערה ל"ד*.

ו' ע"ב, גופו של גט שחרור וכו' הרי אתה לעצמך.

רי"ד.

ו' ע"ב, המקדש במלוה אינה מקודשת, ורש"י בביאור מלוה להוצאה ניתנה.

שמ"ט סק"א (קטע "ויש ליישב" ולהלן שם).

ו' ע"ב, בפדיון הבן בנו פדוי (במתנה על מנת להחזיר).

שנ"ט.

ו' ע"ב, לפי שאין אשה נקנית בחליפין.

ר"ס.

ו' ע"ב, רש"י ד"ה לא צריכא דארווח לה זמן.

חלק ההערות דף י"ט הערה כ"ח והערה ל'.

ז' ע"א, מדין ערב.

רנ"ב, רנ"ג.

ז' ע"א, בענין איך ילפינן "מדין עבד כנעני" מעבד כנעני לשאר מקומות.

רצ"ו (קטע "ועע"ש").

ז' ע"א, עוד בענין מדין עבד כנעני.

חלק ההערות דף כ"ג הערה ז' והערה ט"ו.

ז' ע"א, מדין עבד כנעני, ופירש"י דאיירי שהבעל עשאו שליח.

רצ"ד (קטע "ולכאורה הי' נראה").

ז' ע"א, שיטת רש"י שכל אדם הוקש לקרקע ולא רק עבד כנעני.

קצ"ד, רכ"ז, חלק ההערות דף י"ד הערה כ', דף כ"ח הערה י"א.

ז' ע"א, תד"ה אם כן.

רכ"ז, (חלק ההערות דף כ"ח הערה י"א).

ח' ע"א, בתורת כסף הוא נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין.

ו' (קטע "והנה תוס").

ח' ע"ב, מנה אין כאן משכון אין כאן.

ר"י (קטע "והנה הרשב"א").

ח' ע"ב, תד"ה משכון.

חלק ההערות דף י"ט הערה כ"ו.

ט' ע"א, והלכתא שיראי לא צריכי שומא.

חלק ההערות דף כ"ח הערה כ"ב.

ט' ע"א, תד"ה והלכתא (שיטת ר"ת).

שמ"ח.

י' ע"א, עד שיהיו שוין כאחד דברי ר' אושעיא.

חלק ההערות דף י"ט הערה ז'.

י' ע"א, ביאה נשואין עושה או אירוסין עושה.

רמ"א סק"ב.

י"א ע"ב, טעמייהו דבית שמאי כדחזקי'.

קצ"ז.

י"ד ע"ב, אשכחן מכרוהו ב"ד הואיל ונמכר בעל כורחו מוכר עצמו מנלן.

ר"ו (קטע ראשון), חלק ההערות דף ט"ו הערה ט'.

י"ד ע"ב, רש"י ד"ה ויתר על שש.

חלק ההערות דף ט"ו הערה כ"ב.

י"ד ע"ב, תד"ה מוכר (קושייתם שנילף שאמה העברי' נקנית בכסף בשכיר שכיר מנמכר לעכו"ם), ודברי המהרש"א והמהר"ם והפ"י שם.

ר"ט.

י"ד ע"ב, בא"ד, דברי ר"ת (וספר המקנה שם בד"ה ועוד נראה).

חלק ההערות דף כ"ו הערה ל"ו.

י"ד ע"ב, תד"ה ולא אזנו.

ר"ב, ר"ד סק"ג בההערה, רי"ג (קטע ראשון), רט"ז סק"ב, רל"ד.

י"ד ע"ב, מהרש"א על תד"ה מוכר.

חלק ההערות דף ט"ו הערה י'.

י"ד ע"ב, ריטב"א ד"ה אשכחן (שאי אפשר למכור אמה העברי' לגוי).

רס"ג, (חלק ההערות דף י"ד הערה ל"ה).

ט"ו ע"א, אזנו ולא אזנה וכו', העבד ולא אמה.

רל"ד.

דף ט"ו ע"א, הא אין הכתוב (ושב אל משפחתו) מדבר אלא במכרוהו ב"ד וכו'.

חלק ההערות דף ט"ז הערה ט'.

ט"ו ע"א, אימא ניקנסי'.

חלק ההערות דף ט"ו הערה כ"א.

ט"ו ע"א, ריטב"א ד"ה מוכר (שלכו"ע מוכר עצמו מותר בש"כ, ודלא כתוס' בד"ה ולא אזנו).

רט"ו (קטע "מיהו עיין בריטב"א"),

רט"ו סק"ב סק"ד (קטע ראשון),

חלק ההערות דף י"ד הערה מ"ט.

ט"ו ע"ב, ואס"ד יליף שכיר שכיר אמאי קאמר ומה מי שאינו נגאל באלה.

חלק ההערות דף י"ד הערה ל"ט.

ט"ו ע"ב, תד"ה אמאי.

ר"ו (קטע "מיהו צ"ע").

ט"ו ע"ב, מהרש"א ד"ה ותירץ.

ר"ו בההערה.

ט"ו ע"ב, מהרש"א ד"ה תאמר לנמכר לישראל.

חלק ההערות דף י"ד הערה ל"ב.

ט"ז ע"א, אותם (עבד כנעני) בחזקה ולא אחר (עבד עברי) בחזקה.

קצ"ד, רט"ז סק"ג, רפ"ד (קטע

אחרון), חלק ההערות דף י"ד

הערה כ"ג והערה כ"ד.

ט"ז ע"א, שטר אדמי'.

חלק ההערות דף י"ח הערה כ"ו.

ט"ז ע"א, זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי, ושיטות הראשונים בזה.

רי"ב - רי"ז, רכ"ו, רכ"ז, רכ"ח,

רל"ח, רס"ז (קטע "ונראה"), חלק

ההערות דף י"ט הערה ל"א, דף

כ"ח הערה י"א.

ט"ז ע"א, רש"י ד"ה גופו קנוי.

ר"ז.

ט"ז ע"א, תד"ה בעובד כוכבים.

חלק ההערות דף י"ז הערה נ"ד.

ט"ז ע"א, תד"ה והרב שמחל.

רט"ו (קטע "מיהו י"ל" וקטע "וכן

מבואר"), רכ"ז.

ט"ז ע"א, הגהות חשק שלמה בסוף המס'.

חלק ההערות דף י"ד הערה ל"ז.

ט"ז ע"א, ספר המקנה ד"ה תוס' אמר רבא.

ר"ב.

ט"ז ע"ב, רמב"ן ד"ה ק"ו.

רי"ט.

ט"ז ע"ב, פ"י ד"ה ואי איתא, וד"ה וכת

(בענין יסוד הדין של הענקה).

ר"ה.

ט"ז ע"ב, ספר המקנה ד"ה מאי לאו (בענין

יסוד הדין של הענקה).

ר"ה.

ט"ז ע"ב, קושיית הגהות פורת יוסף איך

שייך לומר שמיתת האב אינה מוציאה

מרשות אדון.

רי"ט.

י"ז ע"ב, עבד עברי עובד את הבן ואינו

עובד את הבת.

קצ"ב.

י"ז ע"ב, שיטה שלא נודעה למי בסד"ה

ע"ב.

ר"ד בההערה.

י"ח ע"א, גניבו חמש מאות ושוה אלף אינו

נמכר כלל.

חלק ההערות דף ט"ו הערה י'.

י"ח ע"א, דכתבנא לי' שטרא אדמי', אמאי,

נקיט מרגניתא בידי' יהיבנא לי' חספא.

ר"י (קטע "והנה הרשב"א"), רי"ח

(קטע "ועל כל פנים"), חלק

ההערות דף ט"ז הערה י"ב.

י"ח ע"א, מהרש"א על רש"י ד"ה לשפחות

ושונה.

חלק ההערות דף ט"ז הערה ל"ב*.

י"ח ע"א, מהרי"ט מהדורא בתרא ד"ה ע"ע נמי וכו' (שגוי יכול למכור ע"ע שלו).

חלק ההערות דף ט"ו הערה ט"ז* סק"ב.

י"ח ע"ב, יש אם למסורת, יש אם למקרא.

חלק ההערות דף ל"ד הערה נ"א.

י"ט ע"א, תני אביי ברי' דרבי אבהו אשר לא יעדה מלמד שצריך ליעדה.

רמ"ב סק"ב.

י"ט ע"א, תד"ה תרתי.

רמ"ט (קטע "ומדברי תוס").

י"ט ע"א, תד"ה אומר אדם לבתו.

ש"ד.

י"ט ע"ב, הרי את מיועדת לי הרי את מקודשת לי.

חלק ההערות דף י"ח הערה מ"ה.

י"ט ע"ב, ונוהג בה מנהג אישות.

רמ"א סק"ב.

י"ט ע"ב, המוכר את בתו ופסק על מנת שלא לייעד וכו'.

רמ"ה (קטע "וגם"), רנ"ד (קטע "מיהו יש להקשות").

י"ט ע"ב, האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בדבר שבממון תנאו קיים. ש"י.

י"ט ע"ב, הגהות הרד"ל בענין מה שצריכים צד יעוד.

חלק ההערות דף כ' הערה ד'.

כ' ע"ב, ריטב"א ד"ה בעא מיני' (שנמכר לעכור"ם אסור בשפחה כנענית).

ר"ב, רט"ז סק"ד.

כ' ע"ב, ריטב"א בא"ד (שהמלאכה של עבד עברי היא בגדר חוב עליו).

רט"ו (קטע "מיהו הנ"י" ולהלן (שם).

כ"א ע"א, רש"י ד"ה עבד עברי.

חלק ההערות דף כ' הערה כ'.

כ"א ע"א, תוס' סד"ה משום.

חלק ההערות דף כ' הערה כ'.

כ"א ע"א, מהרש"א על תד"ה משום.

חלק ההערות דף כ' הערה ט"ו והערה ט"ז.

כ"א ע"ב, תוס' רי"ד ד"ה וקונה את עצמו (בשם ר"ת שלא שייך יציאה של גרעון כסף) אלא היכא שהאדון קנה אותו ע"י קנין כסף).

קצ"ח.

כ"א ע"ב, שיטה שלא נודעה למי ד"ה לעולם וכו'.

חלק ההערות דף ט"ו הערה ד', דף כ"ב הערה ז'.

כ"ב ע"א, ספר המקנה ד"ה בגמרא הוא.

חלק ההערות דף כ"א הערה כ"ג.

כ"ב ע"א, חזו"א על אה"ע בסי' קמ"ח על דף כ"ב ע"א בענין מתי עושים את הרציעה.

חלק ההערות דף ט"ו הערה ד'.

כ"ב ע"ב, אמר שמואל עבד כנעני נקנה במשיכה.

קצ"ד, ש"ל* סק"א.

כ"ב ע"ב, מילתא דאיתא במטלטלי לא קתני.

שכ"ו, חלק ההערות דף כ"ז הערה ט'.

כ"ב ע"ב, רמב"ן ד"ה מתני' בחזקה (שנעל וגדר הם לצורך "ישיבה" ומש"ה הרי הם בכלל "ישיבה").

שכ"ח (קטע "והרמב"ן").

כ"ב ע"ב, שיטה שלא נודעה למי ד"ה עבד כנעני נקנה במשיכה (שעבד עברי קנוי גופו למעשה ידיו).

רט"ז סק"ג.

כ"ב ע"ב, ספר המקנה ד"ה בגמרא תנא אף בחליפין.

חלק ההערות דף כ"ו הערה ל"ו.

כ"ג ע"א, בענין מה שמבואר בגמ' שם שעבד כנעני של גר שמת זוכה בעצמו ע"י שמוחזק בעצמו.

רי"ז (קטע "והנתיבות").

כ"ג ע"ב, תד"ה מהו.

רח"צ (קטע "והנה תוס").

כ"ג ע"ב, דברי הריטב"א בד"ה והנכון וכו' ובד"ה ורבי אליעזר וכו' שהאדון והעבד כגוף אחד דמי.

רצ"ז (קטע "מיהו").

כ"ד ע"א, שן ועין וראשי אברים שאינן חוזרים.

שי"ח (קטע ראשון וקטע "וכן נראה").

כ"ד ע"א, מה שן ועין מומין שבגלוי ואינן חוזרים.

שי"ח (קטע "וכן נראה").

כ"ד ע"ב, תלש בזקנו ודילדל בו עצם.

שי"ח.

כ"ד ע"ב, המחלוקת תנאים אם היוצא בשן ועין צריך גט שחרור.

רי"ג בהערה הראשונה, שט"ו (קטע "והנה יש לומר" ולהלן שם).

כ"ד ע"ב, רשב"א ד"ה היתה (שגורס בהגמ' בע"א "מה שן ועין ראשי אברים וכו').

שי"ח (קטע "וכן נראה").

כ"ה ע"א, ראשי אברים.

חלק ההערות דף כ"ד הערה י'.

כ"ה ע"א, וראשי אזנים וראש החוטם.

חלק ההערות דף כ"ד הערה ט"ז.

כ"ה ע"א, רמב"ן ד"ה ראיתי (בענין יציאת ראשי אברים בזה"ז, וכן שהעבד מיקרי תפוס בעצמו).

שט"ו (קטע ראשון), שי"ז (קטע ראשון).

כ"ה ע"א, תוס' רי"ד.

חלק ההערות דף כ"ד הערה י"א.

כ"ה ע"ב, אלא מעתה פיל לר"ש במה יקנה וכו'.

רפ"ה (קטע "וע"ע ברשב"ם").

כ"ה ע"ב, רבי זירא אמר מביא ד' כלים ומניחן תחת רגליו.

של"א (קטע אחרון).

כ"ה ע"ב, תד"ה בהמה וכו' (בשם ר"ת ש"וכי מצות הן משיכה ומסירה שמבטלות זו את זו שאין לו לעשות אלא מן המוכח").

רע"ד (קטע "והנה נראה").

כ"ו ע"א, נכסים שאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה.

רפ"ה (קטע "מיהו בפ"ה").

כ"ו ע"א, אבל במכר לא קנה עד שיתן לו דמים, ור"ן ד"ה לא שנו (בענין אם ה"ה היכא שקנה בחזקה).

חלק ההערות דף כ"ז הערה ל"א.

כ"ו ע"א, במה תפשתם בישיבה (מה שמבואר מהילפותות לקנין חזקה שיסוד הקנין הוא מה שהוא עושה ישיבה בהקרקע).

רפ"ו סק"ד.

כ"ו ע"א, ר"ן ד"ה מתני' נכסים (בענין למה לא תנן בהמשנה הגבהה, ודברי הרמב"ן בסוף דבריו על דף כ"ה בענין זה).

שכ"ה סק"ג (קטע "ועוד צ"ע"), שכ"ה *סקי"ג.

כ"ו ע"א, דברי ספר המקנה בענין אם קונה בקנין חצר גם את החלק שבולט חוץ להחצר.

של"א (קטע "שור"ר").

כ"ז ע"א, קרקע במכר ומטלטלין במתנה.

שכ"ט (קטע "ב"), של"ז.

כ"ז ע"א, קרקע לאחד ומטלטלין לאחר. של"ח.

כ"ז ע"א, מכר לו עשר קרקעות בעשר מדינות וכו' סדנא דארעא חד הוא.

שכ"ט (קטע "ג"), של"ל (קטע "מיהו באמת" וקטע אחרון).

כ"ז ע"א, תוס' רי"ד.

חלק ההערות דף כ"ז הערה כ"ו.

כ"ז ע"א, שיטה שלא נודעה למי ד"ה איבעיא להו.

ש"ל (קטע "שוב ראיתי").

כ"ז ע"ב, ריטב"א ד"ה אמר רב אחא.

שכ"ט (קטע "שוב ראיתי"), ש"ל (קטע "מיהו עי' בסמ"ע"), של"ו (קטע אחרון).

כ"ח ע"ב, רשב"א ד"ה ויש.

שמ"ט סק"א.

כ"ט ע"א, להשיטו במים.

חלק ההערות דף ל' הערה כ"ב.

כ"ט ע"א, רש"י ד"ה כאילו מלמדו ליסטות.

חלק ההערות דף ל' הערה כ"ד.

כ"ט ע"א, דברי המאירי בענין ללמד את בתו אומנות ולהשיטה בנהר.

חלק ההערות דף ל' הערה כ"א.

כ"ט ע"ב, בניכם ולא בנותיכם.

חלק ההערות דף ל"ד הערה כ"ה.

כ"ט ע"ב, ספר המקנה ד"ה בגמרא ולמדתם.

חלק ההערות דף ל' הערה ו'.

ל' ע"ב, להשיטו בנהר.

חלק ההערות דף כ"ט הערה י"ג.

ל' ע"ב, אשה אין סיפק בידה לעשות.

ת"ה סק"ב, חלק ההערות דף כ"ט הערה י'.

ל' ע"ב, רש"י ד"ה סיפק.

חלק ההערות דף ל"ד הערה ס"ז, דף ל"ה הערה ג' והערה ו'.

ל' ע"ב, תוס' ד"ה שיש.

חלק ההערות דף ל"ד הערה ס"ז.

ל' ע"ב, דברי הר"ן, וההגהות פורת יוסף, והרד"ל, בענין למה אשה פטורה מלהשיא את בנה אשה, וללמדו אומנות, ולהשיטו בנהר.

שנ"ג סק"ב.

ל"א ע"א, רש"י ד"ה חזרו והודו למאמרות הראשונות.

חלק ההערות דף ל' הערה כ"ט.

ל"א ע"ב, דכיון דבר תורה הוא חלשה דעתו.

שצ"ב.

ל"א ע"ב, רב יוסף כי הוה שמע קל כרעא דאמי' וכו'.

חלק ההערות דף ל"ג הערה י'.

ל"א ע"ב, איזהו מורא (דכל מילי דמורא שהוזכרו בהברייתא הם בשוא"ת).

שס"ז (קטע ראשון), ת"ה סק"ב.

ל"א ע"ב, דברי ספר המקנה שאם צוהו אבי ולא עשה כציווי י' בזה משום סותר את דבריו שהוא ממילי דמורא.

שס"ז, שפ"ו סק"א, ת"ה סק"ב.

ל"ב ע"א, מה להלן חסרון כ"ס אף כאן חסרון כ"ס.

חלק ההערות דף ל' הערה כ"ח.

ל"ב ע"א, ת"ש שאלו את רבי אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם וכו'.

שע"א, שפ"ב.

ל"ב ע"א, אב ורב שמחלו על כבודם כבודם מחול.

שע"ב.

ל"ב ע"א, תד"ה רב.

שס"ז (קטע "ברם המקנה"), שס"ט (קטע "והנהגה ככר").

ל"ב ע"א, תד"ה אורו.

שע"ז - ש"פ.

ל"ב ע"א, דברי הפ"י בסוף דבריו על ע"א.

חלק ההערות דף ל"א הערה י"ג.

ל"ב ע"ב, רמב"ן ד"ה מדקיימא לן.

שצ"ט (קטע אחרון).

ל"ב ע"ב, ריטב"א ד"ה רבי יוסי וכו'.

חלק ההערות דף ל"ג הערה י"א.

ל"ג ע"א, אביי מכי הוה חזי ל' לאודני' דחמרא דרב יוסף וכו'.

חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"ח.

ל"ג ע"א, תוס' רי"ד ד"ה אמר אביי.

חלק ההערות דף ל"ב הערה ע"ב.

ל"ג ע"ב, בנו והוא רבו.

שצ"ח (קטע "והנה עיין לקמן"),
חלק ההערות דף ל"א הערה כ"ז.

ל"ג ע"ב, נשיא עובר עומד מלפניו מלא
עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו שנאמר
והביטו אחרי משה וגו', ורש"י שם.

שצ"ג (קטע "מיהו יש להקשות על
דרכו של המשך חכמה"), שצ"ו.

ל"ג ע"ב, ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' איבעיא להו.

שצ"ט (קטע "ועתה").

ל"ג ע"ב, ריטב"א ד"ה וקשה (קושייתו
למה לא ילפינן מההיקש של ציצית לכלאים
שנשים חייבות בציצית כמו שהן חייבות
על כלאים).

ת"ד (קטע "ויש ליישב" ולהלן שם).

ל"ד ע"א, אין למדים מן הכללות ואפילו
במקום שנאמר בו חוץ.

חלק ההערות דף ל"ז הערה א'.

ל"ד ע"ב, תד"ה ונילף.

שס"ו (קטע "ויש להוכיח").

ל"ה ע"א, וכיון דאין סיפק בידה לעשות
לא תתחייב כלל, צריכא.

שס"ו (קטע "ונראה"), ת"ה סק"א.

ל"ה ע"א, רש"י ד"ה סיפק בידו לעשות.

שס"ז (קטע "והנה יש").

ל"ה ע"א, תד"ה אלא.

חלק ההערות דף ל"ד הערות נ"ט
וס"ו.

ל"ו ע"ב, תד"ה מכניס.

חלק ההערות דף ל"ח הערה ל"ח.

ל"ז ע"א, איבעיא להו ר"א לקולא פליג או
לחומרא פליג וכו', לחומרא פליג ואתא
ר"א למימר אף חדש.

חלק ההערות דף ל"ט הערה ג'.

ל"ז ע"א, רש"י ד"ה חובת קרקע.

תי"ד.

ל"ז ע"א, תד"ה הרי.

תט"ו (קטע אחרון).

ל"ח ע"א, תד"ה והוא ("והר"ר י"ט פירש
וכו").

חלק ההערות דף ל"ט הערה ה'.

ל"ח ע"ב, ספק ערלה וכו' ובחוצה לארץ
יורד ולוקח וכו'.

חלק ההערות דף ל"ו הערה נ"ט.

ל"ט ע"א, ערלה בחוץ לארץ הלכה למשה
מסיני וכו' כך נאמר ספיקא מותר, ורש"י שם.

תט"ו (קטע אחרון).

מ' ע"א, רש"י אין לו פירות, ומהרש"א שם
בר"ה בשילוח.

חלק ההערות דף ל"ט הערה ט'.

מ' ע"ב, דברי התוס' ר"י הזקן בסוף העמוד
בשם הירושלמי.

שפ"ח.

מ"ב ע"א, ר"ן (סוף דף ט"ז בדפי הרי"ף)
שאפילו אם זכ"י היא מטעם שליחות אבל
בכל זאת בשטר שחרור של עבד י"ל שזכ"י
מהני אפילו אם שליחות לא מהני.

ש"א.

דברי הר"ן שם שבלי גיטו וידו באין כאחד
הי' נקרא שאין להעבד יד כלל.

חלק ההערות דף כ"ג הערה כ"ה.

מ"ג ע"ב, המחלוקת בין רבי יוחנן ור"ל אם
נערה יכולה לקדש את עצמה לפי רבנן
דרבי יהודה.

חלק ההערות דף ט"ז הערה ל"ב.

מ"ד ע"ב, קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביי.

רנ"ד (קטע ראשון).

מ"ז ע"א, המקדש במלוה אינה מקודשת,
וכן מוכר במלוה לא מהני, ורש"י בביאור
מלוה להוצאה ניתנה.

שמ"ט.

מ"ז ע"ב, ריטב"א ד"ה הא דרב הונא
(שבשאלה אין השואל קונה את הגוף

לפירותיו, וכן אינו קונה את גופו לזמן,
אלא הרי הוא קונה רק את התשמיש).

של"ג (קטע "ואולי זוהי").

ס"א ע"א, תד"ה נקדשו, ורמב"ן ד"ה נהי.
רס"ח בההערה.

ס"ח ע"ב, גליון על רש"י ד"ה ואחר כך.
ר"פ (קטע ראשון).

ע' ע"א, אלא משום יקרא דבי נשיאה קום
זיל.

חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"ו.

פ"א ע"ב, מי שנתכוין לאכול בשר חזיר
ועלה בידו בשר טלה אמרה תורה צריכה
כפרה וסליחה.

חלק ההערות דף ל"ט הערה ל"ג.